

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Katedra sociologie

Diplomová práce:

Životní styl obyvatel kondominia v kompaktním městě aneb „Bydlí jinde, pracují ve stejném místě a žijí stejně?“

Martin Hanák

Praha 2006

Konzultant: JUDr. Michal Illner

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze Dne 22. května 2006

Hanák

Obsah

Abstrakt	3
1. Úvod.....	4
2. TEORETICKÁ KONCEPCE MAGISTERSKÉ PRÁCE..	5
2. 1 Přehled nejdůležitějších teorií životních stylů.....	5
2. 2 Definice životních stylů, městský způsob života.....	8
2. 3 příklady typologií životních stylů.....	11
3. KONCEPČNÍ A METODICKÁ VÝCHODISKA.....	12
4. ZÁKLADNÍ ÚDAJE, POPIS POPULACÍ.....	15
4. 1 Výzkum mikrolokality na pražském Smíchově.....	15
4. 2 Výzkum mikrolokalit na okraji Prahy.....	20
5. ANALÝZA, INTERPRETACE.....	22
5. 1 životní styl zkoumané populace lokality kompaktního města.....	23
5. 1. 1 vyznávané hodnoty.....	25
5. 1. 2 koníčky a záliby ve volném čase.....	31
5. 1. 3 každodenní aktivity v čase a prostoru.....	32
5. 1. 3. 1 Péče o domácnost.....	33
5. 1. 3. 2 Nákupní chování.....	34
5. 1. 3. 3 Volný čas, spánek, zaměstnání, doprava.....	35
5. 1. 4 Typy životních stylů v populaci kompaktního města.....	41
5. 2 Každodenní aktivity obyvatel suburbia a lokality v kompaktním městě sousedící s širším centrem.....	43
6. ZÁVĚR.....	52
7. RESUMÉ.....	53
8. LITERATURA.....	53
9. PŘÍLOHY.....	54
9. 1 Projekt magisterské práce.....	54

ABSTRAKT

Cílem práce je zkoumat životní styl(-y), resp. každodenní aktivity v čase a prostoru jako odraz životního stylu, trávení volného času a vyznávané hodnoty jako součást životního stylu, obyvatel nového bytového areálu v části vnitřního města (Praha 5 – Smíchov) bezprostředně sousedícího s městským centrem. Záměrem je také zjistit, zda právě životní styl rezidentů vedl ke skutečnosti, že se rozhodli bydlet právě v dané lokalitě, ačkoli většina z nich disponuje dostatečnými zdroji a má možnost volby místa bydliště v rámci celé Prahy (tedy např. na Smíchově, Vinohradech či v rodinném domě v příměstské zóně Prahy). Proto je cílem také srovnat každodenní aktivity v čase a prostoru obyvatel kompaktního města s aktivitami obyvatel příměstské lokality. U zkoumané populace kompaktního města tak bylo odhaleno 8 základních typů životních stylů: životní styl orientovaný na rodinu, na péči o své tělo i ducha, antipartnerský styl, aktivní životní styl, ctižádostiví a po prestiži toužící, život bez omezení, držící se zpět (konvenční), životní styl profesionálů orientovaných na kulturu. Při komparaci jedné z dimenzí životního stylu (každodenní aktivity v čase a prostoru) mezi zkoumanými rezidenty lokality kompaktního města a lokality příměstské zóny byly zjištěny rozdíly zejména v nákupním chování, dopravě, době trávené v zaměstnání a ve volném čase.

1. ÚVOD (uvedení problému a zdůvodnění jeho výběru, cíle)

V posledních letech dochází nejen v Praze k výstavbě bytových domů (kondominií) v prolukách a na volných pozemcích, kde se byty prodávají do vlastnictví. Tato výstavba je součástí revitalizace některých čtvrtí vnitřního města, která se v prostorové struktuře města projevuje selektivně a přispívá k zvýraznění rozdílů v socio-ekonomickém statusu čtvrtí vnitřního města. O takovou formu bydlení projevují zájem lidé mladší generace preferující městský život, bydlení v blízkosti pracoviště a kulturních zařízení a odkládající založení rodiny do pozdějšího věku. Nové bydlení je však dostupné pouze pro domácnosti s vysokými příjmy, tj. pro podnikatele, manažery a lépe postavené zaměstnance v zahraničních firmách. Prostorový vzorec výstavby kondominií je především determinován existencí proluk v zástavbě a volných stavebních ploch v kompaktním městě (Sýkora, L. 1999).

Dalším fenoménem k němuž totiž již několik let v Praze dochází, je rezidenční suburbanizace vnějšího města. Rezidenční suburbanizace přispívá ke změně tradičního sociálně-prostorového vzorce Prahy se snižujícím se sociálním statutem obyvatelstva od centra směrem k okrajům. Předměstské zóny totiž migrací získávají především vzdělané a příjmově silné obyvatelstvo (Sýkora 1999). V této souvislosti upozorňuje Steinführerová na skutečnost, že na území bývalého Německa započal v letech 1993/94 trend suburbanizace, který měl v porovnání s jinými zeměmi západní Evropy do jisté míry specifický charakter. Neprojevoval se totiž pouze stěhováním domácností do kolonií rodinných a řadových domků v zázemí velkých měst, ale rovněž odchodem poměrně velké části domácností do novostaveb bytových domů s nájemními byty s velkým podílem nerodinných domácností (Steinführer, A. 2004).

Cílem práce je zkoumat životní styl(-y), resp. každodenní aktivity v čase a prostoru jako odraz životního stylu, trávení volného času a vyznávané hodnoty jako součást životního stylu, obyvatel nového bytového areálu v části vnitřního města (Praha 5 – Smíchov) bezprostředně sousedícího s městským centrem. Záměrem je také zjistit, zda právě životní styl rezidentů vedl ke skutečnosti, že se rozhodli bydlet právě v dané lokalitě, ačkoli většina z nich disponuje dostatečnými zdroji a má možnost volby místa bydliště v rámci celé Prahy (tedy např. na Smíchově, Vinohradech či v rodinném domě v příměstské zóně Prahy). Proto je cílem také srovnat každodenní aktivity v čase a prostoru obyvatel kompaktního města s aktivitami obyvatel příměstské lokality.

Diplomové práce využívá výsledků tří různých sociologických (příp. sociálně geografických) výzkumů a tyto výsledky jsou do přípustné (možné) míry srovnávány.. Hlavním zdrojem poznatků je mnou realizovaný výzkum životního stylu vybraných rezidentů nového bytového domu (kondominia) Mrázovka na pražském Smíchově. Výzkum byl realizován v rámci kurzu „Výzkumné kolokvium“ zaměřením Dynamis, který probíhal v roce 2005/ 2006. Jedna ze složek životního stylu - každodenní aktivity v čase a prostoru obyvatel kondominia (Mrázovka) ve vnitřním městě s charakterem centra (Smíchov) jsou navíc srovnávány s každodenními aktivitami rezidentů příměstských zón na okraji Prahy, které byly zjišťovány v rámci výzkumu J. Nováka, který je prezentován v magisterské práci „*Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti*“ (Novák, J. 2004). Nejednalo se o reprezentativní šetření, jde o výzkumy a srovnání dvou malých lokalit. Proto je záměrem spíše naznačit, jak by mohla situace vypadat, a ověřit také použitou metodiku.

Zkoumat výše vymezený životní styl daným způsobem jsem se rozhodl zejména proto, že žádný z dostupných výzkumů v ČR se nezabývá takto komplexně koncipovaným životním stylem ve spojení s lokalitou bydliště (navíc není možné v této souvislosti dohledat údaje o bydlišti, které by umožnily kategorizovat respondenty podle toho, zda bydlí v centru či na periferii Prahy apod.).

2. TEORETICKÁ KONCEPCE MAGISTERSKÉ PRÁCE

2.1 PŘEHLED NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH TEORIÍ ŽIVOTNÍCH STYLŮ

Životní styly jako závistivé srovnání mezi třídami: Thorstein Veblen

Jedna z prvních sociologických analýz životního stylu určité třídy a s ním spojené sociální funkce pochází od Thorsteina Veblena (1989). Veblen ve své analýze líčí historické vývojové etapy, které vedly ke vzniku tzv. zahálčivé třídy. Je jedním z prvních autorů, kteří poukazují na sociální symboliku a funkci životního stylu. Jeho implicitní teoretický model může být pomocí dnešní terminologie formulován následovně: Podstatnou součástí životního stylu tříd v moderní společnosti je spotřební chování ve veřejně relevantních oblastech konzumu. Jádrem tohoto chování je boj o sociální uznání a prestiž. V této oblasti je prostředkem boje horní vrstvy rozvoj a prosazení legitimních norem vkusu, kdy jsou tyto podstatně ovlivněny disfunkčními, ale na vzácnost a hodnotu orientovanými prvky stylu. Každá třída usiluje v tomto střetávání o normy vkusu té vyšší, kdy je styl jedné třídy spoluurčován tím, že jsou optimalizovány finanční zdroje se zřetelem na dosažení prestiže. (Georg, W. 1998)

Životní styly jako vztah objektivní a subjektivní kultury moderny: Georg Simmel

Pro Simmela není životní styl způsobem života jedné skupiny nebo společenské vrstvy, nýbrž pro specifickou společnost typickou strukturou organizace identity, osvojováním reality a vztahem k sociálnímu okolí. V jádru jeho analýzy stojí zobecněním peněžního hospodářství charakterizovaná moderna. Životní styl moderny lze podle Simmela vyjádřit pomocí tří dimenzí: distance, rytmu a tempa. Distancován se stává moderní, individualizovaný člověk především od vazeb na svou původní rodinu. Ve velkoměstě je dále vzdálen od všech bližních, neboť sociální vztahy zde mají funkční, peněžní podstatu. Distancován se rovněž stává ve svém vztahu k přírodě. Distance k substančním, účelným a nikoli k prostředku vztahujícím se věcem vede k hektickému, na senzace a rychlou změnu orientovanému způsobu života, temnému „pocitu napětí a nemotivované touhy“, který poukazuje na nedostatek identity ustavujících životních cílů a obsahů (Georg, W. 1998).

Modernou proniká také rytmus, který vyplývá ze silného napojení na přírodu. Střídání léta a zimy, světla a tmy, dočasné hojnosti a nedostatku je v rámci technického vývoje sloučeno a podřízeno prospěchovým úvahám, respektive zdrojové výbavě jednotlivých (hospodářských) subjektů (ibid.).

Rozvinuté peněžní hospodářství zvyšuje také ve značném rozsahu tempo. Peněžům vlastní dynamika sjednocování a centralizace vede k urychlení procesů nejen v centru hospodářského dění, ale také v privátním, každodenním životě (ibid.).

Simmelova koncepce životního stylu posunuje do centra jeho analýzy vztah mezi subjektivními formami zpracování a změnou hospodářského života, které vyplývají

z rozvinutého kapitalistického peněžního hospodářství. Ve své postatě popisuje nahrazení účelných jednání takovými, která směřují k zobecněnému prostředku (penězům). Tato změna cílů jednání prostupuje do všech oblastí života a vytváří tak rozsáhlý, nový významový systém. Podle Simmela veda životní styl moderny k individualizaci, která je však vykoupena ztrátou obsahu a podstaty (ibid.).

Způsob života jako stavovská forma zespolečenštění: Max Weber

Weber je jistě první sociolog, který vedle stratifikování společnosti na skupiny povolání (objektivní symboly) přikročil k druhé diferenciaci podle společenské prestiže. Toto rozlišení, které se znovu objevuje u Bourdieu v „prostoru sociálních pozic“ a v „prostoru životních stylů“, je u něho však také teoreticky propojeno prostřednictvím habitu, zatímco u Webera oba koncepty stojí nezávisle vedle sebe a jsou protagonisty dvou rozdílných dějinných vývojových etap: Třídní postavení je generováno trhem, zatímco stav rozvoj trhu omezuje a za svůj vznik vděčí feudální sociální struktuře (Georg, W. 1998). Weber může být však považován za teoretika životního stylu jen podmíněčně. Podle autora je to možné pouze na velmi abstraktní úrovni, a to se zřetelem na jeho rozlišování mezi ekonomickým a sociálním členění společnosti (ibid.).

Životní styly jako symbolický boj tříd: Pierre Bourdieu

Málokterý teoretik životního stylu ovlivnil diskusi tak trvale jako Pierre Bourdieu. Reakce zejména na jeho hlavní dílo „Distinkce“ jsou velmi variabilní. Středem jeho zájmu je demystifikace vkusu, jehož nenáhodnost prokazuje homologií mezi prostorem sociálních pozic a prostorem životních stylů, který nás nyní bude zajímat. V prostoru životních stylů jsou obsaženy specifické formy životního stylu jednotlivých složek kapitálu (kulturní konzum, sport, volnočasové aktivity, upřednostňovaná jídla a nápoje, konzum). Centrální význam pro další analýzu mají transformační pravidla, která převádějí specifickou směs objemu a druhu jednotlivých kapitálů (druhy kapitálů viz. kapitola x) do typického životního stylu. Bourdieu nahlíží na životní styl holistickou perspektivou. V každém poli, ať se jedná o konzum potravin, kultury nebo náboženskou praxi, jsou jednotlivé druhy kapitálů různě ceněny. To, že napříč jednotlivými poli přesto dochází k ucelenému životnímu stylu třídních frakcí, souvisí s tím, že jsou kapitály vzájemně směnitelné, a že každé pole představuje transformovanou formu všech ostatních (Georg, W. 1998).

Pro správné pochopení konceptu životního stylu je třeba ještě vysvětlit pojem habitu. Základem předpokladu tohoto konceptu je především skutečnost, že pomocí objemu a struktury kapitálové výbavy „domova rodičů“ jsou stanoveny relevantní zdroje, omezení a jim odpovídající příprava tříd, která je aktérem zvnitřněna (internalizována). Habitus si lze nejnáze představit jako virtuální vzorec, který, nejprve modelově osvojován, je jedincem v různých oblastech transponován a generalizován. Výkon subjektu záleží na aktu pro oblast specifického užívání tohoto vzorce, který produkuje napříč poli konsistentní vkusové orientace. Ačkoli je habitus strukturován inkorporací, generuje v souladu se zvnitřněnými strukturami relevantní praxi životního stylu a klasifikuje praxi jiných skupin. Výkon habitu spočívá ve směně ekonomického nebo kulturního kapitálu za kapitál symbolický (ibid.).

Základním předpokladem Bourdieu je skutečnost, že životní styly si lze představit jako optimalizaci zdrojů jednání ekonomického, sociálního a kulturního druhu, s cílem zisku symbolické distinkce. V jeho další analýze jde o představení specifických životních stylů jednotlivých složek kapitálů a jejich homologie s objemem a strukturou disponibilních

kapitálů. Životní styl vládnoucí třídy rozděluje Bourdieu na dva protipóly: „asketický aristokratismus“ a „smysl pro luxus“. Životní styl „asketický aristokratismus“ se vztahuje na příjmově nejslabší a kulturně nejkompentnější členy vládnoucí třídy (vysokoškolští učitelé a producenti umění). Zástupci „smyslu pro luxus“ jsou především svobodná povolání, jejichž kulturní kompetence je slabá. Zatímco se kulturní složka „asketického aristokratismu“ vyznačuje např. četbou básní, filozofických úvah, politických děl, návštěvou divadel (hlavně klasických a avantgardních kusů), turistikou a horolezením, „smysl pro luxus“ nachází své vyjádření především v lovu, sázení na koňské dostihy, návštěvách varieté, sledování zábavných programů v televizi, aukcích apod. (ibid.).

Životní styl středu společnosti – maloměstský životní styl rozděluje Bourdieu jednak na ty skupiny povolání, které disponují nejvyšším kulturním kapitálem (kulturu zprostředkující a lékařsko – sociální služby), v protikladu k maloobchodníkům a řemeslníkům, kteří představují skupinu s nejnižším kulturním kapitálem, a jednak na ty s tradičním a konzervativním vkusem, kteří patří do skupiny maloměšťáků a na ty, kteří tyto hodnoty odmítají (ibid.).

Životní styl dělníků řadí Bourdieu do říše nutnosti, protože u dělnické třídy jsou potřeba a možnost spojeny takovým způsobem, že přáním je jen to, co také může být splněno. Případem dělnické třídy je však zřetelně dána omezenost přístupu Bourdieu. Pouhá redukce na strukturální tlak a nutnost již dlouho neurčuje situaci dělnické třídy jako celku. U Bourdieu se překlad ekonomické nouze do vkusu z nutnosti zdá být málo smysluplný, pokud jde o pojem životní styl, neboť v jádru spočívá tento koncept na volném rozhodování (ibid.).

Životní styly jako habitualizované každodenní rutiny: Hartmut Lüdtke

Pojem životního stylu je u Lüdtkeho (na rozdíl od Bourdieu) silněji zaměřen na individuální aktérskou perspektivu. V jádru Lüdtkeho modelu teorie jednání je vytvoření osvědčených každodenních rutin. Vztahuje se přitom na Esserův (1990) přístup habitualizovaných rutin, které se vytvořily jako výsledek biografického procesu pokusu a omylu, a selektivní a zobecněné každodenní zkušenosti aktéra. Vedle této každodenně osvědčené úrovně praktik, které se subjektivně osvědčili jako úspěšné, pokud jde o dosahování cílů s disponibilními zdroji, zavádí Lüdtke do svého modelu druhou úroveň potřeba – hodnota – orientace, která – ve zpětné vazbě na poznání aktéra – je zodpovědná za definici cíle jednání (Georg, W. 1998).

Každému, pokud se jedná o životní styl, relevantnímu jednání jsou přítomny dva filtry, které působí selektivně ve vztahu k alternativám jednání. První filtr se vztahuje na to, co Lüdtke označuje jako „omezenost situace“, úroveň životního stylu, která je nejsnáze v souladu s „objektivními“ modely sociální nerovnosti, a sice s nerovným rozdělením pro stylizaci důležitých zdrojů jako příjem nebo ovládnutí sociálních a kulturních kódů a velikost mobilizovatelných sociálních sítí. Vedle tohoto filtru, který konceptualizuje nerovné rozdělení zdrojů, existuje druhý, který je součástí subjektivní úrovně, zahrnující systém hodnot, znalostí a potřeb a aktivující disponibilní zdroje se zřetelem na specifické cíle a vzorce subjektivní smysluplnosti (ibid.).

Lüdtke definuje životní styly jako „neměnnou strukturu a formu subjektivního, smysluplného, vyzkoušeného (tj. nutně osvojeného, habitualizovaného a osvědčeného) kontextu organizace života (se součástmi: cíle resp. motivace, symboly, partner, vzorec

chování) soukromé domácnosti (single, skupina spolubydlících, rodina), která jej sdílí s kolektivem a jehož členové se vzájemně vnímají a hodnotí jako sociálně podobní“ (ibid.).

Pokud jde o dimenze životních stylů, rozlišuje Lüdtko čtyři oblasti:

- Socio – ekonomická situace zahrnuje ekonomický a sociální kapitál Bourdieu, právě tak jako podmínky organizace práce, strukturu domácnosti a obytné prostředí.
- Kompetence zahrnuje dalekosáhle to, co Bourdieu označuje jako kulturní kapitál, totiž ovládání socializací osvojených kódů v kognitivní, jazykové a sociální oblasti, ale také institucionální stránku tohoto procesu ve formě akademických titulů.
- Performace se týká sumy praktik relevantních pro životní styl individua.
- Motivace je derivátem orientací potřeba – hodnota na úrovni osobního systému, oblasti konstrukce smysluplnosti, hodnot a cílů jednání (ibid.).

Skupiny určitého životního stylu přispívají také zejména k vertikální a horizontální nerovnosti, protože přes symbolické a mentální podobnosti vedou k sociálnímu a sociálně – prostorovému zhuštění a pomocí selektivního užívání interakcí a sociálních sítí vylučují ostatní nositele životního stylu ze svého okruhu (ibid.).

V porovnání s dosavadními (zmíněnými) přístupy má Lüdtkeho koncept životního stylu několik výhod: Formuluje explicitní, s výsledky sociálně – psychologického výzkumu (teorie kognitivní disonance a sociálního srovnání) slučitelnou teorii jednání, která vysvětluje proces individuální konstrukce životních stylů jak z kontextuálních omezení a potenciálů jednání, tak ze subjektivních potřeb a hodnot. Zároveň je kolektivní stránka životních stylů popisována jako specifický typ jednání sociálního uzavírání, který je výsledkem nejen sociální nerovnosti v podobě selektivní disponibility zdroji důležitých pro stylizaci, ale také zpřístupňuje aktivovatelné sociální síť nerovných potenciálů k jednání. Zatímco koncepce životních stylů Bourdieu se vztahuje jen na kolektivní aktéry a proces individuální stylizace nechává ze svého modelu vyloučen, zdůrazňuje Lüdtko původní výkon subjektu při konstrukci specifického životního stylu, aniž by zanedbal sociálně – integrativní význam životních stylů na kolektivní úrovni (Georg, W. 1998).

2. 2 DEFINICE ŽIVOTNÍCH STYLŮ, MĚSTSKÝ ZPŮSOB ŽIVOTA

Syntézou a jakousi selekcí toho optimálního z výše zmíněných přístupů, konceptů či teorií vzniká následující definice životního stylu a jeho dimenze, které jsou využívány (i když ne kompletně) v této práci: Životní styly jsou koncipovány jako relativně stabilní, komplexní a rutinizované vzorce organizace esteticko – expresivních procesů volby, s dimenzionálními součástmi sociální pozice (statusu), individuálních a kolektivních významových struktur a manifestní, expresivní stylizační roviny (Georg, W. 1998). Zmíněná rozhodování jsou tedy odrazem uvedených tří dimenzí životních stylů, které každá sestávají z několika následujících prvků (ukazatelů životních stylů):

Sociální pozice: ekonomické zdroje, kulturní zdroje, sociální síť, socio – ekonomický status (zdroje a omezení), pohlaví, věk, pozice v životním cyklu, pří – slušnost ke kohortě, region, okolí bydliště (horizontální znaky sociální

pozice)

Mentální rovina: životní cíle, hodnotové orientace, pro obor specifické postoje

Esteticko –

expresivní chování: konzum kultury, volnočasové chování, vybavení bytu, stravovací zvyklosti, vnější vzhled a oblečení, interakční chování a členství (ibid.)

Ačkoli výše zmíněná definice životního stylu v sobě zahrnuje časoprostorovou dimenzi má přeci jen několik nedostatků. Chybí zde poloha bydliště (venkov, maloměsto, velkoměsto, centrum města, vnitřní město, předměstí, příměstská oblast apod.) jedince s určitým životním stylem a dále zachycení aktivit tohoto jedince (který může být členem různých skupin) v rámci dne a prostoru (v určitý časový interval a den vykonává danou aktivitu v centru velkoměsta apod.).

Problém polohy bydliště řeší ve své práci Annette Spellerberg (Spellerberg, A., Schneider, N. 1999), podle níž mají bydlení a místo bydliště centrální význam pro vytvoření, vymezení a zobrazení životních stylů. Určitá bydlení, obytná prostředí a místa přitahují zvláštní životní styly a jiné odrazují. Tak se hodí např. méně normované byty ve staré zástavbě ve vnitřním městě spíše k alternativním životním způsobům než novostavby s rozdělením pokojů, které je přizpůsobeno malým rodinám a rozprostírají se na okraji města. V závislosti na životním stylu existují různé důležitosti a hodnocení se zřetelem k bydlení, obytnému prostředí, velikosti bytu, vybavě, image nebo infrastruktuře místa bydliště (ibid.).

Životní styly mají funkce pomocí denní rutiny a systematizace všedního dne ulevit a strukturovat, tímto způsobem zajišťovat identitu a také umožnit sociální vymezení a distinkce. Teritorium, v němž se člověk pohybuje je přitom podstatnou součástí zpevnování životních stylů. Teritoria jsou podle Hamma a Neumanna definována jako „prostory, v nichž jedinci nebo skupiny se po delší čas relativně trvale pohybují, vykonávají podstatné existenční činnosti, prostřednictvím symbolických aktů si nárokují vlastnictví a v případě ohrožení jej pomocí ostatních obhajují, a mají alespoň minimální herní prostor pro svou tvorbu.“ (ibid.).

Také Bourdieu demonstruje na svém modelu centra a periferie volbu místa bydliště, podle něhož vládnoucí vrstvy, které projevují „estetický postoj“, hledají ve své blízkosti „legitimní“ kulturní příležitosti a proto bydlí zejména v hlavním městě. S rostoucí vzdáleností od centra klesá podíl vládnoucí třídy. V menších a venkovských obcích převažují podle jeho teorie životních stylů maloměšťáci nebo se zde projevuje hrubší vkus, „vkus z nutnosti“, nižších sociálních vrstev (ibid.). Uvedený model Bourdieu však není bezpodmínečně převoditelný na dnešní nebo situaci v 90. letech 20. století v České republice, neboť Bourdieu šetření bylo realizováno již v r. 1967 ve Francii.

V souvislosti s městským způsobem života popisují někteří autoři životní způsob (nebo alespoň trávení volného času) v různých částech města či ve městě jako takovém. Podle Luisse Wirtha mezi základní charakteristiky městského způsobu života patří převaha sekundárních kontaktů nad primárními, oslabování příbuzenských kořenů a pokles významu rodiny, zmizení sousedství a podlamování tradičních základů sociální solidarity (Wirth, L. 1938). Dále jsou ve městech matky častěji zaměstnány, součástí domácností jsou častěji podnájemníci, svatby jsou odkládány a zvyšuje se míra žijících osamoceně a volně. Rodiny jsou menší a častěji bezdětné než na venkově. Příjmy ve městech jsou vyšší než na venkově, ale naopak ceny za bydlení jsou vyšší ve městech. Vlastnické bydlení představuje vyšší

náklady a proto není časté. Obyvatel města však může využívat mnoha jeho komunálních služeb, vydává velkou část svého příjmu na rekreaci a využívání volného času, menší část za potraviny a jídlo (ibid.).

Podle Jiřího Musila je součástí chování městského chování člověka jeho individualismus a často bezohlednost k ostatním. V důsledku přetížení vnějšími podněty (fyzická přítomnost velkého počtu lidí, velké množství informací, nutnost často se rozhodovat bez pomoci tradičních norem) dochází k typickému městskému jevu, kterým je uzavírání se vůči lidem. Do určité míry snaha lidí bydlet na předměstích a v rodinných domech je výrazem syndromu uzavírání se a iluzivní představy o tom, že takto si lze vytvořit vlastní svět, ve kterém rodině nemůže nikdo cizí ublížit (Musil, J. 1985).

Podle Musila si městský člověk zvykl udržovat co největší „pečlivě pěstovanou distanci“ vůči svému okolí, naučil se stylizovat své chování. To souvisí s jevem typickým pro městskou společnost, tzv. neúplnou integrací, spočívající ve vědomém pěstování rozdílu mezi sférou soukromou a veřejnou (ibid.).

Dále je dle Musila důsledkem městských životních forem spíše důraz na uplatňování zájmu lidí a organizací a méně na společenství a soudržnost jako takové (ibid.).

Podle Musila řada podrobných studií městského způsobu života ukázala, že není také vhodné hovořit o jediném typu způsobu života ve městech. Například při výzkumu života Pražanů (1978) se rozlišovalo devět odlišných typů městských území (sídliště, historické jádro, vilové čtvrti, čtvrti rodinných domků, dělnické periferie, příměstské obce, asanační oblasti, vnitřní části – první pásmo, vnitřní části – druhé pásmo), které se lišily nejen skladbou svého obyvatelstva, ale i z hlediska jednotlivých ukazatelů charakterizujících způsob života. Odlišné životní formy jsou variantami základního způsobu života, který je determinován především obsahem práce a pracovními podmínkami v nejširším slova smyslu, kvalifikací a vzděláním, fází rodinného cyklu, politikou a společenskou organizovaností (ibid.).

Jinde popisuje Musil život na předměstích (Musil, J. 1967). Tzv. nová předměstí mají vysoký podíl dětské populace do 15 let, hodně osob ve věku od 20 do 35 let a podprůměrně málo lidí starších 45 let. Vynikají obvykle vyrovnaností mužů a žen. Velikost domácností bývá obvykle nad průměrem celého města. Tento druh předměstí má výrazně rodinný ráz a velmi mnoho sociálních problémů se točí kolem dětí. Z některých výzkumů evropských i amerických městech vyplývá, že v soustavě životních hodnot rodin bydlících na okrajích měst hraje důležitější roli tzv. familismus, soustředění se na domov. Někteří sociologové často poukazují na skutečnost, že obyvatelé suburbii jsou sociálně konformní a kladou velký důraz na zvýšení svého sociálního postavení. Hlavními společenskými faktory utvářejícími způsob života a hodnoty v předměstích jsou příslušnost k sociálním třídám a fáze rodinného cyklu (ibid.).

Librová se zabývá pouze volným časem obyvatel především sídlišť v ČSR, který se dle ní v její práci vyznačuje určitým městským způsobem života (Librová, E. 1986). Podle autorky nelze volný čas odtrhovat od sféry práce a od mimopracovní doby. „Tvoří společně s těmito dvěma sférami lidského konání navzájem neoddělitelný komplex činností, zájmů, hodnot, a je zároveň významnou složkou způsobu života“, který definuje jako „široký komplex činností, jimiž lidé různými způsoby uspokojují a utvářejí své potřeby, vztahů, které v tomto koloběhu činností a potřeb vznikají, i s nimi spjatých hodnot, norem a idejí“ (ibid.).

Librová posuzuje volný čas ze tří základních hledisek. Jsou to: hledisko časové – rozeznává se volný čas každodenní, volný čas víkendový a volný čas o dovolené, hledisko prostorové – jde o volný čas v bytě či domě, v různých zařízeních určených pro trávení volného času, v prostorách města (ulice, náměstí, centrum) a mimo město, hledisko obsahové – náplň volného času obyvatel města a faktory ji ovlivňující. Autorka v práci (resp. ve zprávě z výzkumu realizovaného v letech 1976 – 1977) se zabývá např. využíváním centra města ve volném čase obyvateli sídlišť podle polohy ve městě. Rozlišuje tak sídliště na okraji města, v mezilehlé poloze a sídliště situovaná poblíž centra (ibid.).

2.3 PŘÍKLADY TYPOLOGIÍ ŽIVOTNÍCH STYLŮ

Výsledkem některých kvantitativních reprezentativních sociologických výzkumů jsou vcelku zdařilé typologie životních stylů. Chtěl bych zde uvést příklady dvou takových typologií, které se však liší svou komplexností a propracovaností. První z nich je výsledkem šetření, které bylo prováděno v srpnu a září 1990 Výzkumným institutem v Möllnu (SRN). Bylo realizováno v rámci náhodného výběru 2000 rozhovorů, jejichž návratnost činila 69% a byl reprezentativní pro obyvatelstvo starých spolkových zemí (bývalé západní Německo) starší 14 let (Georg, W. 1998).

1) Do typologie životního stylu byly zahrnuty tyto položky: aktivity ve volném čase, preference o oblasti zařízení bytu, hudební styly, témata četby v novinách a časopisech, záliby v oblasti jídla a pití, upřednostňované symboly v oblasti oblékání a vzhledu, styly oblékání, inscenování a stylizace vlastního těla, konzumní styl. Výsledkem bylo 8 typologií životního stylu: hédonicko – expresivní životní styl, životní styl orientovaný na rodinu, ke kultuře vztážený asketický životní styl, zdrženlivý a pasivní životní styl, na prestiž a sebevyjádření zaměřený životní styl, skupina lidí odpovídající na všechny body položek pozitivně, zdrženlivý a konvenční životní styl, životní styl zaměřený na sebevyjádření, požitek a avantgardismus. Např. u zdrženlivého a konvenčního životního stylu jsou jednotlivým bodům v položkách přisuzovány na škále důležitosti od -1,5 (nedůležité) do 1,5 (důležité) následující hodnoty: chování ve volném čase – návštěva kostelu: 0,75, ženské aktivity doma: 0,41, pohyb mimo dům za zábavou: 0,40, jít večer do restaurace: -0,48, vyjít si večer: -0,63, zábava s sociální kontakty: -0,66; styly bydlení – konvenční pohodlí: 0,47, avantgarda a reprezentativní individualita: -0,57; hudební styly - rock, pop a novější jazz: -0,46, komerční rock a pop, blues: -0,99; témata četby – klasická mužská témata: -0,43, témata mládeže: -0,83; stravování a chování při jídle – pravidelné, jednoduché jídlo: 0,74, jídlo jako mrhání časem: -0,49; symboly oblékání a vzhled – konformita a exkluzivita ve vztahu k oblečení: 0,59, oblečení jako inscenování a distinkce: -0,43; styly oblékání – klasicko – konzervativní oblečení: 0,67, střizlivé a praktické oblečení: 0,40, sportovně – ležerní oblečení: -0,47, nápadné a extravagantní oblečení: -0,66; inscenování vlastního těla – střizlivost a autentičnost: 0,43, péče o tělo jako požitek a sebevyjádření: -0,65; konzumní styl – spolehlivé finanční investice: 0,43, šetrnost a konzumní zdrženlivost: 0,40, prestižní a trendový konzum: -0,45 (ibid.).

2) Druhá z typologií je výsledkem reprezentativního šetření prováděného na podzim 1996 v západním i východním Německu, kde bylo dotazováno více než 3000 osob. Pojem životního stylu je zde koncipován tak, že je určen viditelným chováním a k jednání směřujícími orientacemi. Proto výzkumníci postavili do centra (empirické) operacionalizace konceptu životního stylu aktivity ve volném čase, kulturní vkusový vzorec a životní cíle (Spellerberg, A., Schneider, N. 1999). Ačkoli tato typologie v sobě zahrnuje méně položek a je méně podrobná, její nespornou výhodou je, že klasifikuje jednotlivé životní styly, podle

místa bydliště rezidenta. A tak u každého z následujících životních stylů víme, kolik procent lidí s daným životním stylem bydlí na venkově (méně než 5000 obyv.), v maloměstě (méně než 20 000 obyv.), ve středně velkém městě (méně než 100 000 obyv.), v příměstské oblasti většího města, v centru velkoměsta, ve vnitřním městě velkoměsta a na okraji města velkoměsta: zajímaví se o vysokou kulturu a společensky angažovaní, orientovaní na zážitky a práci a mnohostranně aktivní, expresivně mnohostranní, věcně – pragmatičtí a vědomí si kvality, hédonicky orientovaní na volný čas, orientovaní na domácí zábavu a módu, jednoduše žijící a orientovaní na domácí práci, orientovaní na sociální jistoty a lidové záliby, žijící v ústraní (ibid.).

3. KONCEPČNÍ A METODICKÁ VÝCHODISKA

Poté, co jsem se zabýval teoriemi, koncepcemi, definicemi a typologiemi životního stylu a městským způsobem života, se budu věnovat již konkrétnímu vymezení (měření) životního stylu použitým v mém výzkumu. K tomuto vymezení mne inspiroval mimo jiných Pierre Bourdieu, který mluví o stylu života jedince ve všech jeho možných projevech - sport, hudba, literatura, přátelé atd. V jím koncipovaném dotazníku, jsou kromě otázek na konkrétní jména respondentem oblíbených muzeí, malířů, hudebních skladeb, filmů, zpěváků, atd. (což by bylo v mém případě na tak malém počtu respondentů nesmyslné zjišťovat, neboť by se stěželi dali rezidenti typologizovat do nějakých kategorií a pokud ano, pak by nebyly jednotlivé kategorie reprezentativní) také otázky na frekvenci vykonávaných aktivit (kutilství, sport, turistika, malování či kreslení, sledování televize atd.) nebo oblíbenou literaturu (poezie, thrillery, cestopisy, vědecká literatura atd.) (Bourdieu, P. 2004). V mém výzkumu zjišťuji uvedené aktivity i četbu literatury prostřednictvím otevřené otázky na koníčky a záliby respondenta (četba beletrie, prózy, poezie, různé druhy sportů atd.).

Dále do životního stylu zahrnuji každodenní aktivity respondentů v čase a prostoru, které byly zjišťovány pomocí deníkových záznamů. Tyto aktivity však byly zjišťovány pouze za vybrané dny v týdnu z důvodů finančních a časových omezení výzkumu. Jednalo se konkrétně o středu, pátek a neděli. Tyto dny byly zvoleny jednak proto, aby bylo mezi sebou srovnávat všední a víkendový den, a jednak proto, že jsem vycházel z předpokladu, že se budou uvedené dny mezi sebou navzájem lišit. Konkrétně je zjišťováno těchto 7 hlavních aktivit: spánek, jídlo a osobní péče, domácí práce a péče o děti, zaměstnání a studium, doprava, volný čas, nákup zboží a služeb. Zatímco aktivita jídlo a osobní péče do interpretací zahrnuta nebyla, neboť skupiny rezidentů nijak významně nediferencovala, aktivity jako doprava a volný čas byly ještě dále rozděleny. Doprava tak má atributy – automobilová, MHD, pěšky a volný čas má atributy – procházky, návštěva, kultura, výlety, sport a osobní volný čas. Tyto atributy vznikly ex post, po analýze dat. K atributům je ještě důležité říci, že pokud se skupina rezidentů účastní návštěvy v neděli, jedná se zejména o návštěvu příbuzných nebo známých mimo Prahu, výlety se uskutečňují výhradně pouze mimo Prahu, osobní volný čas je volný čas trávený doma nebo mimo Prahu na chatě či u příbuzných a pod atribut kultura jsou zahrnuty především návštěvy koncertů, opery, divadel, výstav, jiných kulturních akcí, méně často pak posezení s partnerem či přáteli v restauraci, kavárně nebo na zahradě u grilu.

Metodu deníkových záznamů a způsob jejich analýzy jsem převzal z magisterské práce J. Nováka „Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti“ (Novák, J. 2004). V neposlední řadě jsou součástí životního stylu respondenty vyznávané hodnoty, jejichž konkrétní baterii jsem použil z pravidelných šetření CVVM (Šamanová, G. 2004). Inspirací (důvodem) pro zahrnutí hodnotových orientací rezidentů a

všech zmíněných ukazatelů do jejich životního stylu je vymezení životního stylu vycházejí z dosavadní syntézy koncepcí, teorií a měření životních stylů v práci Wernera Georga „Soziale Lage und Lebensstil: Eine Typologie“ (Georg, W. 1998) a koncepce životního stylu v práci Annette Spellerberg „Lebensstile, Wohnbedürfnisse und räumliche Mobilität“ (Spellerberg, A., Schneider, N. 1999).

Právě dle výše zmíněné (začátek kapitoly 2. 2) definice životního stylu a jeho dimenzí (Georg, W. 1998), je významnou součástí životního stylu člověka jeho ekonomický, kulturní a sociální „kapitál“ (pojem kapitál používá ve svém díle P. Bourdieu, místo pojmu kapitál lze též požit pojmu zdroje, zázemí, kódy apod.). Podle zmíněných kapitol se totiž životní styly u jednotlivých skupin rezidentů významně liší a lze je tak využít při klasifikaci (při vertikálním i horizontálním členění).

P. Bourdieu rozumí ekonomickým kapitálem různé formy materiálního bohatství a měří jej pomocí otázek na přibližný roční příjem domácnosti a vlastnictví předmětů dlouhodobé spotřeby (Bourdieu, P. 2004). Já jsem ekonomický kapitál, zjišťoval jen pomocí otázky na čistý měsíční příjem domácnosti, protože jsem správně odhadoval, že řada respondentů nebude chtít za žádných podmínek sdělovat své materiální poměry. Proto jsem nechal rezidenty, aby příjem své domácnosti zařadili do jednoho ze tří příjmových intervalů. Protože však takto zkonstruované příjmové intervaly byly zavádějící, neboť nereflektovaly počet členů domácnosti a právě korelace mezi příjmem domácnosti a jejím typem byla jedna z nejvyšších (0,545), byly příjmové kategorie definovány o něco přesněji. Kromě výše příjmu domácnosti byly zohledněny i právě charakteristiky jako počet členů domácnosti a zaměstnanecká pozice (případně profese) jednotlivých členů domácnosti.

Některé jednočlenné domácnosti s nejnižším příjmem tak byly zařazeny do střední příjmové kategorie (protože např. nižší vedoucí pracovnice v bance, která žije sama v domácnosti, vydělává více než studentka VŠ, která vůbec nevydělává nebo jen občas má brigádu a dostává od příbuzných kapesné, ačkoli obě mají příjem do 40 000 Kč měsíčně), naopak všechny tří a více členné domácnosti se středním příjmem byly zařazeny do nejnižší příjmové kategorie a všechny jednočlenné domácnosti se středním příjmem byly zařazeny do nejvyšší příjmové kategorie. Navíc je počítáno s relativními četnostmi za všechny členy domácnosti, nikoli jen za domácnost (jednotkou je tedy rezident, ne domácnost), protože už sama skutečnost, že rezident žije v domácnosti s určitým příjmem významně ovlivňuje jeho životní styl. Navíc je pak možné do analýzy zahrnout všechny rezidenty, pokud srovnáváme např. příjem a vyznávané hodnoty, nikoli pouze ty, kteří za celou domácnost vyplnili její celkový čistý měsíční příjem. Následně tak např. můžeme říci, že studentka, která žije v domácnosti s určitým příjmem, vyznává určitou hodnotu.

Ačkoli Bourdieu má na mysli kulturním kapitálem především vzdělanostní kapitál, rozlišuje tři formy kulturního kapitálu: kapitál vtělený (forma trvalých dispozic organismu – způsob mluvy, volba konverzačních témat, chůze atd.), který zjišťují jen nepřímo pomocí otázky na koníčky a zájmy rezidentů (četba, věnování se hudebnímu a výtvarnému umění a poznávání památek a cizích kultur, atd. – pro orientaci v těchto prostředích je však třeba právě určitých vtělených dovedností), kdy lze zjistit pouze skutečnost, zda určitým množstvím vtěleného kapitálu rezident disponuje či ne, kapitál zpředmětněný (knihy, obrazy atd.), který zjišťují pomocí otázky na vlastnictví předmětů kulturní povahy, a kapitál institucionalizovaný (objektivovaný do titulů, hodnot, literárních cen atd.), který měřím prostřednictvím nejvyššího dosaženého vzdělání respondenta (Bourdieu, P. 2004).

Sociální kapitál se sice Bourdieu snaží koncepčně uchopit a definuje jej jako akumulovanou moc nad sítí sociálních vztahů, která je produktem individuální nebo kolektivní investiční strategie, příslušnost k sociální skupině, jejíž členové jsou spojeni sítí užitečných vztahů, ale z metodiky není patrné jak a zda jej vůbec zjišťuje (Bourdieu, P. 2004). Bourdieu koncepční vymezení sociálního kapitálu jsem se snažil empiricky naplnit tím, že jsem kromě otázky na počet známých respondentů, použil dvě otázky z baterie šesti otázek zkonstruované za post-komunistické země pro mezinárodní srovnání (Matějů, P., Vitásková, A. 2001).

Na základě výše uvedených konceptů kulturního a sociálního kapitálu, jsem zkonstruoval (a operacionalizoval) indexy kulturního a sociálního zázemí, a navíc index pracovní vytíženosti, který souvisí s vykonávanou profesí. Indexy byly zkonstruovány pomocí agregování těchto proměnných (jde vždy o proměnné za jednotlivce, nikoli za domácnosti): Pokud jde o index pracovní vytíženost spojenou se zaměstnáním, bylo zde zohledněno, zda mají respondenti ještě vedlejší zaměstnání (kromě hlavního), zda pracují také o víkendu (jde i o přípravu do zaměstnání doma) a kolik hodin denně pracují.

Index kulturního zázemí je tvořen součtem jedničkových odpovědí (VŠ vzdělání a odpovědi ano) u proměnných jako jsou nejvyšší dosažené vzdělání, vlastnictví předmětů kulturní povahy (klasická literatura, poezie, umělecké předměty), četba celkově, věnování se hudebnímu a výtvarnému umění celkově (ať už aktivně nebo pasivně), cestování – poznávání cizích kultur a památek. Kdo tak při součtu dosáhl vyššího skóre, měl vysoký index kulturního zázemí (podobně jako u ostatních indexů).

A konečně součástí souhrnného indexu sociálního zázemí je počet známých či přátel, které respondent má, jak často se na respondentů v důsledku jeho kontaktů apod. obrací jeho známí a zda existují lidé, kteří naopak pomohou respondentovi.

Zmíněné indexy nabývají právě dvou hodnot (vysoký, nízký index), protože mne zajímají opozice či rozdíly mezi skupinami rezidentů a vzhledem k velikosti zkoumaného vzorku, by vyšší počet hodnot znamenal více kategorií při srovnávání, které by nemusely být naplněny, nebo by nebyly reprezentativní.

Ještě je třeba dodat, že výše popsaný životní styl, resp. každodenní aktivity v čase a prostoru jsou zkoumány v několika zónách (oblastech) Prahy. Vymezení základních zón je následující:

- a. Širší centrum (světle modrá barva) – v širším městském centru je vysoká koncentrace obchodů a služeb, lidí a lidských aktivit, které se každodenně opakují a existuje zde přímá územní spojitost s tradičním centrem města (Novák, J. 2004). Podle Sýkory lze do městského centra totiž kromě historického jádra zahrnout i atraktivní části vnitřního města s vysokou koncentrací lidských aktivit (Sýkora, L. 2001).
- b. Okolí bydlíšťe (červená barva) – městská čtvrť Smíchov.
- c. Kompaktní město (fialová barva) – oblast propojená s centrem, kompaktně zastavěný prostor, bez výraznějších jinak využívaných ploch (louky, pole...).

- d. Předměstí (zelená barva) - oblast mimo kompaktní město, ale v rámci administrativních hranic Prahy.

Další oblasti, v nichž se rezidenti pohybují je území mimo hlavního města Prahy a jejich byt (domov) na Smíchově. Následující mapa ukazuje, jak jsou jednotlivé oblasti a. – d. rozmístěny v rámci Prahy:

V závěru této kapitoly je třeba ještě upozornit na značné limity srovnávání. Životní styl tak, jak byl doposud (výše) koncipován a popsán je užíván pouze v mnou projektovaném a uskutečněném výzkumu populace obývající nové kondominium Mrázovka na pražském Smíchově. Srovnávat s jinými výzkumy bylo možné pouze některé jeho dimenze a to ještě u omezeného množství skupin (pracující, nepracující) obyvatel.

4. ZÁKLADNÍ ÚDAJE, POPIS ZKOUMANÝCH POPULACÍ

4.1 VÝZKUM MIKROLOKALITY NA PRAŽSKÉM SMÍCHOVĚ

Výzkumné šetření probíhalo u obyvatel Prahy 5 Smíchova od září do listopadu roku 2005. Jednalo se o obyvatele dvou nových bytových domů (především však o rezidenty nového bytového komplexu Mrázovka). Obytný soubor Mrázovka je členěný do dvou bloků s vnitřním atriem. Bytové domy vznikly v těsné blízkosti zimního stadionu Nikolajka, na bývalém nevyužitém pozemku ČKD Tatra. V areálu je 240 bytů různých velikostí od garsoniér až po nadstandardní pětipokojové byty. Významná část bytů je obývána cizinci nebo slouží pouze jako přechodné bydliště. Do výzkumu tak byli zařazeni pouze rezidenti s českou státní příslušností, mající zde trvalé bydliště. Obytný komplex tvoří dva šesti až sedmi-podlažní zděné domy půdorysného tvaru písmene C. Menší dům B má 63 bytů, v domě A je 177 bytů ve velikostech od 30 m² do 150 m². Jedná se o kondominium, tedy společenstvo vlastníků. Cena za metr čtvereční činí 27 000,- Kč a více. Cena je ovlivněna plochou a polohou bytu v rámci domu a pohybuje se tak v rozmezí 1 – 9 mil. Kč.

Bytové domy se nacházejí v klidné oblasti se zelení, výhodou je skvělá dopravní dostupnost. Obytný soubor Mrázovka je z jihu vymezen ulicí Ostrovského, podél které je v přízemí soustředěna občanská vybavenost, ze severu zahradní osadou, z východu novým bytovým domem Rezidence Nový Anděl a směrem západním se rozprostírá přilehlý vrch s parkem Mrázovka. V blízkosti se nachází obchod s potravinami, supermarket Carrefour, škola, základní škola, ordinace lékařů, pošta, zimní stadion Nikolajka, letní cvičiště, fitness centrum a multikino.

Proč byla zvolena právě daná lokalita kompaktního města (resp. širšího centra) pro výzkum? Lze předpokládat, že u těchto obyvatel bytových domů hraje vyjma jiných faktorů významnou roli i faktor životního stylu, protože byty v těchto bytových domech jsou dostupné pouze pro lidi s dostatečnými finančními zdroji (viz Úvod.). Tito lidé tak mají větší prostor pro volbu, když se rozhodují o výběru svého bydliště a mohou do svého rozhodování zahrnout více faktorů (tedy i životní styl). Tím, že jsem si jako oblast zkoumání zvolil výše zmíněnou lokalitu, byly tedy splněny 3 nutné podmínky vzhledem k výzkumnému cíli: rezidenti bydlí v širším centru a žijí městským způsobem života, bydlet v dané lokalitě v nových bytových domech si mohou dovolit pouze příjmově silnější rezidenti a lze proto uvažovat i o nějakém jejich vyhraněnějším životním stylu v souvislosti s místem bydliště, rezidenti v dané lokalitě bydlí krátce a může tedy pro ně být relativně snadnější vybavit si důvody, proč bydlí právě v dané lokalitě.

Adekvátní verze dotazníků byly rozdány celkem do 61 domácností, kdy návratnost byla 64% (dotazníky z 39 domácností). Oslovení rezidentů jsem prováděl mezi 18. a 21. hodinou, každý všední den, a během dopoledních hodin v sobotu. Tím jsem se snažil zastihnout všechny skupiny rezidentů. Přesto jsme řadu z nich doma nikdy nezastihl. Pokud jsem někoho doma nezastihl většinou jsem se tam již nevracel. Adekvátní dotazníky vyplňovali všichni členové domácnosti starší 12 let. Celkem vyplňovalo standardní dotazníky 63 respondentů z 39 domácností, deníkové záznamy vyplnilo jen 53 respondentů z 32 domácností. Nejednalo se o pravděpodobnostní, náhodný výběr. Nicméně se podařilo oslovit domácnosti z obou bloků, všech podlaží a typů bytů a dotazníky jim předat. V této souvislosti byly jednotlivé domácnosti ve výběru zastoupeny relativně rovnoměrně. Ve výzkumu není kladen nárok na reprezentativitu, ale spíše jde o to, jak by mohl životní styl dané populace vypadat. Jedná se o případovou studii a síla je tedy v kvalitě či hloubce poznání.

Nejprve bych chtěl uvést, kdo jsou obyvatelé zmíněné lokality (údaje týkající se předchozí a stávající lokality bydlení, socio-demografické a socioekonomické charakteristiky). Většina rezidentů se do lokality Smíchova přistěhovala z Prahy, jen 13% domácností sem přišlo z jiných regionů než je Praha. Většina domácností (56%) zde žije od té doby, co byly bytové domy dostavěny, tedy 5 let. Přibližně stejné procento domácností zde žije 2 roky a méně nebo 3 – 4 roky.

Většina domácností byla se svým předchozím místem bydliště zcela spokojena – 65%. Ostatní nacházeli na svém předchozím bydlení nějaké nedostatky – 35%. Nejčastější důvody přistěhování se do této lokality uvádí následující tabulka (jak je patrné z uvedených relativních četností v tabulce, každá domácnost, resp. partner nebo partnerka, kteří odpovídali za celou domácnost, tj. téměř vždy také za druhého partnera/ partnerku, mohla uvést libovolný počet důvodů bydlení na stávající adrese, ne jen jeden důvod):

Tab. 1 Podíl domácností podle důvodů bydlení

DŮVODY BYDLENÍ NA STÁVAJÍCÍ ADRESE	PROCENTA
KLIDNÉ A ČISTÉ MÍSTO	41
BLÍZKOST CENTRA	41
DOSTUPNOST MHD	41
BLÍZKO DO ZAMĚSTNÁNÍ	36
MOŽNOSTI REALIZACE OBLÍBENÝCH ČINNOSTÍ	33
VZHLED DOMU A BYTU	26
CITOVÁ VAZBA K LOKALITĚ	26
OSOBNĚ VLASTNĚNÝ BYT	23
FINANČNÍ DOSTUPNOST BYTU	18
VELIKOST BYTU	15

N = 39

Pod vzhledem domu a bytu si lidé představovali byt či dům lepší kvality, citovou vazbou ke Smíchovu mysleli blízkost k rodičům, přátelům či zvyk bydlet na Smíchově, osobně vlastněným bytem měli také na mysli zhodnocení investice do bytu nebo, že mohou být svými pány a pod finanční dostupností bytu se skrývala skutečnost, že byt patří některému z příbuzných.

Z hlediska socio-demografického z celkového počtu 63 respondentů, žije v dané lokalitě Smíchova (v části kompaktního města bezprostředně sousedícího s městským centrem, mající charakter centra – koncentrace obchodů, služeb, zařízení pro volný čas atd.) 3 čtvrtiny rezidentů v bezdětných domácnostech a pouze 25% v domácnostech s dětmi. Přesnější klasifikaci členů domácností ukazuje následující tabulka:

Tab. 2 Podíl členů domácností podle typu domácnosti

TYP DOMÁCNOSTI	PROCENTA
SÁM / SAMA	31
S PARTNEREM BEZ DĚTÍ	44
S PARTNEREM A DĚTMI	25

N = 63

Z uvedených 25% členů domácností žije v rodině s **jedním nebo dvěma dětmi** shodně po 8% rezidentů starších 12 let, v rodině se **třemi dětmi** 6% rezidentů a v rodině se **čtyřmi dětmi** 3% obyvatel. Zároveň platí, že všechny páry, které mají děti, jsou sezdané.

Jedná-li se o pohlaví rezidentů, bylo ve zkoumaném souboru 52% **žen** a 48% **mužů**. O věkovém složení obyvatel lokality vypovídá následující tabulka, ale během analýz není užívána kategorie 13 – 19 let, neboť je tato kategorie zastoupena jen nepatrně dvěma respondenty:

Tab. 3 Podíly rezidentů podle věku

VĚKOVÁ KATEGORIE	PROCENTA
13 – 19 LET	3
20 – 30 LET	36
31 – 49 LET	45
50 A VÍCE LET	16

N = 63

Podíváme-li se na **socio-ekonomické charakteristiky**, pak zjistíme, že u celkového čistého měsíčního příjmu domácnosti je nejvíce zastoupena nejnižší příjmová kategorie, o něco méně středně příjmová kategorie a nejméně nejvyšší příjmová kategorie. Vše ilustruje následující tabulka:

Tab. 4 Podíly domácností podle jejich celkového čistého měsíčního příjmu v Kč

PŘÍJMOVÁ KATEGORIE	PROCENTA
MÉNĚ NEŽ 40 000	41
40 000 – 80 000	28
VÍCE NEŽ 80 000	18
NEUVEDLO	13

N = 39

Protože však uvedené příjmové intervaly jsou jen přibližné a také dost zavádějící, zejména vezmeme-li v úvahu kolik lidí v domácnosti s určitým příjmem žije a jaká je jejich zaměstnanecká pozice, resp. profese, byly jednotlivé příjmové kategorie zpřesněny. Podíly rezidentů žijících v domácnostech s daným příjmem ukazuje tabulka níže:

Tab. 5 Podíly rezidentů obývajících domácnosti s celkovým čistým měsíčním příjmem

PŘÍJMOVÁ KATEGORIE	PROCENTA
MÉNĚ NEŽ 40 000	38
40 000 – 80 000	19
VÍCE NEŽ 80 000	27
NEUVEDLO	16

N = 63

Celkový počet 63 rezidentů byl klasifikován do 6 základních kategorií profesí (dle české podoby ISCA 88 – KZAM, většinou dvou číselný kód profesní kategorie, v ostatních případech troj číselný), kdy v následující tabulce je ještě uvedena 7. kategorie – Bez profese (jedná se o lidi, kteří nemají nebo nikdy nevykonávali žádnou profesi – studenti nebo v domácnosti):

Tab. 6 Podíly rezidentů podle jejich profese

PROFESNÍ KATEGORIE	PROCENTA
TECHNIČTÍ, ZDRAVOTNÍČTÍ, PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI (ASISTENTI, SEKRETÁŘKY)	14
ŘÍDÍCÍ PRACOVNÍCI VELKÝCH PODNIKŮ	18
TVŮRČÍ PRACOVNÍCI VE FYZIKÁLNÍCH VĚDÁCH (ARCHITEKTI, PROJEKTANTI, V IT)	14
ODBORNÍCI V BIOLOGICKÝCH, LÉKAŘSKÝCH A PEDAGOGICKÝCH OBORECH	9
ODBORNÍCI V HUMANITNÍCH, OBCHODNÍCH A FINANČNÍCH ODVĚTVÍCH (ÚČETNÍ,...)	18
VEDOUCÍ PRACOVNÍCI MALÝCH PODNIKŮ (ŽIVNOSTNÍCI APOD.)	18
BEZ PROFESE	9

N = 63

Podobně jako v předchozím případě, byli respondenti klasifikováni do 6 základních diferencujících kategorií, pokud jde o zaměstnaneckou pozici všech rezidentů lokality na Smíchově. Přehled uvádí následující tabulka:

Tab. 7 Podíly rezidentů podle jejich zaměstnanecké pozice

ZAMĚSTNANECKÁ POZICE	PROCENTA
NEPRACUJÍCÍ PŘIPRAVUJÍCÍ SE DO ZAMĚSTNÁNÍ	9
NEPRACUJÍCÍ (DŮCHODCI, V DOMÁCNOSTI)	18
ŘÍDÍCÍ A PODNIKATELÉ (SE 3 A VÍCE ZAMĚSTNANCI)	14
VYŠŠÍ ODBORNÍ ZAMĚSTNANCI	35
NIŽŠÍ ODBORNÍCI, ŘADOVÍ ÚŘEDNÍCI	8
DROBNÍ PODNIKATELÉ (S 1 – 2 ZAMĚSTNANCI)	16

N = 63

Pokud se jedná o postavení v zaměstnání, pak nejpočetnější kategorií tvoří pracovníci bez podřízených. Přesnou klasifikaci ukazují následující tabulka:

Tab. 8 Podíly rezidentů podle jejich postavení v zaměstnání

POSTAVENÍ V ZAMĚSTNÁNÍ	PROCENTA
PRACOVNÍCI BEZ PODŘÍZENÝCH	45
NIŽŠÍ VEDOUCÍ PRACOVNÍCI (1 – 5 PODŘÍZENÝCH)	17
ŘÍDÍCÍ PRACOVNÍCI	22
NEODPOVĚDĚLI	16

N = 63

Následující tabulka obsahuje relativní četnosti hodnot 3 indexů, které byly zkonstruovány pomocí agregování určitých (v kapitole 3. zmíněných) proměnných:

Tab. 9 Podíly rezidentů v procentech podle hodnoty a druhu indexů

DRUH INDEXU →	PRACOVNÍ VYTÍŽENOST	KULTURNÍ ZÁZEMÍ	SOCIÁLNÍ ZÁZEMÍ
HODNOTA INDEXU ↓			
NIŽŠÍ	59%	30%	46%
VYŠŠÍ	41%	70%	54%

N = 63

Pokud jde o jednu složku indexu kulturního zázemí – tj. nejvyšší dosažené vzdělání, pak ve zkoumaném vzorku jednoznačně převažují vysokoškolsky vzdělaní respondenti nad středoškolsky vzdělanými. Zbytek (2 rezidenti) tvoří kategorie rezidentů s nižším vzděláním (žák základní, respektive střední školy):

Tab. 10 Podíly rezidentů podle jejich vzdělání

NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	PROCENTA
VYSOKOŠKOLSKÉ	68
STŘEDOŠKOLSKÉ	29
NIŽŠÍ VZDĚLÁNÍ	3

N = 63

4. 2 VÝZKUM MIKROLOKALIT NA OKRAJI PRAHY

Dotazníkové šetření proběhlo v průběhu května a první poloviny června 2004. Předmětem výzkumu byli všichni členové vybraných domácností. Jen v ojedinělých případech se nepodařilo získat kompletní dotazníky od všech členů domácnosti. Respondenti vyplňovali deníkové záznamy za dva libovolně zvolené všední a jeden víkendový den (Novák, J. 2004). Není tedy možné srovnávat údaje mezi konkrétními dny (např. si téměř nikdo nemusel vybrat pátek), ale pouze mezi všedními a víkendovými dny.

Pro terénní šetření autor vybral lokality Jesenice, Dolní Břežany a Praha-Kolovraty. Za účelem testování dotazníkového šetření proběhl v každé lokalitě výběr respondentů odlišným způsobem. V první fázi probíhalo šetření v Kolovratech, kde základní skupina respondentů byla oslovena na základě osobních vztahů a pouze doplněna nahodilým výběrem. Důvodem tohoto způsobu realizace šetření byly obavy, zda budou naprosto cizí lidé ochotni přistoupit na takto podrobný výzkum. Součástí výzkumu Nováka je totiž vyzkoušení jeho možností, slabých míst, nároků, efektivity a využitelnosti získaných údajů. Důležitou otázkou výzkumu bylo, zda je vůbec možné uskutečnit výzkum podobným způsobem a zda jej bude možné použít i jinde. Všechny tyto poznatky naleznou dle autora své uplatnění při dalším výzkumu v této oblasti (ibid.).

V lokalitě Jesenice autor postupoval na základě nahodilého výběru. Pomocí generátoru náhodných čísel zvolil číslo popisné domu, kde oslovil první domácnost. Poté postupoval vždy s vynecháním nejbližších sousedů uliční sítě nové zástavby. Pakliže se mu nepodařilo zastihnout některého člena domácnosti, již se později o oslovení nepokoušel (ibid.).

Oslovení respondentů bylo prováděno vždy mezi 18. a 21. hodinou, kdy lze očekávat, že bude největší pravděpodobnost jejich přítomnosti v místě bydliště. Z výsledků výzkumu vyplývá, že v uvedenou dobu je v místě bydliště v průměru více než 60% obyvatel. Celkově se podařilo získat dotazníky za 38 domácností, což představuje 88 osob, které vyplnily 263 deníkových záznamů (ibid.).

Pro podrobnější sledování otázky vnitřní struktury města autor území kompaktního města rozdělil na širší centrum a ostatní části kompaktního města. Účelem tohoto dělení byla otázka, nakolik se každodenní aktivity obyvatel suburbií odehrávají přímo v centrální části města a nakolik v dalších částech města (Novák, J. 2004).

Vymezení širšího centra autor provedl na základě subjektivní hodnocení s důrazem na dvě hlavní hodnotící kritéria. Prvním kritériem je přímá územní spojitost lokality s tradičním městským centrem. Druhým kritériem je intenzivní koncentrace různorodých lidských aktivit a jejich každodenně se opakující rytmus. Sledované údaje reprezentující kompaktní město jako celek jsou prostým součtem obou zón (ibid.). Územní členění metropolitní oblasti Prahy a zároveň poloha zkoumaných předměstských, resp. příměstských lokalit jsou zobrazeny na následující mapce níže.

Legenda

- hranice širšího centra
- hranice kompaktního města
- administrativní hranice Prahy
- hranice příměstské zóny

V městské části Praha – Kolovráty v současné době žije cca 2 200 obyvatel. Z hlediska vybavenosti se v Kolovratech nacházejí téměř všechny objekty základní občanské vybavenosti: škola, školka, dětský, praktický a zubní lékař, dům s pečovatelskou službou, knihovna, tělocvična a několik obchodů zajišťujících základní potraviny a zboží. Většinu obyvatel nové zástavby tvoří mladé rodiny s malými dětmi. Obec Jesenice má cca 2 900 obyvatel. Občanská vybavenost v Jesenici je na relativně dobré úrovni. V obci se nachází základní škola (1.-9. třída), školka, dětský, praktický a zubní lékař, knihovna, dvě bankovní pobočky, pobočka pojišťovny a několik obchodů zajišťujících základní potraviny a zboží. Největší nevýhodou oproti Kolovratům je horší dopravní spojení do Prahy. V Dolních Břežanech žije cca 1 700 obyvatel. V obci se nachází škola (1.-9. třída), školka, dětský, praktický a zubní lékař, veterinární ordinace a několik obchodů zajišťujících základní potraviny a zboží. Dopravní dostupnost Břežan hromadnou dopravou je ve srovnání s ostatními vybranými lokalitami znatelně horší (ibid.).

V Kolovratech a Dolních Břežanech žijí převážně mladší rodiny s více jak jedním nezaopatřeným dítětem. Naopak údaje za Jesenici jsou ovlivněni vyšším zastoupením starších rodin s již samostatnými dětmi. Nyní již uvažujme charakteristiky souhrnné za všechny tři mikrolokality. Pokud jde o dobu bydlení v dané suburbánní oblasti, pak méně než dva roky zde bydlí 37 % obyvatel, 2 – 5 let 47 % a více než 6 let zde bydlí jen 16 % obyvatel (ibid.).

Demografické charakteristiky příměstské oblasti vypadají následovně: žije zde 28 % dětí ve věku 0 – 12 let, z dotazovaných rezidentů je 12 % ve věku 13 – 20 let, 29 % ve věku 21 – 35 let, 36 % ve věku 36 – 50 let a 23 % starší 50 let. Podle Nováka je fáze životního cyklu vedle specifických podmínek různých lokalit jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňující způsob pohybu (a tím i životní způsob) obyvatel v rámci metropolitní oblasti. V dané oblasti žije 74 % rodin s dětmi a pouze 26 % domácností partnerů bez dětí (ibid.).

Podle Nováka každodenní pohyb obyvatel úzce souvisí s formou jejich ekonomické aktivity. Druh ekonomické aktivity je zřejmě nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím podobu všedního dne jedince. Novák rozlišuje tři skupiny obyvatel rozdělených na základě druhu ekonomické aktivity. V dané lokalitě žije 26 % obyvatel v domácnosti (ženy v domácnosti zpravidla s menšími dětmi a důchodci), 18 % studentů (středních a vysokých škol) a 56 % zaměstnaných. Mezi další vlastnosti ekonomického statusu řadí Novák průměrné měsíční výdaje domácnosti, kterým však z důvodu problematičnosti otázky nepřikládá příliš velký

význam. Po osobních rozhovorech s rezidenty se však ukázalo, že zdaleka ne všichni naplňují představu boháčů, jak jsou viděny zbytkem společnosti, např. starousedlíky. V mnoha případech získali peníze na koupi rodinného domu prodejem svého bývalého bytu či chalupy spolu s hypotékou, která je zadlužila na mnoho let dopředu. Ačkoli žijí v novém domě na okraji Prahy, jejich měsíční příjmy se výrazněji neliší od ostatních obyvatel Prahy (ibid.).

Pokud jde o důvody, proč bydlí rezidenti v dané lokalitě, zjištění byla výsledkem 26 různě rozsáhlých řízených rozhovorů, které byly prováděny při vybírání vyplněných dotazníků. Společným důvodem pro všechny lokality je hledání bydlení v tomto sektoru Prahy (jih, jihovýchod) v atraktivním přírodním prostředí. Při výběru tohoto sektoru příměstské zóny je často zmiňována role dřívější bydliště v této části Prahy a jízdy na chatu přes tento sektor. V podstatě tak byla prezentována dřívější znalost území. Druhým společným faktorem byla úroveň občanské vybavenosti, zejména škola v místě bydliště. Nejvýše je hodnoceno pěkné životní prostředí. Spojovacím znakem v hodnoceních kladů lokalit je slovo klid, které se v různých obměnách (bez hluku, ticho, klidný život..) vyskytuje téměř ve všech rozhovorech. Dále s hodnocením prostředí souvisí čistý vzduch, příroda, atmosféra, volnost možnost relaxace. Jako druhé důležité pozitivum je uváděna zahrádka. Práce na zahradě je ve většině případů brána spíše jako zábava a uvolnění (jako volnočasová aktivita je tedy podstatnou součástí životního stylu obyvatel). Řada odpovědí srovnává zahrádku s dřívějšími výjezdy na chatu či chalupu a řada rezidentů se ve svém domě také cítí jako na chatě. Dle Nováka také vyplývají z rozhovorů celkem dobré sousedské vztahy, protože obyvatelé suburbie mají podobný životní styl (např. procházky maminek či rodin s malými dětmi), s ním spojené problémy a také konkrétní problémy s dokončením jejich nových nemovitostí (Novák, J. 2004).

5. ANALÝZA, INTERPRETACE

U všech následných analýz, vyjma každodenních aktivit v časoprostoru - deníkové záznamy (program DACAN, pomocí něhož byly deníkové záznamy analyzovány) statistické významnosti bohužel nelze provést, je testována signifikance (statistická významnost) a korelace. Pro ověřování skutečnosti, zda mezi hodnotami jednotlivých proměnných jsou statisticky významné rozdíly (závislost proměnných), je používán chí – kvadrátový test dobré shody (zkratka sig.) na hladině významnosti (pravděpodobnosti) 95% ($p < 0,05$, ale vzhledem k malému vzorku respondentů jsou považovány za statisticky významné hodnoty sig. do 0,089) a pro zjištění síly závislosti (resp. souvislosti) jsou používány korelační koeficienty (zkratka kor. koef.) pro nominální či ordinální proměnné, protože jiné ve výzkumu nebyly užívány. V případě porovnávání dvou nominálních proměnných je používán koeficient Phi (pro kontingenční tabulku 2×2) nebo Kramerovo V (pro tabulku větší než 2×2), jsou – li srovnávány ordinální znaky, pak je (také vzhledem kvůli malému zkoumanému vzorku respondentů) užít koeficient Kendallovo tau b.

5. 1 ŽIVOTNÍ STYL ZKOUMANÉ POPULACE LOKALITY KOMPAKTNÍHO MĚSTA

Než začnu s hlubší analýzou a interpretací dat, rád bych se ještě zabýval významnými vzájemnými souvislostmi mezi nezávisle proměnnými. Závisle proměnnou nemusí totiž vysvětlovat jen jedna nezávisle proměnná nebo se může jednat i o korelaci falešnou a následnou kontrolou korelací a vzájemných případných statisticky významných rozdílů

nezávisle proměnných bych roli nezávisle proměnných, kterou hrají při vysvětlování závisle proměnných, chtěl vyřešit. Nicméně prokázané souvislosti mezi nezávisle proměnnými mnohou už mnohé naznačit a objasnit, pokud jde o rezidenty v nových bytových domech, žijících v lokalitě kompaktního města sousedícího s přirozeným širším centrem Prahy a jejich životní styl, protože i nezávisle proměnné jsou součástí životního stylu rezidentů (zejména jejich pracovní vytíženost spojená s jejich zaměstnáním, jejich kulturní, sociální a ekonomické zázemí).

Při následných analýzách populace lokality v kompaktním městě (Smíchov) je tak třeba mít na paměti následující skutečnosti. Čím vyšší příjem má domácnost, kde rezident bydlí, tím častěji má obyvatel vysokoškolské vzdělání. Členové domácností s nejnižšími příjmy (méně než 40 000 Kč) mají mírně častěji středoškolské vzdělání než vysokoškolské, se středními příjmy mezi 40 – 80 000 Kč naopak výrazně častěji vysokoškolské vzdělání než středoškolské a s nejvyššími příjmy nad 80 000 Kč mají již všichni rezidenti vysokoškolské vzdělání (a právě mezi příjmem a vzděláním byly zjištěna druhá nejvyšší korelace vůbec: - 0,478, sig. = 0,001).

Pokud jde o výši příjmu, nejlépe jsou na tom domácnosti, jejichž členové jsou ve středním věku (32 – 48 let). V nejvyšší příjmové kategorii se nachází 65% domácností, jejímž členům je mezi 32 – 48 lety a 35% domácností, jejímž členům je mezi 20 – 30 lety. Naopak v nejnižší příjmové kategorii (pod 40 000 Kč) se nachází 100% domácností, jejímž členům je mezi 50 – 84 lety (sig. = 0,002, kor. koef. = - 0,144). Podíváme-li se na jednotlivé kategorie zaměstnaneckých pozic, jak jsou na tom s výši příjmu jejich domácnosti, pak zjistíme, že všichni nepracující připravující se na zaměstnání a 78% nepracujících obývá domácnosti s nejnižším příjmem, 40% řídicích pracovníků (včetně podnikatelů se 3 a více zaměstnanci) obývá domácnosti s nejnižším a 60% s nejvyšším příjmem, 22% vyšších odborných zaměstnanců žije v domácnostech s nejnižším, 33% se středním a 44% s nejvyšším příjmem, 33% drobných podnikatelů žije v domácnostech s nejnižším příjmem, 44% se středním a 22% s nejvyšším příjmem (sig. = 0,028, kor. koef. = 0,227).

Významná korelace též existuje mezi typem domácnosti, kterou rezident obývá, a jeho zaměstnaneckou pozicí (kor. koef. = 0,380 sig. = 0,051). Členové rodin s dětmi jsou především nepracujícími – maminky (jimi je 35% členů rodin s dětmi), drobnými podnikateli (25%) a řídicími pracovníky (15%). Členové domácností partnerů pracují hlavně jako vyšší odborní zaměstnanci (47%, ale zároveň 64% vyšších odborných zaměstnanců žije v domácnostech partnerů, zbývající část žije téměř pouze v jednočlenných domácnostech). Členové domácností jednočlenných pracují především jako vyšší odborní zaměstnanci (46%) nebo jsou skupinou nepracujících připravujících se na zaměstnání (23%).

Také platí, že rezidenti z domácností s vyššími příjmy mají mnohem častěji než členové domácností s nižšími příjmy vyšší index sociálního zázemí. Konkrétně jen 33% rezidentů žijících v domácnostech s nejnižšími příjmy má vyšší index sociálního zázemí, zatímco 75% rezidentů z domácností se středními příjmy a 65% z domácností s nejvyššími příjmy má vyšší index sociálního zázemí (sig. = 0,030, kor. koef. = 0,286).

Převážná většina mužů (83%) má vysokoškolské vzdělání, zatímco jen 58% žen vystudovalo vysokou školu (sig. = 0,031, kor. koef. = 0,277). Platí tedy, že ženy mají daleko častěji než muži středoškolské vzdělání, zejména ženy žijící pouze s partnerem (sig. = 0,025, kor. koef. = 0,408). Téměř stejný podíl mužů i žen jsou pracovníky bez podřízených (téměř polovina mužů a mírná nadpoloviční většina žen), ovšem pokud jde o nižší vedoucí

pracovníky, jsou na těchto pozicích výrazně častěji ženy než muži a naopak, v případě řídicích pracovníků, pracují na těchto pozicích výrazně častěji muži než ženy (sig. = 0,031, kor. koef. = - 0,189). Téměř stejně vypadá situace i pokud jde o partnery a jejich partnerky. Pokud jde o důvody bydlení v dané lokalitě, pak to jsou mnohem častěji ženy než muži, kteří uvedli jako důvod bydlení v dané lokalitě citovou vazbu (rodiče, přátelé v blízkosti) na rezidenční oblast, zatímco muži tento důvod neuvedli téměř nikdy (sig. = 0,021, kor. koef. = - 0,370).

Zajímavé je, že stejný podíl partnerů i partnerek má stejný podíl vyššího i nižšího indexu sociálního zázemí (sig. = 1 a kor. koef. = 0). Je tedy možné, že manželé mají většinou stejné známé a přátele, a pravděpodobné, že se stejně často na ně obracejí jejich známí o pomoc a mají podobný počet známých, kteří jim jsou schopni a ochotni pomoci.

Rezidenti se středoškolským vzděláním výrazně častěji než ti s vysokoškolským jako důvod svého bydlení v lokalitě uváděli možnost realizace oblíbených činností v okolí (v poměru dokonce 64% : 21%, sig. = 0,012, korelační koeficient je - 0,403). Naopak pouze vysokoškolsky vzdělaní uvedli jako důvod svého bydlení v městské části a kondominiu, že mohou mít tak vlastní byt, investice do bytu se jim zhodnotí (sig. = 0,032, kor. koef. = 0,343). Pokud jde o právě nebo naposledy vykonávanou profesi, pak především středoškolsky vzdělaní zastávají místa asistentů či sekretářek, nebo jsou vedoucími pracovníky malých podniků. Naopak všichni tvůrčí pracovníci ve fyzikálních vědách a především řídicí pracovníci velkých podniků mají vysokoškolské vzdělání (sig. = 0,015, korelační koef. = 0,068). V ostatních kategoriích již nejsou tak výrazné rozdíly.

Pokud se týká indexu kulturního zázemí, pak převážně mají vyšší index ti, co mají vyšší index sociálního zázemí. Naopak většina těch, co mají nižší index kulturního zázemí, má také nižší index sociálního zázemí. Jen 26 % rezidentů s nižším indexem kulturního zázemí má vyšší index sociálního zázemí a 34% těch, co mají vyšší index kulturního zázemí má nižší index sociálního zázemí (sig. = 0,004, korelační koef. = 0,365). Dále můžeme říci, že s rostoucím věkem rezidentů klesá podíl těch, kteří mají nižší index kulturního zázemí. Naopak vyšší index kulturního zázemí má 28% těch, kteří jsou v nejmladší věkové skupině, 51% rezidentů, kteří jsou ve středním věku a jen 21% v nejstarší věkové skupině (sig. = 0,040, korelační koef. = 0,306).

Nyní již postupně přejdeme ke klasifikaci respondentů podle vyznávaných hodnot, jejich koníčků, zálib a každodenních aktivit v čase a prostoru, začít tak identifikovat jednotlivé životní styly (resp. jejich určité typy) a výsledná zjištění srovnat s některými výzkumy CVVM (Šamanová, G. 2004,) a výzkumem každodenních aktivit v čase a prostoru J. Nováka (Novák, J. 2004).

5. 1. 1 VYZNÁVANÉ HODNOTY

Nejprve bych chtěl ještě uvést podíly respondentů ve zkoumané populaci (Smíchov), kteří vyznávají určité hodnoty (celkem 32 hodnot), jejichž baterie byla převzata z výše zmíněného výzkumu CVVM (Šamanová, G. 2004) a srovnat je s respondenty v celé Praze, kteří byli dotazováni na stejnou baterii hodnot stejným způsobem (ibid.). Avšak jen 20 hodnot (ve výzkumu realizovaném pouze na Smíchově) má smysl zařadit do analýz, protože jen tato část diferencuje respondenty (jak je zřejmé z tabulky níže). Těchto 20 hodnot bylo sloučeno do 5 skupin, především na základě významové podobnosti jednotlivých hodnot, protože výsledky faktorové analýzy 20 hodnot (v případě analýzy všech 28 diferencujících hodnot

byly výsledky ještě méně přijatelné) nebyly statisticky přijatelné. KMO test adekvátnosti vzorku činil 0,488, což je nepřijatelné. Faktorová analýza byla samozřejmě prováděna za plné variability (tj. všechny proměnné měly všechny čtyři kategorie, nikoli jen dvě kategorie – důležité a nedůležité, jak by mohlo vyplývat z následující tabulky).

Tab. 11 Pořadí hodnot podle získaného skóre souhlasu (kondominium pražského Smíchova)

pomáhat především své rodině a přátelům	100*
žít ve spokojené rodině	100
žít v hezkém prostředí	100
žít zdravě, starat se o své zdraví	100
mít přátele, se kterými si dobře rozumím	98
žít podle svého přesvědčení	98
mít práci, která má smysl, je užitečná	98
podávat perfektní profesionální výkon	98
žít ve zdravém životním prostředí	97
mít zajímavou práci, která by mě bavila	97
pracovat v kolektivu sympatických lidí	95
být dobře informován o dění u nás a ve světě	94
mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	89
mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	87
mít vždy své nerušené soukromí	84
žít příjemně, užívat si	81
pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	81
žít zajímavý, vzrušující život	77
vydělávat hodně peněz	74
pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	74
mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	73
aktivně se podílet na ochraně přírody	69
podílet se na zlepšování života v místě mého bydliště	66
být oblíbený mezi lidmi	66
mít jakoukoli práci, jen abych byl zaměstnán a nebral podporu	60
mít přátele, kteří mi mohou být užiteční	48
mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	36
dosáhnout významného postavení ve společnosti	34
mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem	32
mít hezké věci, které nemá každý	18
žít podle náboženských zásad	18
prosazovat politiku mé strany, hnutí	15

*Součet odpovědí velmi důležité a spíše důležité. Dopočet do 100% v každém políčku tabulky tvoří součet odpovědí spíše nedůležité a zcela nedůležité. N = 62.

Jak je patrné z výše zobrazené tabulky, prvních 12 hodnot nediferencuje respondenty. Jedná se především o *hodnoty rodinné, pracovní, zdravého způsobu života*. Ostatních 20 hodnot bylo rozděleno výše uvedeným způsobem do 5, resp. 6 skupin. V první skupině jsou *hodnoty týkající se prosazování či žití podle určitých ideologií a vědění o nich* (žít podle náboženských zásad, prosazovat politiku mé strany či hnutí, mít co nejvšestrannější vědomosti – všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice a politice).

Ve druhé skupině se nacházejí *hodnoty vyjadřující aspiraci na vysoký společenský status či na vysokou autoritu, touhu rozhodovat nejen sám o sobě* (mít přátele, kteří mi mohou být užiteční, vydělávat hodně peněz, dosáhnout významného postavení ve společnosti, mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem, mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí).

Do třetí skupiny jsou zařazeny *hodnoty, které vyjadřují zájem aktivně participovat na zlepšování životního prostředí a života vůbec* (podílet se na zlepšování života v místě mého

bydliště, aktivně se podílet na ochraně přírody, pomáhat těm, kdo pomoc potřebují, pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti). Čtvrtá skupina vyjadřuje *individualistické až hédonistické hodnoty* (mít čas hlavně na své koníčky a zájmy, žít příjemně, užívat si, žít zajímavý, vzrušující život, mít vždy své nerušené soukromí). Poslední pátá skupina vyjadřuje *zájem něčím vynikat, být populární nebo také určitý individualismus* (mít hezké věci, které nemá každý, být oblíbený mezi lidmi). Poslední dvě hodnoty - mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci a mít jakoukoli práci, jen abych byl zaměstnán a nebral podporu – není smysluplné zařadit do žádné z pěti uvedených skupin, je třeba je uvažovat zvlášť (je možné je však označit jako *pracovní hodnoty*). Nicméně hodnota mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci nevykazuje ve srovnání s ostatními proměnnými statisticky významné rozdíly a korelace.

Následující tabulka respondenty vyznáváných hodnot v pořadí podle získaného skóre souhlasu je výsledkem šetření CVVM, realizovaném v celé ČR, výsledky však byly přepočítány pouze pro region Praha.

Tab. 12 Pořadí hodnot podle získaného skóre souhlasu (pouze region Praha)

žít v hezkém prostředí	97*
žít ve zdravém životním prostředí	97
pomáhat především své rodině a přátelům	96
žít ve spokojené rodině	95
mít přátele, se kterými si dobře rozumím	95
žít podle svého přesvědčení	94
žít zdravě, starat se o své zdraví	92
vydělávat hodně peněz	88
mít práci, která má smysl, je užitečná	86
pomáhat těm, kdo pomoc potřebují	86
být oblíbený mezi lidmi	86
pracovat v kolektivu sympatických lidí	85
mít vždy své nerušené soukromí	83
mít zajímavou práci, která by mě bavila	82
žít příjemně, užívat si	82
být dobře informován o dění u nás a ve světě	79
pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti	79
mít přátele, kteří mi mohou být užiteční	79
podávat perfektní profesionální výkon	78
mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice	78
mít čas hlavně na své koníčky a zájmy	78
podílet se na zlepšování života v místě mého bydliště	78
mít jakoukoli práci, jen abych byl zaměstnán a nebral podporu	72
žít zajímavý, vzrušující život	71
aktivně se podílet na ochraně přírody	67
mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci	62
dosáhnout významného postavení ve společnosti	45
prosazovat politiku mé strany, hnutí	38
mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem	37
mít hezké věci, které nemá každý	35
mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí	30
žít podle náboženských zásad	29

*Součet odpovědí velmi důležité a spíše důležité. Dopočet do 100% v každém políčku tabulky tvoří součet odpovědí spíše nedůležité a zcela nedůležité. Zdroj: CVVM – výzkum Naše společnost květen 2004 (N, za region NUTS 2 Praha = 114).

Když srovnáme obě tabulky (14 a 15), resp. obě zkoumané populace, pak zjistíme významné rozdíly u 5 hodnot. *Podávat perfektní profesionální výkon* je důležité téměř pro všechny (98%) rezidenty z kondominia na pražském Smíchově, zatímco jen pro 78% (ze 114)

dotazovaných rezidentů z Prahy. Podobně *mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci* je důležité pro 89% obyvatel lokality na pražském Smíchově, ale jen pro 62% dotazovaných obyvatel Prahy. Naopak *být oblíbený mezi lidmi* je důležité jen pro 66% rezidentů z lokality pražského Smíchova, avšak pro 86% dotazovaných obyvatel Prahy. Podobně *mít přátele, kteří mi mohou být užiteční* je důležité jen pro 48% rezidentů z lokality pražského Smíchova, ale pro 79% dotazovaných obyvatel Prahy. A konečně *prosazovat politiku mé strany, hnutí* je důležité jen pro 15% obyvatel lokality na pražském Smíchově, avšak pro 38% dotazovaných obyvatel Prahy. Domnívám se, že zmíněné rozdíly svědčí o skutečnosti, že populace z kondominia na pražském Smíchově je výrazně bohatší (resp. rezidenti mají vyšší příjmy) než dotazovaná populace v Praze. Je pravděpodobné, i v důsledku socio – ekonomické struktury obou populací, že uvedené rozdíly v podílech respondentů vyznávajících dané hodnoty lze nejlépe vysvětlit právě výši příjmů zkoumaných populací.

V případě zkoumaných rezidentů žijících v kondominiu na pražském Smíchově lze mimo jiné říci, že čím více členů domácnost má, tím častěji je pro její členy důležité, *podílet se na zlepšování života v místě bydliště*, respektive tato hodnota je pro ně důležitá (sig. = 0,075, korelační koef. = 0,289). Nejméně důležitá je tato hodnota pro domácnosti typu „single“, pro jejíž členy je hodnota častěji nedůležitá než důležitá, u ostatních domácností je tomu naopak. Zcela nejdůležitější je tato hodnota, která vyjadřuje zájem aktivně participovat na zlepšování životního prostředí, pro členy domácností s dětmi (rodiče + děti). Podobnou hodnotou vyjadřující určitou participaci na veřejném dění nebo občanskou angažovanost jako *podílet se na zlepšování života v místě bydliště* je i hodnota *pomáhat rozvoji demokracie*, která má však spíše globální než lokální charakter. Tato hodnota je výrazně častěji důležitá pro rezidenty s vyšším indexem kulturního zázemí (kde je hodnota pro rezidenty výrazně častěji důležitá než nedůležitá) než pro rezidenty s nižším indexem (kde je hodnota pro rezidenty častěji nedůležitá než důležitá). Rozhodující vliv v indexu mají pouze tyto jeho složky – nejvyšší dosažené vzdělání, četba obecně (koníček, záliba) a vlastnictví všech předmětů kulturní povahy (sig. = 0,001, korelační koef. = 0,408).

Pokud jde o hodnotu vyjadřující aspiraci na vysoký společenský status či na vysokou autoritu, touhu rozhodovat nejen sám o sobě *mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem*, pak je tato hodnota důležitější pro domácnosti s dětmi než pro bezdětné domácnosti, které naopak považují hodnotu výrazně častěji za nedůležitou než za důležitou (sig. = 0,036, korelační koef. = 0,273). Všichni rezidenti téměř ve všech kategoriích zaměstnaneckých pozic považují hodnotu častěji za nedůležitou než za důležitou, kromě kategorie drobných podnikatelů, pro které je tato hodnota výrazně častěji důležitá než nedůležitá (70% : 30%, sig. = 0,077, kor. koef. = 0,410). Další hodnota, vyjadřující aspiraci na vysoký společenský status či na vysokou autoritu, touhu rozhodovat nejen sám o sobě *vydělavat hodně peněz* je výrazněji důležitější pro partnera než pro partnerku, ačkoli pro oba partnery je častěji důležitá než nedůležitá (sig. = 0,015, kor. koef. = - 0,367). Dále je hodnota častěji důležitá pro pracující muže než pro pracující ženy (sig. = 0,025, kor. koef. = 0,331). Hodnota je také jednoznačně důležitější pro nejmladší a střední věkovou kategorii – respondenti v těchto kategoriích také mají často vyšší, případně střední příjmy - než pro nejstarší věkovou kategorii (sig. = 0,015, kor. koef. = - 0,188) – respondenti v této kategorii mají také pouze nižší příjmy do 40 000 Kč měsíčně (kde rezidenti naopak považují hodnotu častěji za nedůležitou než za důležitou).

Hodnota opět vyjadřující aspiraci na vysoký společenský status či na vysokou autoritu, touhu rozhodovat nejen sám o sobě *mít přátele, kteří mi mohou být užiteční* je častěji důležitá než nedůležitá pro všechny studenty a nezaměstnané (nepracující připravující se na zaměstnání) a již jen mírně důležitější než nedůležitější pro rezidenty v domácnosti a

důchodce (nepracující) a vyšší odborné zaměstnance. Pro respondenty v ostatních kategoriích zaměstnaneckých pozic je už tato hodnota jednoznačně častěji nedůležitá než důležitá (sig. = 0,073, kor. koef. = 0,407).

Hodnotě znovu vyjadřující aspiraci na vysoký společenský status či na vysokou autoritu, touhu rozhodovat nejen sám o sobě *dosáhnout významného postavení ve společnosti* rezidenti ve většině kategorií jednoznačně přiřazují častěji nedůležitost než důležitost, kategorie napracujících připravujících se na zaměstnání a řídicích + podnikatelů se 3 a více zaměstnanci však připisují této hodnotě častěji důležitost než nedůležitost (sig. = 0,078, kor. koef. = 0,400). Hodnota *mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí* je častěji nedůležitá než důležitá pro rezidenty téměř ve všech kategoriích zaměstnaneckých pozic, kromě kategorie nepracujících (v domácnosti + důchodci) a řídicích + podnikatelů se 3 a více zaměstnanci, pro něž je hodnota častěji důležitá než nedůležitá (55% : 45% a 78% : 22%, sig. = 0,031, kor. koef. = 0,453). Tato hodnota také významně koreluje s postavením v zaměstnání (sig. = 0,014, kor. koef. = 0,376). Čím vyšší postavení v řízení rezidenti mají, tím důležitější je pro ně *mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí*. Pokud se jedná o tuto hodnotu, pak u většiny respondentů to, oč usilují, se jim také splnilo. Zatímco pro pracovníky bez podřízených, podobně jako pro nižší vedoucí pracovníky, je výrazně častěji tato hodnota nedůležitá než důležitá, pro řídicí pracovníky je naopak hodnota jednoznačně častěji důležitá než nedůležitá.

Pokud jde o pohlaví, významněji s ním korelovala (kor. koef. = 0,262) pouze hodnota, která vyjadřuje zájem něčím vynikat, být populární nebo také určitý individualismus *být oblíbený mezi lidmi*, kde existují statisticky významné rozdíly mezi muži a ženami (sig. = 0,039). Pro ženy totiž byla tato hodnota mnohem důležitější než pro muže, kteří ji naopak považovali častěji za nedůležitou než za důležitou.

Pokud jde o hodnotu vyjadřující zájem něčím vynikat, být populární nebo také určitý individualismus *mít hezké věci, které nemá každý*, pak je tato hodnota důležitá pouze pro rezidenty s vyšším indexem kulturního zázemím (pro 26%, sig. = 0,015, kor. koef. = 0,309). Korelace mezi indexem kulturního zázemí a touto hodnotou je však způsobena především jednou složkou indexu – cestování, poznávání cizích kultur a památek (sig. = 0,012, kor. koef. = - 0,323), kdy je zmíněná hodnota výrazně častěji důležitá pro respondenty, kteří mají právě daný koníček než pro ty, kteří jej nemají (ačkoli celkově je daná hodnota pro obě kategorie rezidentů častěji nedůležitá než důležitá).

Pokud se jedná o hodnotu *mít čas hlavně na své koníčky a zájmy*, je pro rezidenty ve všech kategoriích zaměstnaneckých pozic tato hodnota častěji důležitá než nedůležitá, kromě respondentů v kategorii řídicích + podnikatelů se 3 a více zaměstnanci, kteří hodnotu považují častěji za nedůležitou než za důležitou (67% : 33%, sig. = 0,020, kor. koef. = 0,466). Tato hodnota je také výrazně častěji důležitá než nedůležitá pro pracovníky bez podřízených a nižší vedoucí pracovníky. Naopak řídicí pracovníci ji častěji považují za nedůležitou než za důležitou (sig. = 0,010, kor. koef. = - 0,351). Pokud jde o hodnotu *žít příjemně, užívat si*, paradoxně všichni rezidenti mající vyšší index pracovní vytíženosti považují hodnotu za důležitou na rozdíl od těch, co mají nižší pracovní vytíženost a 30% z nich shledalo hodnotu nedůležitou (sig. = 0,009, kor. koef. = 0,334). Celkově rezidenti v obou kategoriích považují hodnotu častěji za důležitou než nedůležitou. Rezidenti moc pracují, proto zřejmě touží po příjemném životě, relaxaci, ale v realitě si příliš neužívají, když tráví tolik času v zaměstnání, přípravou na něj nebo studiem.

V případě hodnoty *mít vždy své nerušené soukromí* neexistuje člověk se středoškolským vzděláním (což jsou zároveň rezidenti, kteří žijí často v domácnostech hlavně s nejnižšími, méně často se středními příjmy, bydlí v lokalitě kvůli možnosti realizace oblíbených činností a pracují především jako asistenti či sekretářky a vedoucí pracovníci malých podniků), pro něhož by byla tato hodnota nedůležitá. Pro středoškoláky je tak tato hodnota častěji důležitá než pro vysokoškoláky, přestože pro rezidenty v obou vzdělanostních skupinách je tato hodnota výrazně častěji důležitá než nedůležitá (sig. = 0,036, kor. koef. = 0,269).

Pokud jde o další „příbuznou“ hodnotu *žít zajímavý, vzrušující život*, pro nejmladší a střední věkovou kategorii (obě kategorie tvoří dohromady 79% vyššího indexu kulturního zázemí, což hraje zřejmě spolu s věkem významnou roli při skutečnosti, kdo hodnotu především vyznává) je tato hodnota výrazně častěji důležitá (sig. = 0,002, kor. koef. = -0,339) než pro nejstarší věkovou kategorii (kde naopak rezidenti považují hodnotu častěji nedůležitou než důležitou). Dále v případě zmíněné hodnoty, se dá přibližně říci, že se stoupajícím příjmem roste i důležitost této hodnoty pro rezidenty. Mezi hodnotou a příjmem je statisticky významná korelace (kor. koef. = 0,351) a statisticky významné rozdíly (sig. = 0,022). Ve všech třech příjmových kategoriích je pro rezidenty zřetelně častěji hodnota důležitá než nedůležitá a ve střední a nejvyšší příjmové kategorii je dokonce tato hodnota důležitá téměř pro všechny členy domácností s uvedeným příjmem. V případě zmíněné hodnoty rezidenti ve všech kategoriích zaměstnaneckých pozic považují hodnotu častěji za důležitou než nedůležitou. Za této situace je relativně nejmenší důležitost této hodnotě připisována nepracujícími a drobnými podnikateli, naopak nejvyšší možná důležitost (100%) je připisována této hodnotě vyššími odbornými zaměstnanci a nižšími odbornými pracovníky – všichni hodnotu považují za důležitou (sig. = 0,010, kor. koef. = 0,497).

Srovnáváme-li věkové kategorie, pokud jde o vyznávané hodnoty, je pro nejstarší rezidenty (50 a více let) častěji důležitá hodnota *prosazovat politiku mé strany* než pro rezidenty v ostatních dvou (střední a nejmladší) věkových kategoriích (sig. = 0,048, kor. koef. = 0,156). Ve všech věkových kategoriích však rezidenti hodnotu považují častěji za nedůležitou než za důležitou. Při srovnání s příjmem, téměř výhradně rezidenti z domácností s nejnižšími příjmy považují hodnotu častěji za důležitou (sig. = 0,029, kor. koef. = -0,355). Jde ale pouze o 30% rezidentů z domácností s nejnižšími příjmy. V případě hodnoty *žít podle náboženských zásad*, ji považují rezidenti ve všech kategoriích častěji za nedůležitou než za důležitou, kromě kategorie nepracujících připravujících se na zaměstnání (studenti + nezaměstnaní), kteří této hodnotě častěji připisují důležitost než nedůležitost (sig. = 0,032, kor. koef. = 0,448). A v případě hodnoty *mít co nejvšestrannější vědomosti – všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice, politice*, téměř všichni rezidenti s vyšším indexem sociálního zázemí považují tuto hodnotu za důležitou a pouze 21% rezidentů s nižším indexem sociálního zázemí za nedůležitou (sig. = 0,025, kor. koef. = 0,288).

Pokud jde o hodnotu, která vyjadřuje určitou skromnost nebo nenáročnost, návyk na práci – *mít jakoukoli práci, jen abych byl zaměstnán a nebral podporu*, pak je hodnota častěji důležitá než nedůležitá pro rezidenty téměř ve všech kategoriích zaměstnaneckých pozic vyjma řídicích pracovníků a podnikatelů se 3 a více zaměstnanci (sig. = 0,019, kor. koef. = 0,479) a nepracujících (v domácnosti, důchodci), kteří naopak hodnotu považují výrazně častěji za nedůležitou než důležitou (nejsou pravděpodobně příliš skromní, mají jisté nároky a očekávání vůči zaměstnání). Hodnota je zároveň výrazně častěji důležitá pro pracovníky bez podřízených (pro něž je hodnota výrazně častěji důležitá než nedůležitá) než pro nižší vedoucí

a řídicí pracovníky, pro něž je hodnota častěji nedůležitá než důležitá (sig. = 0,019, kor. koef. = - 0,347).

Pokud se jedná o hodnotové orientace dotazovaných Pražanů (Šamanová, G. 2004), pak výsledky analýzy a srovnání vyznáváných hodnot mezi určitými skupinami respondentů jsou zcela jiné než v případě dotazování dané populace na pražském Smíchově. *Podílet se na ochraně přírody* je častěji důležité pro ženy (75%) než pro muže (58%, sig. = 0,058, kor. koef. = 0,180). Stejně tak je pro ženy častěji důležité než pro muže *podílet se na zlepšování života v místě bydliště* (sig. = 0,029, kor. koef. = 0,206). *Pomáhat těm, kdo pomoc potřebují* je častěji důležité pro vysokoškolsky vzdělané respondenty než pro středoškolsky vzdělané (sig. = 0,021, kor. koef. = 0,032).

Mít vlastní firmu, kde mohu být svým pánem je častěji důležité pro vysokoškolsky vzdělané obyvatele než pro středoškolsky vzdělané (sig. = 0,030, kor. koef. = 0,182) a pro muže než ženy (sig. = 0,051, kor. koef. = 0,196). *Mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných* je častěji důležité pro nejmladší (20 – 30 let) a střední věkovou kategorii (31 – 49 let) než pro nejstarší (sig. = 0,067, kor. koef. = - 0,230)

Žít zajímavý a vzrušující život je důležitější pro muže než pro ženy (sig. = 0,062, kor. koef. = - 0,176) a *mít čas hlavně na své koníčky a zájmy* je častěji důležité pro vysokoškolsky vzdělané rezidenty (pro všechny) než pro středoškolsky vzdělané (sig. = 0,007, kor. koef. = 0,182).

Prosazovat politiku své strany, hnutí je častěji důležité pro středoškolsky vzdělané obyvatele než pro vysokoškolsky vzdělané (sig. = 0,047, kor. koef. = 0,150) a pro řídicí pracovníky (manažery), živnostníky než pro ostatní zaměstnance či nepracující (sig. = 0,055, kor. koef. = 0,384). *Žít podle náboženských zásad* je častěji důležité pro respondenty v nejstarší věkové kategorii (50 a více let) než v ostatních věkových kategoriích (sig. = 0,051, kor. koef. = 0,219).

Konečně v oblasti pracovních hodnot, které vyjadřují atmosféru na pracovišti nebo možnost kreativity v zaměstnání, existují statisticky významné rozdíly pokud jde o pohlaví, výši příjmu a zaměstnaneckou pozici. *Pracovat v kolektivu sympatických lidí* je častěji důležité pro ženy než pro muže (sig. = 0,044, kor. koef. = 0,192). *Mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci*, je výrazně častěji důležité pro obyvatele s čistým měsíčním příjmem nad 32 500 Kč než pro rezidenty s příjmem do 32 500 Kč (sig. = 0,048, kor. koef. = 0,193) a také pro drobné podnikatele a řídicí pracovníky než pro vyšší a nižší odborné zaměstnance (sig. = 0,017, kor. koef. = 0,415).

5. 1. 2 KONÍČKY A ZÁLIBY VE VOLNÉM ČASE

Pokud jde o jednotlivé koníčky a záliby rezidentů žijících ve zkoumané lokalitě na Smíchově, pak nejčastěji čte převážná většina pracovníků bez podřízených a nižších vedoucích pracovníků (sig. = 0,059, kor. koef. = 0,136), pro většinu z nichž je důležité mít čas hlavně na své koníčky a zájmy, a rezidentů s nižším indexem pracovní vytíženosti (sig. = 0,008, kor. koef. 0,341). Čím více času tráví respondenti v zaměstnání, tím méně času mají na čtení (alespoň méně často tohoto koníčka uvádějí).

Pokud se jedná o četbu konkrétní literatury, je zajímavé, že řídicí pracovníci nejen že čtou velmi málo, ale téměř vůbec nečtou odbornou literaturu (dále se tedy ve svém oboru

nevzdělávají, zřejmě to nechávají na svých podřízených). Odbornou literaturu čtou stejně málo jak rezidenti s nižším tak s vyšším indexem pracovní vytíženosti. Beletrii čtou nejčastěji pracovníci bez podřízených (sig. = 0,017, kor. koef. = 0,367), vyšší odborní pracovníci (sig. = 0,056, kor. koef. = 0,402), z nichž téměř všichni chtějí žít zajímavý a vzrušující život, rezidenti ve věku mezi 31 – 49 lety (sig. = 0,021, kor. koef. = - 0,020).

Nějakým způsobem se hudbě a výtvarnému umění nejčastěji věnují členové bezdětných domácností, konkrétně 81% jednočlenných domácností, 41% členů domácností partnerů a jen 25% členů rodin s dětmi (sig. = 0,005, kor. koef. = 0,368), kteří mají více času a je jim hlavně 20 – 30 let a 50 a více let (sig. = 0,028, kor. koef. = 0,196). Konkrétně potom hudbu poslouchají, na koncerty a opery chodí pouze manželky, konkrétně 71% (sig. = 0,033, kor. koef. = - 0,325), celkově častěji ženy než muži (sig. = 0,062, kor. koef. = - 0,239), jen 36% vedoucích pracovníků malých podniků a 50% pracovníků v oboru obchodu, finančnictví, humanitních věd (sig. = 0,045, kor. koef. = 0,454) a výrazně častěji středoškolsky vzdělaní rezidenti (převážně tito rezidenti chtějí mít vždy své nerušené soukromí a jejich domácnosti nemají nejvyšší příjmy) než ti vysokoškolsky vzdělaní (sig. = 0,045, - 0,261). Na výstavy, balet a do divadla chodí téměř výhradně členové domácností se středním příjmem (sig. = 0,003, kor. koef. = 0).

Pokud bychom brali jako nezbytnou součást zdravého způsobu života aktivní sportování, pak především menší část manželek a příslušníků domácností s nižším a středním měsíčním příjmem (vždy přibližně 40%) nežije zdravě, protože nesportuje a neusiluje o cíl (hodnotu) *žít zdravě, starat se o své zdraví*, o němž prohlásila, že o něj usiluje a je pro ni důležitý (je třeba však podotknout, že při srovnání zmíněných proměnných nebyly jasně prokázány statisticky významné rozdíly mezi skupinami a kor. koef. byl 0,250). Nejčastěji a také téměř všichni sportují členové domácností s nejvyšším příjmem (nad 80 000). To ale neznamená, že členové domácností s nejnižšími a středními příjmy nesportují. Sportuje jich 55 – 65%.

Pokud jde o konkrétní sporty, pak fitness (jogging, jóga, aerobik, plavání, solárium, sauna) se věnují nejčastěji členové jednočlenných domácností (sig. = 0,047, kor. koef. = 0,266), ženy (mezi pohlavím a druhem sportu fitness je kor. koef. - 0,272, sig. = 0,042) a rezidenti s nižším indexem sociálního zázemí (sig. = 0,089, kor. koef. = 0,227). Sportům jako tanec, lyžování, jízda na koni a turistika se věnují především příslušníci těch domácností, kteří v kondominiu dané lokality bydlí z důvodu možnosti realizace oblíbených činností (sig. = 0,036, kor. koef. = 0,344). Sportům jako cyklistika a in-line bruslení se věnují téměř výhradně rezidenti s nižším indexem sociálního zázemí (sig. = 0,052, kor. koef. = 0,258) a domácnosti takových sportovců v dané oblasti bydlí z důvodu klidu, čistoty a zeleně v okolí (sig. = 0,042, kor. koef. = 0,343). V případě tzv. bílých sportů (tenis, golf, squash, badminton) se jim věnují výhradně příslušníci bezdětných domácností, především z domácností partnerů (sig. = 0,038, kor. koef. = 0,275), muži (sig. = 0,014, kor. koef. = 0,325) a zároveň pouze rezidenti s vysokoškolským vzděláním (sig. = 0,044, kor. koef. = 0,270). A konečně sporty jako basketbal, volejbal, stolní tenis, box a rybolov provozují pouze rezidenti s nižším indexem pracovní vytíženosti (sig. = 0,036, kor. koef. = 0,275).

Rodinu jako svého koníčka uvedlo pouze 55% nepracujících a 22% řídicích pracovníků + podnikatelů se 3 a více zaměstnanci (sig. = 0,006, kor. koef. = 0,516), zejména příslušníci domácností s dětmi (sig. = 0,045, kor. koef. = 0,257), nejčastěji (ale jen 25%) a téměř výhradně členové domácností s nejnižším příjmem (sig. = 0,062, kor. koef. = 0,310). Jako kutilství, chalupaření či zahradničení uvedli svého koníčka častěji (ve 25% případů)

středoškolsky vzdělaní rezidenti (sig. = 0,031, kor. koef. = - 0,281). Zmíněného koníčka má také 75% těch, co hodnotily dosažitelnost zelených ploch v okolí jako špatnou (sig. = 0,019, kor. koef. = 0,379). Zároveň 100% obyvatel s uvedenou zálibou považuje za důležité podílet se na zlepšování života v místě bydliště (sig. = 0,068, kor. koef. = 0,236). Všichni obyvatelé se zálibou chození na procházky (příp. na houby) uvedli jako jeden z důvodů, proč se přistěhovali do dané lokality, klidné a čisté prostředí obklopené zelení (sig. = 0,013, kor. koef. = 0,402).

Cestování či poznávání cizích kultur, památek je koníčkem častěji převážně pro ženy než pro muže (sig. = 0,062, kor. koef. = - 0,239) a technika, studium, astrologie, vaření, móda jsou zálibou převážně rezidentů v nejmladší věkové kategorii 20 – 30 let (sig. = 0,023, kor. koef. = 0,323).

5. 1. 3 KAŽDODENNÍ AKTIVITY V ČASE A PROSTORU

V této části půjde o analýzu aktivit za vybrané všední a víkendový den. Pokud bychom předpokládali, že počet vykonávaných aktivit během dne nějak indikuje skutečnost, že daný člověk *žije zajímavý a vzrušující život* nebo, že *žije příjemně a užívá si*, pak podle těchto hodnot skutečně žijí především členové rodin s dětmi (většina z nich ovšem tyto hodnoty nedeklarovala), kteří tvoří 69% těch, co během dne vykonají nejvíce (18 – 30) aktivit, zatímco jen 31% těch, co vykonají aktivit méně (6 – 17). Potom podle těchto hodnot žijí především rezidenti v domácnosti (nepracující, kteří ovšem zmíněné hodnoty považují také častěji za nedůležité než za důležité), kteří tvoří 38% těch, co během dne vykonají aktivit nejvíce, zatímco jen 10% těch, co jich vykonají méně.

Dále podle zmíněných hodnot žijí hlavně rezidenti s vyšším indexem pracovní vytíženosti (pro něž jsou zmíněné hodnoty skutečně častěji důležité než nedůležité), kteří tvoří 69% těch, co během dne vykonají nejvíce aktivit, zatímco jen 33% těch, kteří mají aktivit během dne méně. A konečně dle zmíněných hodnot žijí především rezidenti s vyšším indexem sociálního zázemí, kteří tvoří 77% těch, co toho během dne stihnou nejvíce, zatímco jen 46% těch, co toho zvládnou méně.

Zajímavé tedy je, že u rezidentů s vyšším indexem pracovní vytíženosti můžeme s jistotou opatrností říci, že i přes jejich vysokou pracovní vytíženost či časovou náročnost pokud jde o jejich zaměstnání realizují za výše uvedeného předpokladu svůj cíl – *žít příjemně, užívat si* (v tom smyslu, že tvoří většinu rezidentů, kteří toho za den stihnou hodně). Dále totéž můžeme říci už pouze u rezidentů s vyšším indexem sociálního zázemí, kteří častěji než ostatní realizují svůj cíl – *žít zajímavý a vzrušující život* (ačkoli tuto hodnotu jasně nedeklarují). U ostatních rezidentů, kteří deklarovali zmíněné hodnoty, již rozhodně nemůžeme říci, že je v reálném životě uskutečňují. Jedná se o větší část rezidentů z domácností se středními a nejvyššími příjmy a o vyšší a nižší odborné zaměstnance.

5. 1. 3. 1 PÉČE O DOMÁCNOST

Součástí životního stylu obyvatel je také skutečnost, zda a jak pečují o domácnost (domácí práce, péče o děti). Během zkoumaných dnů (středa, pátek a neděle) pečuje o domácnost stejné množství rezidentů s vyšším i s nižším indexem pracovní vytíženosti (52% - 59% těchto lidí). Zajímavější je již situace, když srovnáme obyvatele dle pohlaví. Celkově mnohem častěji pečují o domácnost ženy než muži (70% žen a jen 35% mužů). Pokud jde o zaměstnaneckou pozici, pak téměř všichni (8 z 9) nepracující (v domácnosti a důchodci) a

většina živnostníků (7 z 10) v uvedené dny pečuje o domácnost. Jestliže už pečují o domácnost muži, pak to jsou především živnostníci. Zřejmě kvůli své flexibilní pracovní době si dokáží čas na domácnost udělat, ale také si jej udělat chtějí, a to pravděpodobně proto, že téměř všichni muži, kteří se svou péčí o domácnost na jejím fungování podílejí, žijí s manželkou a malými dětmi a chtějí nebo cítí povinnost se o celou rodinu postarat. Naopak jen malá část řídících + větších podnikatelů (38%) a vyšších + nižších odborných zaměstnanců (35%) o domácnost v uvedené dny pečuje.

V případě klasifikace dle pohlaví zjistíme, že ženy věnují v každý sledovaný den péči o domácnost o hodinu více času než muži, ve všední dny to znamená dokonce téměř dvakrát více času. Vezmeme-li v úvahu jednotlivé zaměstnanecké pozice, neboť zmíněný rozdíl způsobují ženy v domácnosti (větší část nepracujících), pak kategorie nepracujících věnuje péči o domácnost či děti nejvíce času a zároveň výrazně více (tříkrát až šestkrát více) než rezidenti v ostatních zaměstnaneckých pozicích. Také se u zmíněné kategorie mezi jednotlivými dny příliš neliší doba, kterou věnují domácí péči. V případě obyvatel v ostatních zaměstnaneckých pozicích platí, že v neděli věnují domácí péči výrazně více času než ve středu a pátek, mezi kterými nejsou příliš velké rozdíly pokud jde o dobu péče o domácnost. Výjimku tvoří pouze řídicí pracovníci, kteří ve sledované dny věnují péči o domácnost rozdílný čas – v neděli 2 hod. a 7 min., ve středu 1 hod. a 40 min. a v pátek v průměru jen 57 minut. Pokud pro úplnost vysvětlení rozdílů mezi muži a ženami uvažujeme péči o domácnost u pracujících žen a mužů, zjistíme, že mezi nimi nejsou žádné významnější rozdíly pokud jde o dobu, kterou věnují péči o domácnost během všech sledovaných dnů, i jejich počet.

Pokud se jedná o péči o domácnost dle příjmových kategorií, lze říci, že ve všední dny o ni pečují mnohem více členové domácností s nejnižším příjmem než ti se středním a nejvyšším příjmem (Zatímco členové domácností se středním a nejvyšším příjmem o ni pečují převážně pouze kolem 20,00 hod. v podílu 20%, pak v podílu 10 – 20% mezi 8,30 a 22,00 hod o ni pečují členové domácností s příjmem nejnižším, navíc posledně jmenovaná skupina obyvatel o domácnost pečuje v průměru o hodinu déle než skupina prvně uvedená). Zatímco během neděle mezi 8,00 a 9,00 hod. o svou domácnost u obou uvedených skupin rezidentů pečuje cca 15% obyvatel, mezi 9,00 a 11,20 hod. o svou domácnost pečuje 30 – 40% členů domácností s nejnižším příjmem a pouze cca 15% členů domácností se středním a nejvyšším příjmem. Jak během všedních dnů, tak během neděle se o svou domácnost stará po většinu dne častěji a větší podíl členů domácností s nejnižšími příjmy než obyvatel domácností s příjmem středním a nejvyšším. Navíc během neděle věnují obyvatelé domácností s nejnižšími příjmy péči o domácnost v průměru o hodinu více času (to samé platí i pro všední dny) než obyvatelé domácností se středními a nejvyššími příjmy.

Pokud se jedná o typ domácnosti, pak o domácnost pečují hlavně členové rodin (76%), naopak jen menšina jednočlenných domácností (44%) a domácností bezdětných manželů (39%) o svou domácnost ve zkoumané dny pečuje. A jak o svou domácnost rezidenti pečují? Respektive kooperují spolu jednotlivý členové domácností při péči o domácnost? Zajímavé je, že bezdětné domácnosti manželů spolu při péči o domácnost vůbec nespolupracují a ve většině případů se na chodu, resp. na její péči podílejí pouze manželky. Ve zbývajících případech (25%) během zkoumaných dnů o domácnost nepečuje ani jeden z partnerů. Zcela jinak vypadá situace u rodin s dětmi, kde ve většině případů (64%) o domácnost pečují oba partneři a často i současně. Ve zbývajících případech pečuje o domácnost pouze jeden z partnerů. Během všech sledovaných dnů členové rodin s dětmi věnovali péči o děti a domácnost nejvíce času – konkrétně průměrně cca 4 hodiny denně. Naproti tomu rezidenti žijící v domácnosti sami věnují péči o domácnost nejméně času – ve středu cca půl hodiny

stejně jako obyvatelé domácnosti partnerů bez dětí, v neděli cca hodinu a půl opět stejně jako domácnosti partnerů bez dětí, v pátek však členové domácností partnerů bez dětí věnují péči o domácnost dvakrát více času než domácnosti jednočlenné.

5. 1. 3. 2 NÁKUPNÍ CHOVÁNÍ

Další důležitou součástí životního stylu obyvatel je skutečnost, zda a jak nakupují zboží a služby (Jedná se zejména o nákupy v hyper -, supermarketech, méně často pak v lékárnách, o návštěvy lékaře, finančního ústavu nebo realitní kanceláře). Během zkoumaných dnů nakupují o něco častěji rezidenti s vyšším indexem pracovní vytíženosti (73%) než ti s nižším (58%). Velmi podobná je situace i jestliže srovnáváme obyvatele dle pohlaví. Ženy nakupují častěji (73%) než muži (52%). Pokud jde o zaměstnaneckou pozici, pak nakupují všichni nepracující (v domácnosti a důchodci), většina řídících + větších podnikatelů (63%) a vyšších + nižších odborných zaměstnanců (60%), ale pouze polovina živnostníků.

Jinak ale pokud jde o čas, kdy nakupují a dobu nakupování, rozdíly mezi ženami a muži nejsou příliš výrazné a údaje se příliš neliší od celkového průměru. Podobně vypadá také situace u pracujících žen a mužů, kteří se mezi sebou liší v době nakupování a počtu nakupujících pouze ve středu. Rozdíly však nejsou nijak markantní. Pracující muži nakupují ve středu o čtvrt hodiny déle v počtu 10 – 15%, ženy nakupují průměrně 32 minut v počtu 15 – 25%.

Rovněž nákupní chování rezidentů v různých zaměstnaneckých pozicích se příliš neliší od průměru. Pouze vyšší (a nižší) odborní zaměstnanci nakupují častěji v neděli než v pátek (v neděli jich mezi 15 – 25% nakupuje po dobu průměrně 28 min., zatímco v pátek jich nakupuje 10% po dobu průměrně 24 min.). Další zajímavý rozdíl existuje mezi nepracujícími (v domácnosti, důchodci) a ostatními zaměstnaneckými pozicemi, kdy nepracující, kromě neděle, kdy nakupují téměř nejméně často, nakupují ze všech obyvatel ve všech zaměstnaneckých pozicích nejčastěji – v pátek jich průměrně po dobu 1 hod. a 10 min. nakupuje 20 – 35% a ve středu jich průměrně po dobu 1 hod. a 25 min. nakupuje 10 – 40%. Rezidenti ve všech ostatních zaměstnaneckých pozicích nakupují průměrně mezi 20 a 40 minutami a v podílu 10 – 25% během všech zkoumaných dnů.

Zmíněné příjmové skupiny obyvatel se rovněž liší i pokud jde o nákupní chování. Zatímco ve všední dny členové domácností s nejnižším příjmem nakupují spíše dopoledne a ještě častěji odpoledne a nakupování jim průměrně trvá 56 minut, pak členové domácností se středním a nejvyšším příjmem nakupují spíše večer, méně častěji ještě odpoledne a nakupování jim trvá průměrně 36 minut. V neděli členové domácností se středním a nejvyšším příjmem téměř vůbec nenakupují (maximálně jich nakupuje 10% kolem 17,00 hod.), zatímco obyvatelé domácností s nejnižším příjmem nakupují třikrát déle než první skupina a v počtu 20 – 25% mezi 10,40 a 11,40 hod. Celkově také můžeme říci (platí to jak pro všední dny, tak i pro neděli), že obyvatelé domácností se středními a nejvyššími příjmy tráví nakupováním mnohem méně času než obyvatelé domácností s příjmy nejnižšími.

Pokud se jedná o typ domácnosti, pak ve zmíněné dny nakupuje 7 z 9 jednočlenných domácností, 12 z 23 členů domácností partnerů a 15 z 21 členů rodin s dětmi, kteří vyplňovali dotazníky. Je evidentní, že všechny domácnosti jsou nuceny nakupovat, pokud nemají „hladověť“. Opět zde „vybočuje“ rozdíl mezi bezdětnými domácnostmi manželů a rodinami s dětmi, jejichž větší část členů se podílí na nakupování než u bezdětných domácností

manželů, ale rozdíl je mnohem menší než v případě péče o domácnost. A jak je to s nakupováním o jednotlivých členů domácností a s kooperací při nákupu? V případě bezdětných domácností manželů, v 5 domácnostech nakupuje pouze manželka, ve 4 nakupují oba partneři, často i současně, a ve 3 domácnostech nenakupují v uvedené dny vůbec. Pokud jde o rodiny s dětmi, pak ve zkoumané dny nakupuje v 5 rodinách pouze jeden z partnerů, ve 3 sice nakupují oba manželé, ale nikoli současně a ve 2 rodinách nakupují manželé dokonce i současně, společně. Pokud se jedná o podíl rezidentů všech typů domácností, kteří nakupují a dobu, po kterou nakupují, neliší se údaje nijak významně od celkové průměru – aktivity všech rezidentů během středy, pátku a neděle, což znamená, že rezidenti nakupují nejčastěji ve středu, méně často v pátek a v neděli téměř vůbec nenakupují. Srovnáme-li všechny typy domácností, pak významnější rozdíl nám ukazuje pouze neděle, kdy obyvatelé domácností partnerů nakupují nejdéle – průměrně 23 minut – a v podílu až 20 %.

Pokud jde o to, kde obyvatelé nakupují, pak 83% z 41 rezidentů, kteří ve zkoumané dny nakupují, realizuje nákupy v okolí svého bydliště, tedy na Smíchově. Někteří z nich nakupují také v širším centru Prahy, celkem se jedná o 32% obyvatel. Ještě menší část rezidentů – 10% - nakupuje na předměstí Prahy. Zajímavé je, že se v tomto případě jedná pouze o obyvatele z domácností s nejvyššími příjmy. Jen 7% rezidentů nakupuje mimo Prahu a 5% v kompaktním městě.

5. 1. 3. 3 VOLNÝ ČAS, SPÁNEK, ZAMĚSTNÁNÍ, DOPRAVA

V této části není volný čas analyzován samostatně, neboť často úzce souvisí i s dalšími, výše zmíněnými aktivitami. Během všedních dnů spí obyvatelé žijící v domácnostech s nejnižšími příjmy i se středními a nejvyššími příjmy téměř stejnou dobu. Lze též říci, že obyvatelé v obou příjmových skupinách vstávají ráno přibližně ve stejný čas, jen ve skupině rezidentů z domácností s nejnižšími příjmy je o 15% více lidí než druhé skupině rezidentů, kteří vstávají v 8,00 či 9,00 hod.

Pokud jde o dopravu, obě skupiny se významně liší v tom, kdy cestují do svého zaměstnání. Jestliže je 40% rezidentů žijících v domácnostech s nejnižšími příjmy (kterým trvá cesta do práce průměrně 58 min.) už do 8,00 hod. na cestě do svého zaměstnání, pak z domácností se středními a nejvyššími příjmy (kterým trvá cesta do práce průměrně 43 min.) není na cestě do svého zaměstnání do 8,00 hod. téměř nikdo. V logické návaznosti je tak v 7,30 hod. ve svém zaměstnání 20% lidí žijících v domácnostech s nejnižšími příjmy, zatímco stejný podíl lidí bydlících v domácnostech se středními a nejvyššími příjmy je ve svém zaměstnání až v 8,00 hod. Částečně lze říci, že jestliže jedna skupina rezidentů (z domácností s nejnižšími příjmy) začíná pracovat dříve, pak také dříve s prací končí. Obyvatelé žijící v domácnostech s nejnižšími příjmy jsou ve svém zaměstnání mnohem kratší dobu (průměrně 5 h. a 38 m.) než rezidenti bydlící v domácnostech se středními a nejvyššími příjmy (průměrně 8 h. a 18 m.). Zatímco tedy mezi 13,40 a 15,00 hod. je v zaměstnání už pouze 50% členů domácností s nejnižšími příjmy a mezi 15,00 a 17,00 již jen 30%, pak mezi 13,30 a 16,30 hod. pracuje ještě stále 75 – 85% členů domácností se středními a nejvyššími příjmy.

Obě příjmové skupiny rezidentů se také liší v místě svého zaměstnání v rámci Prahy. Respondenti obývající domácnosti s nejnižšími příjmy pracují cca ve 43% případů (ze 7 pracujících) v okolí bydliště, v 34% případů v kompaktním městě a v 26% případů v širším centru. Naopak rezidenti z domácností se středními a nejvyššími příjmy pracují cca ve 44%

případů (z 18 pracujících) v širším centru, ve 44% případů v kompaktním městě a jen v 12% případů v okolí svého bydliště.

A konečně pokud se jedná o volný čas, pak během všedních dnů mají volno výrazně častěji členové domácností se středním a nejvyšším příjmem (podíl těchto lidí) než ti s příjmem nejnižším. Srovnáme-li stejný časový interval, pak mezi 20,30 a 22,00 má volný čas jen 45% obyvatel domácností s nejnižším příjmem, zatímco celých 65% rezidentů žijících v domácnostech se středním a nejvyšším příjmem, kteří se také baví ještě mezi 22,30 a 23,00 hod. (resp. 40 – 50% z nich). Členové domácností s nejnižším příjmem mají na rozdíl od obyvatel domácností se středním a nejvyšším příjmem volný čas také odpoledne (mezi 13,30 a 18,30 hod má volný čas 15 – 25% těchto rezidentů). Jinak, ale mají obě skupiny obyvatel v průměru stejné množství volného času ve všední dny.

Během neděle se u obou popisovaných skupin rezidentů doba spánku ani čas vstávání významně neliší. Zato se obě zmíněné skupiny obyvatel liší v tom, zda a jak dlouho v neděli pracují (připravují se do zaměstnání či do školy) a v tom, kolik z nich a kdy má volný čas.

Pokud jde o přípravu do zaměstnání či školy v neděli, pak se jí účastní významně větší podíl členů domácností s nejnižšími příjmy (přibližně mezi 11,00 a 17,00 hod. se jí účastní kolem 15% těchto obyvatel, ale mezi 17,00 a 17,30 už od 20 do 30% rezidentů) než těch s příjmy středními a nejvyššími (v průběhu celého dne pracuje mezi 8 – 10%, výjimečně 15% obyvatel těchto domácností a mezi 18,00 a 21,00 nepracují vůbec). Navíc v neděli členové domácností s nejnižším příjmem pracují v neděli v průměru dvakrát déle než obyvatelé domácností s příjmem středním a nejvyšším.

Pokud se jedná o volný čas, mají ho v neděli členové domácností se středními a nejvyššími příjmy v průměru o hodinu a půl více než ti s nejnižšími příjmy. Po většinu dne tráví volný čas v obou sledovaných skupinách obyvatel přibližně stejný podíl rezidentů. Rozdíly však nalezneme v odpoledních hodinách (kolem 15,30 hod.), kdy se baví významně větší část obyvatel se středními a nejvyššími příjmy než těch s příjmy nejnižšími. Podobná je rovněž situace během pozdních večerních hodin, mezi 22,00 a 00,00 hod.

Skutečnost, že během odpoledních hodin má v neděli volný čas výrazně větší část rezidentů z domácností se středními a nejvyššími příjmy než těch s nejnižšími, souvisí také s místem, kde obě skupiny svůj volný čas tráví. Zatímco v neděli je na chatě, chalupě nebo na návštěvě u příbuzných mimo Prahu jen 30% (z 20) rezidentů z domácností s nejnižšími příjmy, pak celých 65% (z 23) obyvatel z domácností se středními a nejvyššími příjmy vycestovalo v neděli mimo Prahu a trávilo tam svůj volný čas. Zajímavé však také je, že mimo Prahu již v pátek odcestuje všech 30% rezidentů z domácností s nejnižšími příjmy, kteří tráví víkend mimo Prahu, ale pouze 9% (z 23) obyvatel z domácností se středními a nejvyššími příjmy, kteří většinou mimo Prahu netráví celý víkend, významná část z nich dokonce vyjíždí mimo Prahu až v neděli.

Pokud o časovou strukturu volného času obou příjmových skupin obyvatel, je nutné konstatovat, že se téměř ve všech jeho složkách významně neliší (srovnáme-li mezi sebou vždy stejné dny). Obě příjmové skupiny obyvatel tak věnují procházkám ve všední dny průměrně 10 – 25 minut, v neděli cca 1 hodinu svého času, výletům věnují v neděli 15 – 25 minut, sportování ve všední dny 10 – 20 minut, v neděli cca 20 minut svého volna. Ve všední dny mají cca 1 hodinu a 50 minut osobního volného času, v neděli však mají obyvatelé domácností se středními a nejvyššími příjmy cca o 1 hodinu více osobního volného času než

rezidenti z domácností s nejnižšími příjmy (kteří mají přibližně 3 hodiny a 10 minut osobního volného času). V pátek ovšem obyvatelé domácností s nejnižšími příjmy věnují více času návštěvám (1 hod. a 4 min.) než druhá příjmová skupina (14 min.). Tento rozdíl je však způsoben tím, že obyvatelé domácností s nejnižšími příjmy, kteří odjíždí na víkend mimo Prahu, tak činí již v pátek. Největší rozdíl mezi oběma příjmovými skupinami je však v čase, který věnují kultuře. Jestliže ve středu a v neděli věnují kultuře obě skupiny přibližně stejné množství volna (15 – 30 minut), pak v pátek mnohem větší podíl rezidentů (25 – 30%) z domácností se středními a nejvyššími příjmy věnuje kultuře mnohem více času (1 hod. a 15 min.) než je tomu u obyvatel z domácností s nejnižšími příjmy (28 minut).

Volný čas a spánek jsou také aktivity, v jejichž době trávení se mezi sebou liší jednotlivé typy domácností. Ačkoli rodiny s dětmi žijí možná zajímavý a vzrušující život, jestliže toho stihnou za den nejvíce a mají tak pestřejší život než ostatní typy domácností, na druhé straně jejich členové rozhodně nepatří k těm, kteří by měli nejvíce volného času. Během neděle se sice nijak výrazně neodlišují od ostatních typů domácností a baví se v průměru 6 hod. a 22 min., což je zhruba o půl hodiny méně než u partnerů bez dětí a o půl hodiny více než u jednočlenných domácností, ale ve středu má volný čas mezi 20,00 a 23,00 hod. pouze 30% členů rodin s dětmi, což je ze všech typů domácností nejnižší podíl. A během pátku mají nejvíce a také výrazně více než ostatní typy domácností volného času – průměrně 5 hodin - domácnosti jednočlenné. Dle výsledků to vypadá, že během víkendů nejvíce „paří“ domácnosti partnerů bez dětí a během pátků domácnosti typu „single“. Doba spánku je celkově nejkratší u členů rodin s dětmi, kteří během všech zkoumaných dnů spí v noci průměrně 8 hodin a kteří ráno vstávají dříve než rezidenti z ostatních typů domácností (alespoň pokud se jedná o středu a neděli). Zcela jednoznačné však je, že obyvatelé jednočlenných domácností během středy a neděle spí v noci výrazně déle a ráno vstávají významně později než členové ostatních typů domácností.

Volný čas členů domácností rodin s dětmi rozhodně není zaměřen na kulturu a podobně ani na návštěvy, kterých se účastní zejména v pátek a v neděli (vždy průměrně pouze 35 minut). Naopak je orientován na procházky, kterým členové rodin věnují ve všední dny cca 28 minut času, v neděli cca 50 minut času, do jisté míry také na sport (ve všední dny mu věnují cca 15 minut volna a v neděli 25 minut volna) a v neděli také na výlety mimo Prahu (tráví jimi cca 36 minut svého volna v neděli), jimž věnují ze všech typů domácností volného času v neděli nejvíce. V neděli mají také nejvíce ze všech typů domácností osobního volného času – téměř 4 hodiny.

Rezidenti žijící v domácnosti pouze s partnerem rozhodně netráví svůj volný čas sportem. Podobně nechodí ani na procházky ve všední dny, naopak v neděli věnují procházkám nejvíce času ze všech typů domácností (1 hod. a 20 min.). Návštěv se účastní zejména v pátek a v neděli (mezi 30 a 40 minutami), jako ostatní domácnosti mají nejvíce osobního volného času v neděli a pouze v tento den jezdí na výlety. Na co se ale ve svém volnu orientují nejčastěji, je kultura. Nejméně času jí věnují v pátek (25 minut), více času ve středu - 47 minut (což zároveň představuje největší podíl volna ve středu věnovaného kultuře), nejvíce času v neděli – 1 hodinu (což představuje největší podíl volna věnovaného kultuře v neděli).

Obyvatelé žijící v domácnosti sami nevěnují téměř žádný volný čas procházkám, stejně jako ostatní typy domácností jezdí na výlety pouze v neděli, ale jen poměrně na krátkou dobu (15 min.). Návštěv se účastní v pátek (po dobu 41 minut) a nejvíce v neděli (po dobu 1 hodiny a 45 minut). Podobně jako ostatní typy domácností, mají v neděli nejvíce osobního

volné času. Především je ale jejich volný čas významně orientovaný na sport a kulturu. Ve středu věnují sportu 27 minut a v neděli dokonce 40 minut svého volna. Kultuře věnují celkově ze všech domácností nejvíce času. Ve středu se jedná sice jen o 13, v neděli o 22 minut, ale v pátek tráví kulturou 2 hodiny a 35 minut svého volna, což představuje největší podíl volna v pátek věnovaného kultuře.

Ve skutečnosti, kolik obyvatel tráví svůj volný čas v neděli mimo Prahu, se jednotlivé typy domácností příliš významně neliší. V pátek vyjíždí mimo Prahu vždy jen malá část obyvatel. U členů rodin s dětmi se jedná o 15% (z 20), u členů domácností partnerů o 14% (z 22) a u členů domácností single o 22% (z 9) lidí. V neděli tak tráví svůj volný čas mimo Prahu až 60% (z 20) členů rodin s dětmi, až 43% (z 23) členů domácností partnerů a až 50% (z 8) členů domácností jednočlenných. Výsledky se nijak významně neliší od průměru za celou zkoumanou populaci, která vyplňovala deníkové záznamy. V pátek odjede mimo Prahu pouze 18% (z 51) lidí, zatímco neděli je to 52% (z 51) obyvatel.

V průměru obyvatelé ve všech zaměstnaneckých pozicích mají nejméně volného času ve středu, přibližně o hodinu více v pátek a v neděli zabírá volný čas většinu dne – přibližně 7 hodin. Ve středu mají nejvíce volného času nepracující rezidenti (v průměru o hodinu více než rezidenti v ostatních zaměstnaneckých pozicích, kteří mají průměrně jen něco přes 2 hodiny volna), v neděli živnostníci (prům. 7 hod. a 30 min.), kteří jinak ale patří k těm, co mají ve všední dny volného času nejméně. V pátek mají obyvatelé ve všech zaměstnaneckých pozicích průměrně stejné množství volného času (3 – 3 a půl hodiny). Ačkoli je pro vyšší a nižší odborné zaměstnance důležitější než pro ostatní žít zajímavý a vzrušující život, rozhodně nepatří k těm, kteří by měli nejvíce volného času a ve všední dny tráví v zaměstnání nejvíce času. Během všech sledovaných dnů spí v průměru nejméně nepracující rezidenti, naopak nejvíce (doba spánku v noci) spí živnostníci. Mezi skupinu obyvatel, která ve všední dny vstává do práce nejpozději, patří živnostníci. Naopak ve středu vstávají do práce nejdříve řídící pracovníci.

Podíváme-li se na konkrétní náplň volného času jednotlivých skupin rezidentů, pak nepracující, kteří mají ve středu ze všech skupin volna nejvíce, jsou v tento den největší díl času doma (1 hod. a 40 min.), kde sledují televizi, čtou, hrají si s dětmi nebo diskutují s partnerem a neméně významnou část volna (52 minut) věnují také procházkám. Málo významný čas věnují (27 min.) návštěvě (věnují se návštěvě u sebe doma nebo jsou na návštěvě u někoho jiného) a sportu (11 min.). Stejně tak i v pátek nevěnují žádný čas kultuře a nedělají výlety. Nejvíce času tráví opět doma (2 hod. a 30 min.), dále méně času (33 min.) než ve středu věnují procházkám, návštěvám už jen 21 minut a sportu stejně málo času jako ve středu – 11 minut. V neděli mají výrazně více než ve všední dny a než jiné skupiny obyvatel osobního volného času – 4 hod. a 34 min. (tráveného doma nebo u příbuzných). Procházkám věnují stejné množství času jako ve středu, stejně tak i sportu, návštěvám věnují stejný čas jako v pátek. Znovu nevěnují žádný čas kultuře, ale konečně výletům věnují 34 minut ze svého volného času.

Živnostníci během středy ve svém volném čase téměř vůbec nechodí na procházky ani na návštěvy, nedělají žádné výlety, kultuře věnují pouze 13 minut a sportu 21 minut svého volného času během dne. Největší položku zase představuje osobní volný čas doma (1 hod. a 17. min.). Během pátku se již téměř všechny položky volného času rozrostly, kromě sportu, kterému věnují průměrně 12 minut a výletů, která nedělají vůbec. Procházkám tak živnostníci věnují 22 min., návštěvám 34 min., kultuře 18 min. a osobnímu volnému času 1 hod. a 43 min. Během neděle, kdy mají ze všech skupin volného času nejvíce, věnují živnostníci nejvíce

svého volna sledování televize, četbě či diskusi s rodinou doma (3 hod. a 46 min.) a přibližně po 1 hodině procházkám, návštěvě (mimo Prahu) a výletům (mimo Prahu), kterým věnují nejvíce volna ze všech skupin rezidentů. Kultura v neděli živnostníci žádný čas sice nevěnují, zato sportu věnují v neděli nejvíce času ze všech skupin rezidentů (40 minut), což je zároveň více než ve středu, pátek i neděli ve srovnání se všemi ostatními skupinami obyvatel.

Na rozdíl od živnostníků, kteří celkově v průměru sportují nejčastěji, nesportují manažeři (řídící pracovníci a podnikatelé se 3 a více zaměstnanci) téměř vůbec. Sportují pouze ve středu v průměru 17 minut. Procházkám věnují pouze průměrně 20 minut svého volna jen v neděli. Pouze v tento den se také účastní návštěv (1 hod. a 38 min.) a výletů (25 min.). Kultura se věnují nejvíce v pátek (1 hod. a 25 min.), ve středu žijí kulturou už pouze 10 a v neděli 32 minut. Zatímco ve všední dny mají osobního volného času doma pouze cca 2 hodiny, během neděle mají více než 4 hodiny osobního volna.

Konečně vyšší a nižší odborní zaměstnanci jdou na procházku především v neděli, kdy jí věnují průměrně 1 hodinu a 9 minut. Stejně tak návštěv se účastní téměř výhradně v neděli (50 min.). Příliš času sportování nevěnují, pokud už sportují je to opět neděle (22 min.). Jako ostatní skupiny obyvatel se tato skupina účastní výletů pouze v neděli (15 min.) a osobního volna má nejvíce taktéž v neděli (3 hod. a 9 min.). Vyšší a nižší odborní zaměstnanci se však vyznačují a od ostatních liší hlavně relativně dlouhou dobou, kterou během všech sledovaných dnů věnují kultuře – středa 46 minut, pátek 51 minut a neděle 56 minut.

Shrneme-li poznatky o způsobu trávení volného času jednotlivých skupin rezidentů v různých zaměstnaneckých pozicích, můžeme říci, že jednotvárným způsobem tráví svůj volný čas nepracující obyvatelé, kteří nejvíce času tráví procházkami a zejména doma při komunikaci s ostatními členy domácnosti, sledování televize či četbě. Jednotvárně tráví svoje volno také manažeři, kteří téměř vůbec nechodí na procházky, nesportují, návštěvy realizují hlavně v neděli (mimo Prahu) a kultuře věnují svoje volno zejména v pátek – 1 hodinu a 25 minut (což je ze všech skupin rezidentů největší podíl volna věnovaný kultuře v pátek). Naopak živnostníci svůj volný čas tráví mnohem rozmanitěji, zejména v pátek a především v neděli. O jejich volném čase můžeme konstatovat, že je zaměřen především na sport (sportu věnují čas každý sledovaný den, výrazně nejvíce pak v neděli – průměrně 40 minut) a v neděli na výlety mimo Prahu (průměrně v neděli tráví výlety 1 hod. a 3 min. volna). Rozmanitě svůj volný čas tráví také vyšší a nižší odborní zaměstnanci, kteří každý zkoumaný den sportují (průměrně pouze 10 – 20 minut denně), ale především o jejich volnu můžeme říci, že je zaměřeno na kulturu. Každý sledovaný den totiž věnují kultuře průměrně kolem 50 minut svého volna.

Pokud jde o volný čas trávený v neděli mimo Prahu, pak nejsou většinou mezi rezidenty v jednotlivých zaměstnaneckých pozicích významné rozdíly. V pátek vyjíždí mimo Prahu vždy pouze mezi 10 – 25% (1 – 2 lidé) obyvatel. V neděli svůj volný čas mimo Prahu tráví 48% (z 21) vyšších a nižších odborných pracovníků, 55% (z 9) živnostníků, 67% (z 9) nepracujících a 71% (ze 7) řídících pracovníků (manažerů). Když vezmeme do úvahy všechny pracující rezidenty, zjistíme, že 54% (z 37) z nich tráví v neděli volno mimo Prahu.

Pokud jde o dobu strávenou v zaměstnání, pak celkově nejvíce času během všedních dnů v zaměstnání tráví vyšší a nižší odborní pracovníci. Ti také jsou v práci stejně dlouhou dobu ve středu i v pátek (8 hod. a 40 min.), stejně jako živnostníci (6 hod. a 53 min.). Pouze řídící pracovníci v pátek (pracují 6 hod.) „zmizí“ z práce dříve než ve středu (pracují téměř 9 hod.). Řídící pracovníci také v neděli téměř nepracují v souvislosti se svým zaměstnáním (25

min.), na rozdíl od vyšších a nižších odborných pracovníků a živnostníků, kteří v neděli pracují cca 1 hod. a 20 min. V případě doby strávené v dopravě, jsou největšími cestovateli živnostníci, kteří tráví v dopravě ve středu i v neděli nejvíce času (průměrně 2 hod. a 15 min.) ze všech. Nejkratší dobu (alespoň ve středu) cestují do svého zaměstnání řídicí pracovníci – 42 minut. Ti však zároveň v pátek tráví v dopravě nejvíce času ze všech – 2 hod a 50 min., což naznačuje, že by mohli patřit mezi ty, kteří v pátek odjíždějí na chatu, chalupu či k příbuzným mimo Prahu.

Pokud se jedná o místo, kde jednotliví příslušníci zaměstnaneckých pozic pracují, pak manažeři (řídicí pracovníci a podnikatelé se 3 a více zaměstnanci) pracují především širším centru a kompaktním městě. V okolí bydliště (Smíchov) pracuje pouze 15% (ze 7) manažerů, v kompaktním městě již 40% a v širším centru dokonce 45% manažerů. Velmi podobně vypadá situace u vyšších a nižších odborných pracovníků, kdy 45% (z 21) z nich pracuje v kompaktním městě, 40% v širším centru a jen 10% v okolí svého bydliště. U živnostníků je situace odlišná. Jen 25% z nich (z 9) pracuje v kompaktním městě, stejná část také v širším centru a celých 40% pracuje v okolí svého bydliště. Všichni pracující rezidenti mají své zaměstnání ve 40% (z 37) případech v kompaktním městě, v 35% případů v širším centru a v 15% případů v okolí bydliště.

Pracující muži a pracující ženy (z analýzy jsou tedy vyloučeni studenti, ženy a muž v domácnosti, důchodci) se v době trávení svého volného času v jednotlivé sledované dny téměř neliší. Během všech sledovaných dnů pracující muži mají průměrně asi o 20 – 25 minut více volného času než pracující ženy. Za to se ale liší v době, kterou tráví ve svém zaměstnání během všedních dnů. Pracující ženy tráví ve svém zaměstnání celkově více času než pracující muži, ve středu (průměrně 9 hod.) o 1 hod. a 20 min více a v pátek (průměrně 7 hod. a 50 min.) o 20 min. více. Pracující ženy, zejména během středy, začínají pracovat vždy o hodinu dříve než muži, ale také s prací končí dříve. Je zajímavé, že během středy se do svého zaměstnání ještě mezi 21 – 22,00 hod. připravuje 10% mužů a 20 – 25% žen. Během neděle mezi 13 – 19,00 se připravuje vždy 10 – 15% pracujících žen i mužů do svého zaměstnání průměrně po dobu 1 hod. a 8 min.

V době trávení svého volného času se také liší mezi sebou rezidenti s vyšším a nižším indexem pracovní vytíženosti. Jejich množství volného času je určeno především dobou, kterou tráví v zaměstnání (eventuelně ve škole), případně přípravou na své zaměstnání doma.

Obyvatelé s vyšším indexem pracovní vytíženosti, ačkoli chtějí žít příjemně, užívat si, mají ve všech sledovaných dnech méně volného času než ti s nižším indexem. Během všedních dnů mají rezidenti s nižším indexem pracovní vytíženosti v průměru o 20 – 35 minut více volného času než ti druzí. Největší rozdíl je však patrný v neděli, kdy obyvatelé s nižším indexem pracovní vytíženosti mají průměrně o 1 hod. a 35 min. více volného času než rezidenti s vyšším indexem, kteří mají jen 5 hod. a 37 min. volna. Stejně rozdíly se vyskytují i podílech respondentů, kteří se v jednotlivé zkoumané dny baví. Pokud se jedná o dobu strávenou v zaměstnání, nejsou mezi oběma skupinami rezidentů příliš velké rozdíly. Ve středu tráví ve svém zaměstnání obyvatelé s vyšším indexem pracovní vytíženosti 7 hod. a 2 min. (což je o 20 min. více než u druhé skupiny obyvatel), v pátek už jen průměrně 5 hod. a 57 min. (což je o 36 min. méně než u druhé skupiny rezidentů), ale v neděli tráví obyvatelé s vyšším indexem pracovní vytíženosti přípravou do svého zaměstnání mnohem více času (2 hod. a 15 min.) než druhá skupina rezidentů (37 min.).

Podíváme-li se na rezidenty dle výše jejich indexu sociálního zázemí, zjistíme, že jejich množství volného času není příliš významně určeno množstvím času, který tráví ve svém zaměstnání (eventuelně ve škole). Během neděli mají sice obyvatelé s vyšším indexem o 1 hodinu více volného času než ostatní (kteří se baví 6 hodin), během obou sledovaných všedních dnů mají ovšem volného času o 30 – 60 minut méně než obyvatelé s nižším indexem (kteří mají ve středu průměrně 2 hod. a 52 min. a v pátek 4 hod. a 14 min. volného času). Paradoxně, ačkoli rezidenti s vyšším indexem mají ve všední dny volného času méně než ti druzí, tráví také méně času v zaměstnání (případně ve škole) než ostatní, stejně tak rezidenti s nižším indexem mají volného času více než ostatní, ale v práci (případně ve škole) tráví více času (ve středu 7 hod. a 14 min, což je o tři čtvrtě hodiny více, v pátek 6 hod. a 44 min., což je o 51 minut více) než ti druzí. V neděli, ačkoli mají rozdílné množství volného času, se obě skupiny rezidentů připravují do zaměstnání (případně do školy) stejnou dobu – průměrně cca 1 hod. a 15 min.

V případě analýzy obyvatel dle jejich postavení v zaměstnání (v řízení) je zřejmé, že ti, kteří mají více volného času, tráví méně času ve svém zaměstnání a naopak. Tato nepřímá úměra je evidentní také u nižších vedoucích a pracovníků bez podřízených, kteří ačkoli chtějí mít čas hlavně na své koníčky a zájmy (na rozdíl od řídicích pracovníků, pro které je tato hodnota mnohem častěji nedůležitá než důležitá), mají během všech sledovaných dnů méně volného času a tráví více času ve svém zaměstnání nebo přípravou na něj než řídicí pracovníci. Během všedních dnů tak mají řídicí pracovníci průměrně o 15 minut více volného času než ostatní a během neděle dokonce o 52 minut. Naopak v zaměstnání tráví řídicí pracovníci ve všední dny o 1 hod. – 1 hod. a 20 min méně času než ostatní a v neděli se do svého zaměstnání připravují pouze půl hodiny, zatímco nižší vedoucí a pracovníci bez podřízených 1 hodinu a 15 minut.

Zdá se, že i u středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných rezidentů ovlivňuje doba strávená v zaměstnání či přípravou na něj množství volného času. Vysokoškolsky vzdělaní ve všední dny mají méně volného času (2 hod. a půl, což je o 25 min. méně) a tráví více času v zaměstnání (7 hod. a 26 min., což je o 1 hod. a 9 min. více) než ostatní, v neděli mají volného času více (6 hod. a 44 min., což je o půl hod. více) a tráví méně času přípravou do zaměstnání doma (1 hod. a 2 min., což je o 42 min. méně) než ostatní. Pokud se jedná o trávení volného času o víkend, pak významně větší část (63% z 32) vysokoškolsky vzdělaných obyvatel se nachází v neděli mimo Prahu než středoškolsky vzdělaných rezidentů (41% z 17).

5. 1. 4 TYPY ŽIVOTNÍCH STYLŮ V POPULACI KOMPAKTNÍHO MĚSTA

Životní styl orientovaný na rodinu: Jedná se o rezidenty žijící v rodinách s dětmi, vyznávající hodnoty *podílet se na zlepšování života v místě bydliště*, jejichž koníčkem je rodina. Během dne patří k těm kteří stihnou nejvíce činností. Na chodu domácnosti se ve většině případů podílejí oba partneři, v 50 % případů se na nakupování podílejí oba partneři. Ve středu mají nejméně volného času ze všech domácností, obecně spí nejméně a vstávají nejdříve. Ve volném čase se věnují procházkám, sportu a hlavně nedělním výletům mimo Prahu. V neděli tráví svůj volný čas mimo Prahu 60% z nich. Menší část z nich se věnuje také kutilství a zahradničení.

Životní styl zaměřený na péči o své tělo i ducha: Jde o domácnosti typu single, kdy převážná většina z nich se věnuje hudbě a výtvarnému umění, ze sportů dělají fitness (běh, jóga,

aerobik, plavání, sauna). Mají nejvíce volného času v pátek, který je tvořen hlavně kulturou. Patří k těm, kteří sportují nejvíce a ve středu i v neděli spí nejdéle a vstávají nejpozději.

Antipartnerský životní styl: Domácnosti partnerů vyznávají hodnotu *podílet se na zlepšování místa v místě bydliště*, muži dělají bílé sporty (tenis, golf, skvoš, badminton). Při péči o domácnost spolu partneři vůbec nespolupracují, nepomáhají si, polovina partnerů nakupuje společně. V neděli, kdy mají nejvíce volna, chodí nejvíce ze všech na procházky a věnují se také kultuře. Jen 43 % z nich odjíždí o víkendu mimo Prahu.

Aktivní životní styl: Jedná se o živnostníky, pro něž je velmi důležité *mít vlastní firmu, kde mohou být svým pánem*. Častěji než obyvatelé v ostatních zaměstnaneckých pozicích se podílejí na péči o domácnost či děti a polovina z nich nakupuje. Nejméně volna mají ve všední den, nejvíce v neděli. Během všech sledovaných dnů spí nejvíce a do práce vstávají nejpozději. Volný čas tráví aktivně – sportují a v neděli jezdí nejvíce na výlety. Ve všední dny tráví v práci nejméně času, v neděli nejvíce. Nejvíce ze všech tráví času v dopravě a největší podíl pracuje v okolí svého bydliště.

Ctižádostiví, po prestiži toužící: Jde o manažery, pro něž je důležité *dosáhnout významného postavení ve společnosti a mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí*. Pracují hlavně v centru a kompaktním městě, v okolí bydliště jich pracuje jen 15%. Pouze oni zmizí v pátek významně dříve než ve středu, nejčastěji ze všech tráví volno mimo Prahu. V neděli se téměř vůbec do svého zaměstnání nepřipravují, do práce cestují nejkratší dobu ze všech. Velmi málo pečují o domácnost, ve středu vstávají do práce nejdříve, volný čas tráví jednostranně, jen v pátek se věnuje hodně kultuře.

Profesionálové zaměřené na kulturu: Jedná se o vyšší a nižší odborné zaměstnance, pro něž je pro všechny důležité *žít zajímavý a vzrušující život*. Jsou ve středním věku, pracují bez podřízených, čtou beletrii. Téměř nepečují o domácnost. Ve všední dny tráví v zaměstnání nejvíce času ze všech. Nemají příliš volna, ale věnují nejčastěji kultuře, méně častěji sportují a chodí na procházky. Mimo Prahu jich je v neděli ze všech nejméně (43%). Ve všední dny tráví v zaměstnání nejvíce času, také v neděli (1 hod. a 20 min.).

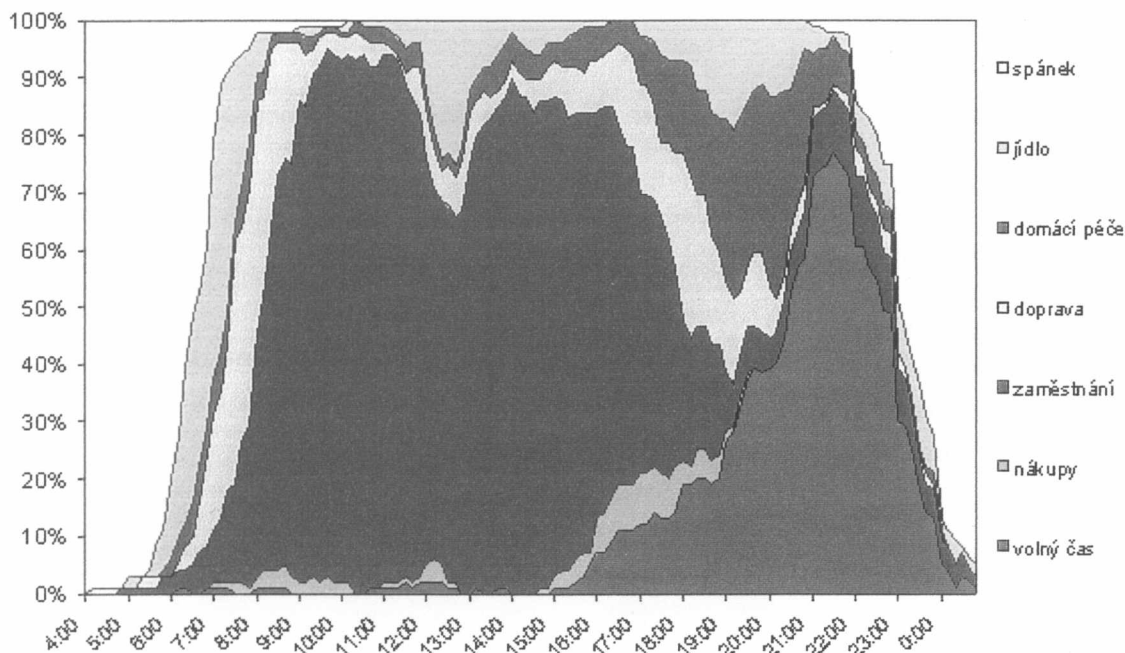
Život bez omezení: Téměř bez omezení si žijí rezidenti z domácností se středním a nejvyšším příjmem, kteří vyznávají hodnotu *žít zajímavý a vzrušující život*. Chodí na výstavy, do divadel, na balet, všichni a nejvíce sportují (uvedeno jako koníček). Málo času věnují péči o domácnost a nakupování, které situují do večerních hodin. Cesta do zaměstnání jim trvá kratší dobu než ostatním, v zaměstnání jsou ale delší dobu než ostatní. Pracují nejčastěji v centru. V neděli pracují mnohem méně, více času věnují zábavě – z toho jsou významnou část v neděli mimo Prahu, což více než 2 krát větším počtu. Hlavně v pátek věnují více času kultuře.

Držící se zpět (konvenční životní styl): Jde o rezidenty z domácností s nejnižším příjmem, pro něž je důležité *prosazovat politiku strany či hnutí*, a kteří všichni odjíždí mimo Prahu již v pátek na celý víkend, ale je jich mnohem méně než ostatních. Jinak je vše opačné než u rezidentů z domácností se středními a nejvyššími příjmy.

5. 2 KAŽDODENNÍ AKTIVITY OBYVATEL SUBURBIA A LOKALITY V KOM – PAKTNÍM MĚSTĚ SOUSEDÍCÍ S ŠIRŠÍM CENTREM

V této kapitole jsou srovnávány každodenní aktivity v čase a prostoru pouze u skupin obyvatel, které jsou zastoupeny v obou zmiňovaných výzkumech (pražský Smíchov a mikrolokality v příměstské zóně Prahy. Nejprve jsou tak srovnávány obyvatelé v některých zaměstnaneckých pozicích a po té především celá populace během volných dnů, nákupního chování a dopravního chování.

Graf 1 Rozdělení aktivit zaměstnaných obyvatel příměstské zóny během pracovního dne

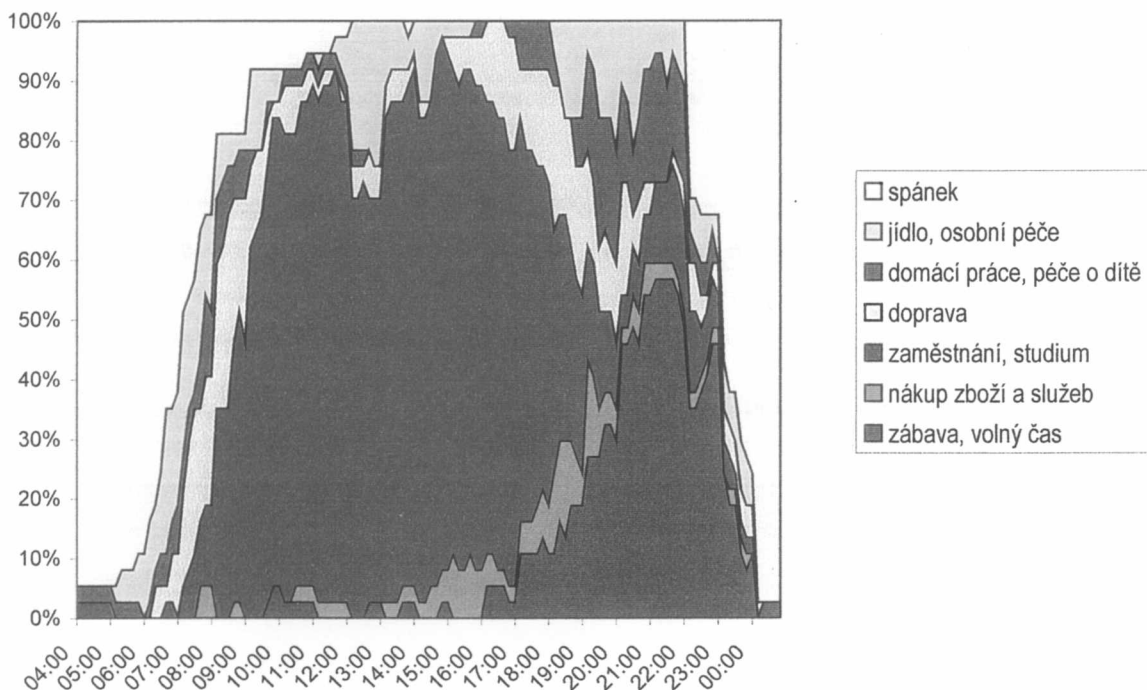

Zatímco v době věnované jídlu a osobní péči, a dopravě během všedního dne se rezidenti obou lokalit mezi sebou příliš neliší, liší se již v čase věnovaném ostatním aktivitám. Obyvatelé zkoumaných lokalit v příměstské oblasti Prahy ve všední den spí průměrně pouze 6 hod. a 36 min., což je o téměř o dvě hodiny méně než u obyvatel bytového domu Mrázovka na Smíchově. Tato krátká doba spánku je způsobena skutečností, že pracující obyvatelé lokalit v příměstské zóně mají o 40 min. více volného času, o 30 min. jsou déle v zaměstnání a péči o domácnost věnují o 30 min. více než rezidenti domácností zkoumané populace na Smíchově. Na druhou stranu, ale věnují nakupování pouze 20 min. času, což je dvakrát méně než u obyvatel lokality na Smíchově.

Další informace a rozdíly jsou již patrné z grafů 1 a 2, v nichž je zobrazeno rozdělení činností na základě denní doby. Na ose x je vyznačen čas během dne. Každé aktivitě je přiřazena jedna barva. Výška sloupce příslušné barvy v daný okamžik znázorňuje poměrný počet lidí vykonávající určitou činnost. Obě skupiny obyvatel se liší v nákupním chování. Zatímco pracující obyvatelé příměstské zóny nakupují cestou ze zaměstnání zejména mezi 16,00 – 18,00 hod. vždy v počtu cca 10%, obyvatelé smíchovské lokality nakupují zhruba ve stejném počtu již mezi 15. a 16. hodinou a především mezi 17. a 20. hodinou. Průměrná doba dojíždění do zaměstnání je u rezidentů ze suburbia 40 minut, u rezidentů ze Smíchova 30

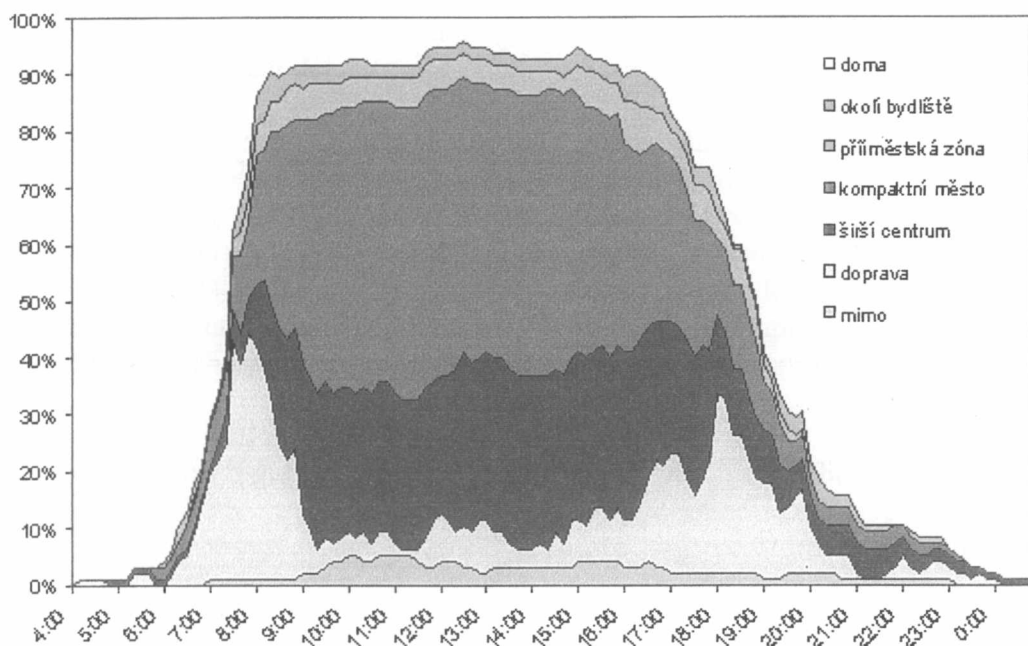
minut. Okolo 9. hodiny je už více než 80 % pracujících obyvatel suburbia v zaměstnání, mezi 10. a 12. hod. je v zaměstnání již 95% této skupiny obyvatel, zatímco okolo 9. hodiny je v zaměstnání pouze 50 – 60 % obyvatel lokality kompaktního města (Smíchov), kolem 10. hod. je teprve 80 % této skupiny rezidentů v zaměstnání a teprve mezi 11,00 a 11,30 hod. je to 90 % těchto lidí. Pokud jde o volný čas, u obou skupin obyvatel má největší počet lidí volný čas mezi 21,00 – 22,00 hodinou, ale zatímco u obyvatel suburbií je to 75 % pracujících, u obyvatel Smíchova je to jen 55 % pracujících.

Graf 2 Rozložení aktivit zaměstnaných obyvatel kompaktního města během pracovního dne

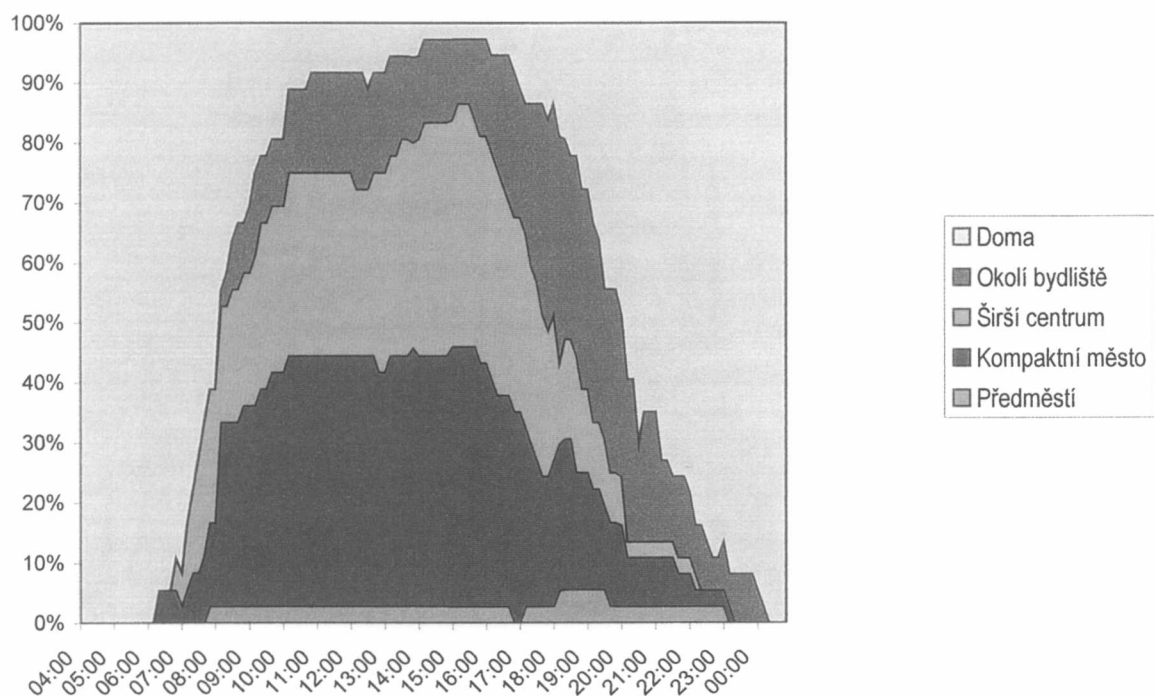

Na dalším grafu (Graf 3) je patrná silná pracovní závislost obyvatel suburbií na centrálních částech města. V průběhu pracovního dne se mezi 9. a 14. hodinou pohybovalo v rámci kompaktního města (oblast včetně širšího centra) nepřetržitě více jak 70% (z toho 30% v širším centru a 40% v kompaktním městě) všech pracujících respondentů. Podobně porovnáním grafu 4 a 2 zjistíme, že pracující rezidenti žijící na Smíchově mají své zaměstnání ve 40% (z 37) případů v kompaktním městě, v 35% případů v širším centru a v 15% případů v okolí bydliště.

Graf 3 Prostorová mobilita zaměstnaných obyvatel suburbii během všedního dne

Graf 4 Prostorová mobilita zaměstnaných obyvatel kompaktního města během všedního dne

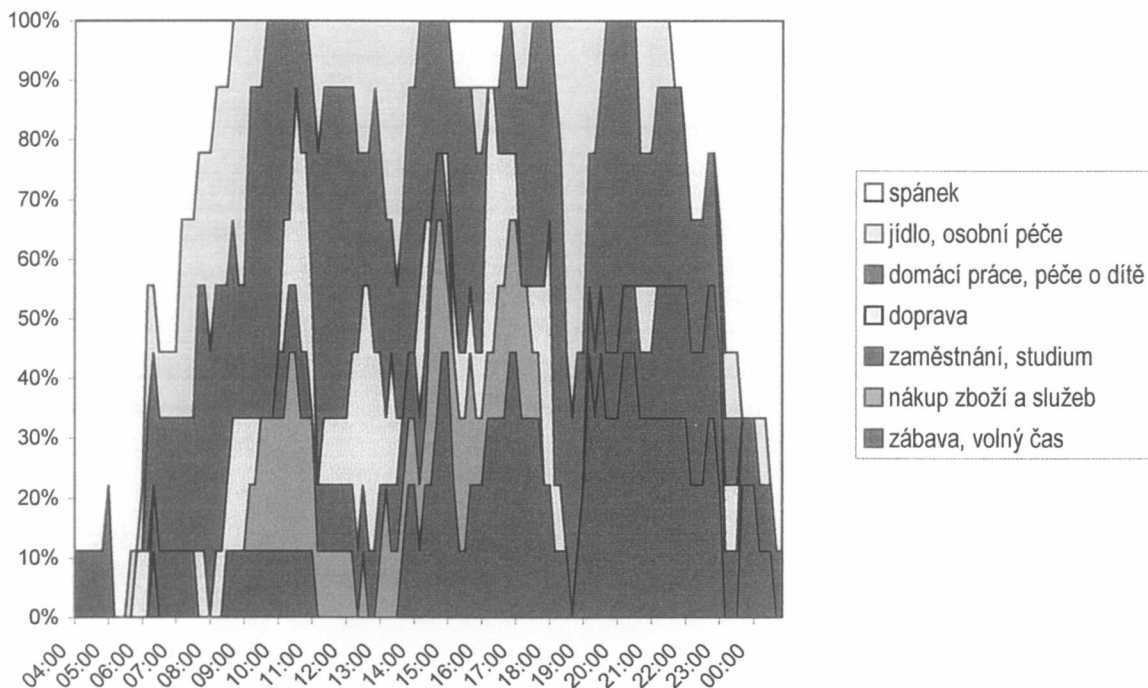
Rozhodneme-li se srovnávat každodenní aktivity v čase a prostoru během všedního dne u nepracujících rezidentů, je třeba mít na paměti, že v situaci příměstské zóny část žen v domácnosti nepečuje o malé dítě a zůstává bez zaměstnání, protože ekonomická situace rodiny jí to umožňuje. Téměř 35% žen v domácnosti ze zkoumaného vzorku obyvatel totiž již nevychovává dítě mladší 12 let. Nejsou tak silně vázány na místo bydliště a pohybují se po

větší části městského prostoru (Novák, J. 2004). Proto je srovnávána početně významná skupina maminek obývajících rodinné domy v suburbii s nepracujícími žijících v kompaktním městě na Smíchově, kteří jsou také tvořeni převážně maminkami, pouze 22% těchto nepracujících tvoří důchodci.

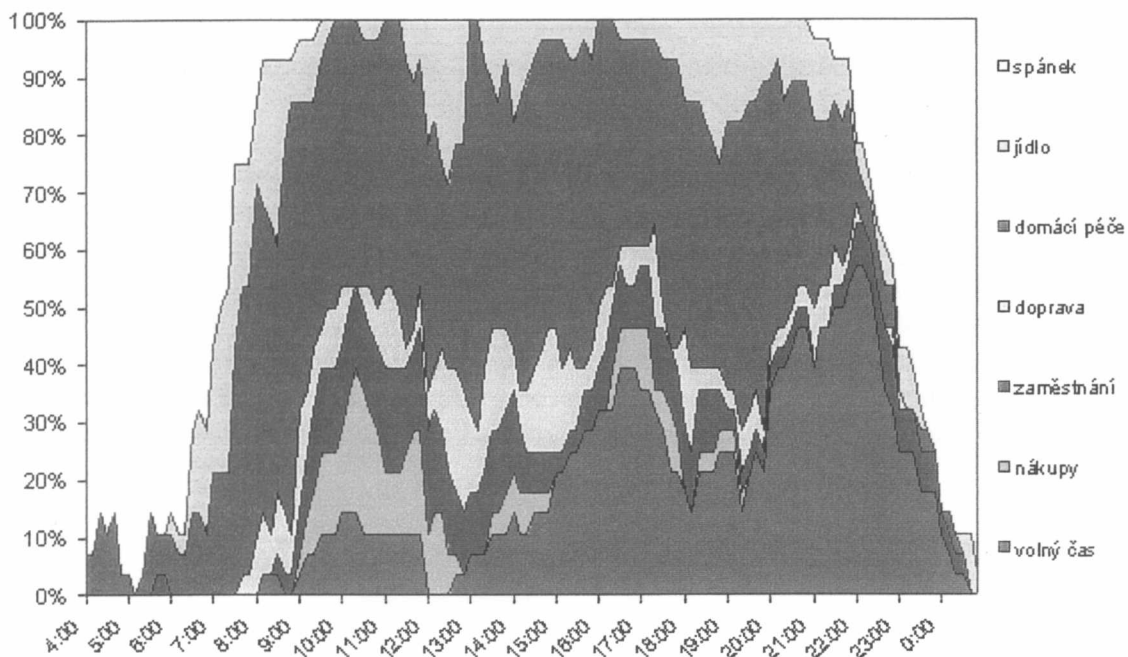
Pokud jde o dobu strávenou spaním, nakupováním, konzumací jídla a osobní péčí, v dopravě, pak těmto aktivitám rezidenti ze Smíchova věnují vždy cca o 30 min. více času než obyvatelé suburbii, kteří naopak mají asi o 30 minut více volného času než obyvatelé kompaktního města a péči o domácnost a děti věnují o 1 hod. a 23 min. více času (celkem jí věnují 7 hod. a 24 min.) než smíchovští rezidenti. Delší dobu nakupování smíchovských rezidentů lze vysvětlit pravděpodobně tím, že maminky nakupují se svými dětmi a spojí tak nakupování s procházkou, neboť mají pěšky dostupné velké nákupní centrum blízko svého bydliště.

Jak je patrné z grafů níže (6 a 7) rozložení aktivit v čase během všedního dne je u obou skupin nepracujících (v obou lokalitách) velmi podobné. Zajímavé je, že obě skupiny nakupují před obědem i před večerí. Protože ani prostorová mobilita obou skupin nepracujících není nijak zásadně rozdílná, nejsou uvedeny ani patřičné grafy. Obecně se pohyb maminek soustřeďuje do blízkého okolí bydliště a velká část dne se odehrává přímo doma.

Graf 6 Rozložení aktivit maminek a důchodců v kompaktním městě během všedního dne

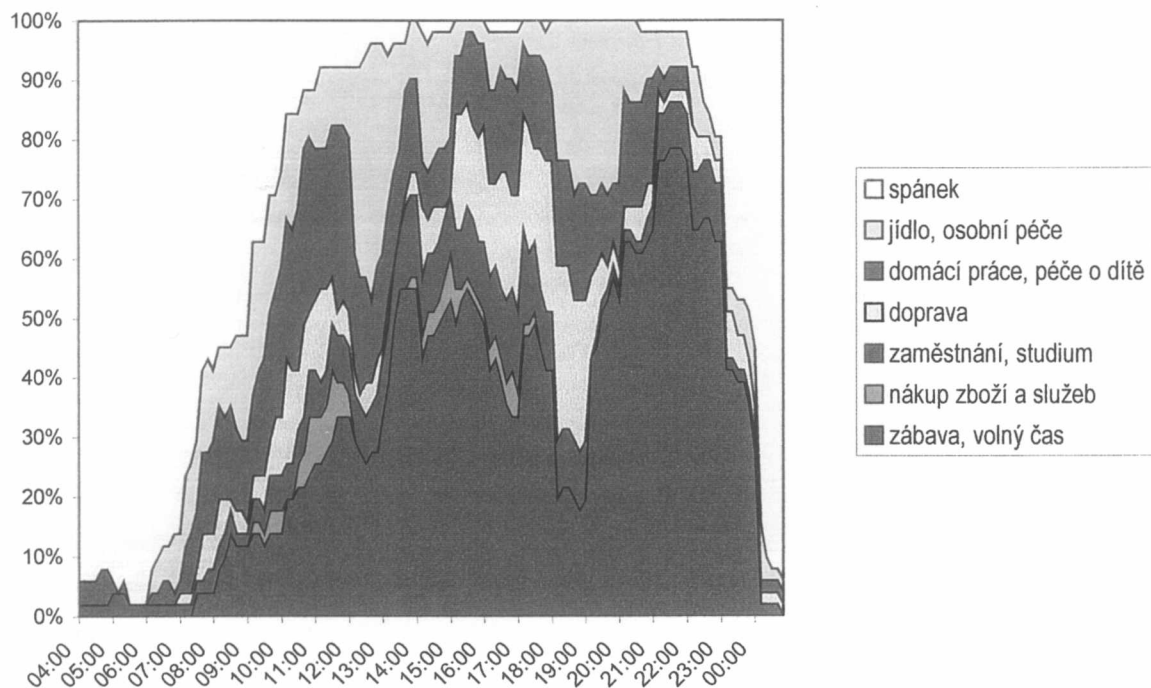

Graf 7 Rozložení aktivit maminek v suburbiiích během všedního dne

Nyní budu srovnávat každodenní aktivity všech rezidentů během volného (víkendového) dne z obou lokalit.

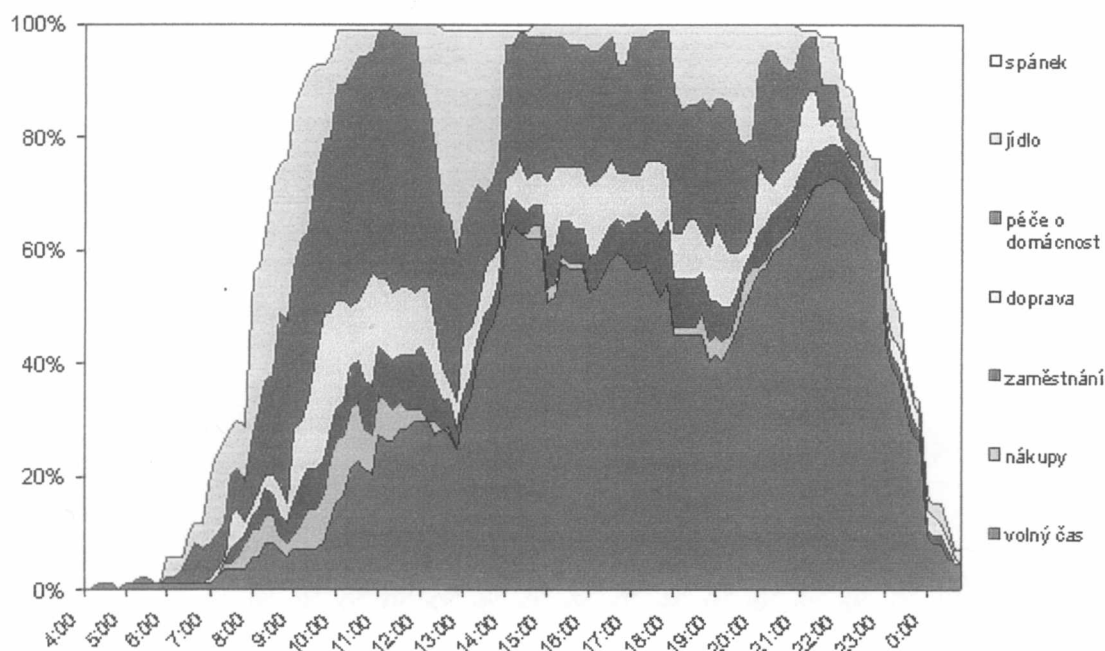
Graf 8 Rozložení aktivit obyvatel kompaktního města během neděle

Obyvatelé suburbii spí během volného dne (noci) více než o 1 hodinu méně než obyvatelé Smíchova, kteří spí 9 hod. a 16 min. Vždy zhruba o 20 min. méně také věnují jídlu a osobní péči, a zaměstnání, naopak mají asi o 45 min. více volného času a o 1 hod. a 20 min déle se starají o domácnost a děti. Toto vše lze vysvětlit strukturou zkoumané populace v suburbiích, kde žije převážná většina rodin s dětmi a studenty středních a vysokých škol.

Ačkoli jsou všechny každodenní aktivity během volného dne u obou skupin obyvatel rozloženy velmi podobně, ze srovnání grafů (8 a 9) vyplývá, že mezi trávením volného času odpoledne a večer existuje u rezidentů žijících na Smíchově mnohem výraznější předěl, který je vyplněn dopravou, než u rezidentů bydlících v suburbiích. Příčinou tohoto předělu je cestování obyvatel z oblastí mimo Prahu (návštěva příbuzných, chata, chalupa) domů. Je zřejmé, že mimo Prahu tráví svůj volný čas během zejména odpolední části volného dne větší podíl rezidentů bydlících v kompaktním městě na Smíchově než rezidentů ze suburbii. Obě skupiny příliš ve volný den nenakupují a věnují této činnosti málo času (cca 20 minut).

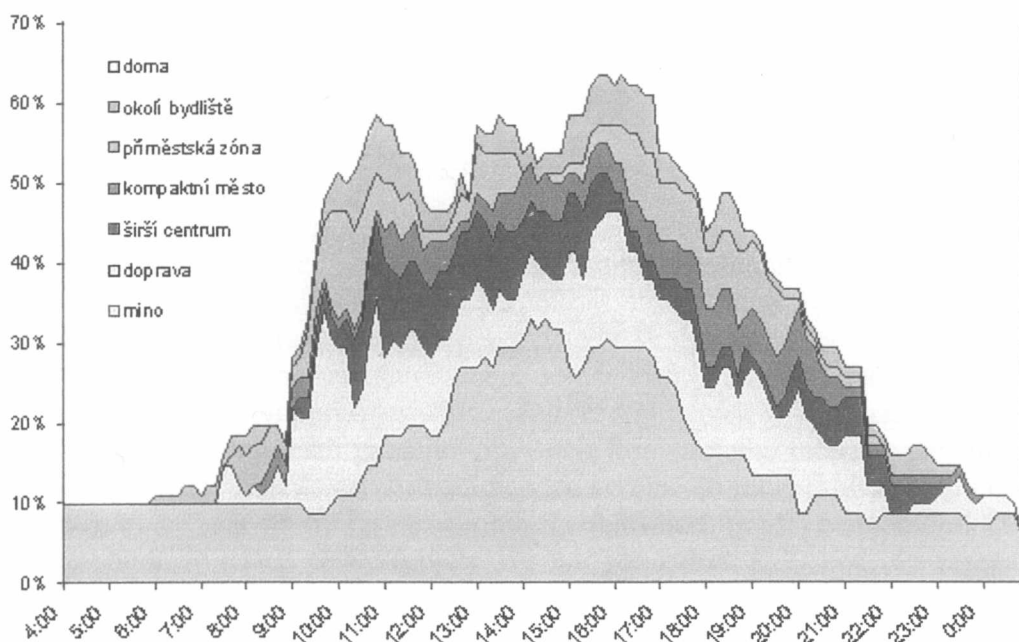
Graf 9 Rozložení aktivit obyvatel suburbii během volného dne

Podíváme-li se na lokalizaci aktivit obyvatel suburbii během volného dne, vyplývá z ní, že pouze 10% respondentů tráví noc mimo domov (Graf 10). Podle Nováka si noví

obyvatelé suburbii vysoce cení prostředí ve kterém žijí a nemají potřebu trávit víkendové dny mimo domov. "Když přijedu domů připadám si jakona chalupě" je věta jednoho z respondentů, která dobře vystihuje příčiny tak malého počtu respondentů trávící celý víkend mimo místo bydliště. To ovšem neznamená, že by obyvatelé suburbii trávili volné dny doma. Jejich chování je charakteristické spíše půldenními výjezdy. Mezi 10. a 17. hodinou se více jak 50% zkoumaných osob vyskytuje mimo domov. Cílem výletů jsou většinou místa mimo Prahu. Zpravidla se jedná o návštěvy známých. V době po snídani a zejména po obědě část obyvatel vyráží na procházky a vyjíždí na kole do okolí svého bydliště. Mladší rodiny vychází na procházku s malými dětmi, starší s sebou berou psa, nebo vyráží na kole. Pes je častým doplňkem řady domácností. Zejména se jedná o starší rodiny s odrostlejšími dětmi, kde je péče o děti částečně nahrazena péčí o psa. Člověk venčící psa je charakteristickým znakem ranních a podvečerních hodin života suburbii (Novák, J. 2004).

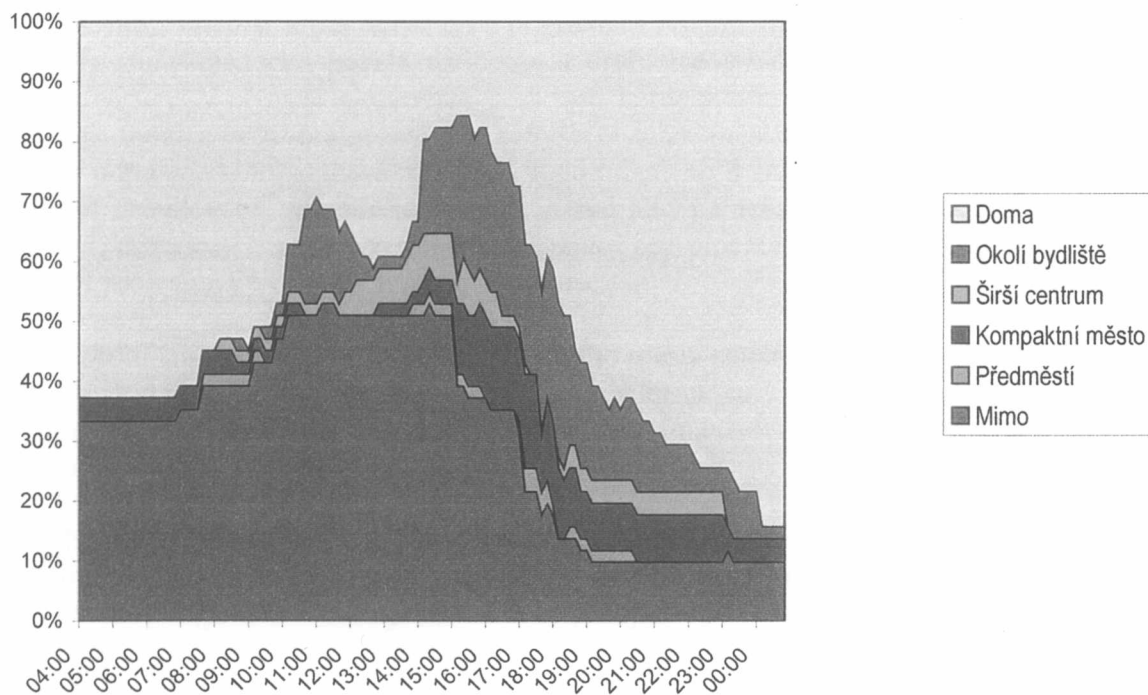
Graf 10 Lokalizace aktivit obyvatel suburbii během volného dne

Při srovnání obou grafů (10 a 11) zjistíme, že výrazně větší podíl zkoumaných obyvatel kompaktního města (Smíchova) než rezidentů suburbii tráví své volno během víkendového dne mimo Prahu. Zejména mezi 8. a 17. hodinou je mimo Prahu cca 40 – 50%

dotazovaných obyvatel Smíchova, zatímco jen 10 – 30 % obyvatel suburbií. Podobně, zatímco během víkendového dne tráví noc mimo Prahu pouze 10% obyvatel suburbií, pak v případě zkoumaných obyvatel Smíchova se jedná o téměř 35 % lidí. Pro danou populaci nového kondominia Mrázovka na Smíchově je tak velmi důležité trávit svůj volný čas během volných dnů celý nebo alespoň část víkendu mimo Prahu u příbuzných, známých, na chalupě, chatě a již sporadičtěji uskutečnit při tamějším pobytu nějaký výlet. Naopak populaci v suburbii láká během víkendového dne mnohem více širší centrum Prahy než je tomu u populace kompaktního města. Během víkendového dne nejenže dělá nákupy jen malá část zkoumaných respondentů Mrázovky, ale ještě menší část nakupuje cestou domů z chaty.

Graf 11 Lokalizace aktivit obyvatel kompaktního města během neděle

Pokud jde o způsob dopravy pracujících obyvatel během pracovního dne do zaměstnání, je v suburbiích nejvíce využíván osobní automobil. Omezené dopravní možnosti plynoucí z lokalizace místa bydliště na okraji Prahy, nutí jednotlivé členy domácnosti spolupracovat při přepravě do či z pracoviště a školy. Přibližně 40 % cest automobilem pracujících je podniknuto s dalším členem domácnosti. Konkrétně 58 % pracujících obyvatel jezdí do zaměstnání automobilem, 27% veřejnou dopravou a 14% využívá kombinace obojího (Novák, J. 2004). Zkoumaní pracující obyvatelé kompaktního města využívají ve všední dny jako prostředek dopravy do zaměstnání nejvíce veřejné dopravy (kolem 8,30 hod. je v ní 18% rezidentů), méně pak osobního automobilu (v 8,30 hod. používá automobil 8% obyvatel) a nejméně chodí do práce pěšky (pouze 5% lidí jde kolem 8,30 hod. do zaměstnání pěšky). Přitom cesta do práce pěšky trvá průměrně 8 minut, veřejnou dopravou 23 minut a autem 20 minut.

Obdobně těžko se srovnává podíl nákupů a podíl rezidentů, podle toho, kde nákupy realizují. Obyvatelé suburbií realizují 17% nákupů v okolí bydliště, 35% nákupů v hypermarketu v příměstské zóně, 5% jinde v příměstské zóně, 31% v kompaktním městě a 12% v širším centru (Novák, J. 2004). Pokud jde o to, kde nakupují dotazovaní obyvatelé

kompaktního města, pak 83% z 41 rezidentů, kteří ve zkoumané dny nakupují, realizuje nákupy v okolí svého bydliště, tedy na Smíchově. Někteří z nich nakupují také v širším centru Prahy, celkem se jedná o 32% obyvatel. Ještě menší část rezidentů – 10% - nakupuje na předměstí Prahy. Zajímavé je, že se v tomto případě jedná pouze o obyvatele z domácností s nejvyššími příjmy. Jen 7% rezidentů nakupuje mimo Prahu a 5% v kompaktním městě.

6. ZÁVĚR

Hlavními faktory, které ovlivňují a diferencují životní styl obyvatel obou zkoumaných lokalit jsou zaměstnanecká pozice rezidenta a druh dne v týdnu, kdy se obyvatelé věnují daným aktivitám. V případě zkoumané populace kompaktního města se jedná ještě o typ domácnosti (pozice v životním cyklu) a výši čistého měsíčního příjmu domácnosti. U zkoumané populace kompaktního města tak bylo odhaleno 8 základních typů životních stylů: životní styl orientovaný na rodinu, na péči o své tělo i ducha, antipartnerský styl, aktivní životní styl, ctižádostiví a po prestiži toužící, život bez omezení, držící se zpět (konvenční), životní styl profesionálů orientovaných na kulturu.

U zkoumané populace lokality kompaktního města se nenaplnil předpoklad pátku jako dne, kdy budou rezidenti nejvíce nakupovat a odjíždět na celý víkend mimo Prahu. Většina obyvatel naopak nakupuje nejvíce ve středu a na chatu, návštěvu či výlet mimo Prahu odjíždí část v sobotu a část až v neděli.

Při komparaci jedné z dimenzí životního stylu (každodenní aktivity v čase a prostoru) mezi zkoumanými rezidenty lokality kompaktního města a lokality příměstské zóny byly zjištěny rozdíly zejména v nákupním chování, dopravě, době trávené v zaměstnání a ve volném čase.

Obyvatelé suburbia mají více možností, kde nakupovat. Většinou nakupují hypermarketu v příměstské zóně nebo přímo v blízkosti svého bydliště. Významnou část nákupů však také realizují v širším centru nebo v kompaktním městě při cestě ze svého zaměstnání (situovaném v kompaktním městě) domů. Nestojí je to žádné peníze navíc, neboť do svého zaměstnání musí jezdit osobním automobilem. Naproti tomu obyvatelé lokality kompaktního města používají automobil jako prostředek dopravy do svého zaměstnání mnohem méně často (protože je jejich zaměstnání v centru, kompaktním městě nebo přímo v okolí bydliště) a nakupují téměř výhradně v okolí svého bydliště nebo v centru. Nemají totiž zájem vynakládat čas a peníze za cestu autem jen kvůli nákupu v příměstské zóně.

Průměrná doba dojížděky do zaměstnání je u rezidentů ze suburbia jen o něco málo delší než u rezidentů ze Smíchova. Malý rozdíl, který téměř stírá význam vzdálenosti, je způsoben formou dopravy do zaměstnání a dobou jejího trvání. Cesta veřejnou dopravou je pro obyvatele kompaktního města časově náročnější než automobil pro obyvatele suburbia. Obyvatelé lokality kompaktního města přicházejí do svého zaměstnání významně později než obyvatelé suburbia a také pracují kratší dobu.

Pokud jde o volný čas, mají ho zaměstnaní rezidenti z lokality suburbia ve všední den více a večer má také volno významně větší podíl obyvatel než je tomu u rezidentů z lokality

kompaktního města. Během víkendového dne tráví svůj volný čas mimo Prahu významně více obyvatel Smíchova než obyvatel příměstské lokality. Navíc všichni příjmově nejslabší zkoumaní obyvatelé lokality kompaktního města odjíždí mimo Prahu již v pátek a vrací se až n neděli večer, zatímco obyvatelé příměstské lokality, pokud vůbec jedou o víkendovém dnu mimo Prahu, vyjíždí do jiných krajů ČR většinou jen na půldenní výlet.

Tento fakt pomáhá objasnit i důvod, proč obyvatelé bydlí právě v příměstské lokalitě. Pravděpodobně totiž nechtějí jezdit jen na víkend na chatu, ale chtějí tam přímo žít (také proto, že mají malé děti). Podle jejich slov, právě rodinný dům v příměstské zóně v atraktivním, klidném a čistém přírodním prostředí tuto funkci plní. Mohou tak trávit volný čas jinak než dojížděním na chalupu. Poloha jejich domu je tak pro ně výhodná. Stejně výhodná je ale poloha bydlení i pro obyvatele kondominia ve smíchovské lokalitě. Pro ně je zase důležitá dostupnost MHD, blízkost centra a s tím související možnost realizace oblíbených činností. Dalším důvodem, proč bydlet blízko centra či na okraji města může být kvalita sousedských vztahů. V kondominiu Mrázovka na Smíchově totiž téměř sousedské vztahy neexistují, což radě jeho obyvatelům vyhovuje, neboť je pro ně důležité mít vždy své nerušené soukromí. Naopak obyvatelům zkoumané příměstské lokality vyhovují dobré sousedské vztahy, které jsou důsledkem jejich podobného životního stylu (resp. volného času) situovaného především do místa jejich bydliště.

7. RESUMÉ

The aim of the work is to explore lifestyles, let us to say everyday activities in time and space as they are reflected in lifestyle, spending leisure and professed values as a part of lifestyle of residents in next block of flats in a part of central city (Prague 5, Smíchov) which is in a direct neighbour of a core city. The intention is to find out as well if the concrete lifestyle of residents led to the fact that they decide to live in the area although most of them dispose of sufficient resources and can choose their place of living in all of Prague. That is why is the aim also to compare everyday activities in time and space of residents of central city with activities of residents of suburb. We could discover in the explored population living in central city 8 main types of lifestyles: lifestyle centred on family, on the care of the body and spirit, centred against partnership, active lifestyle, ambitious and longing for prestige, life without constraints, taking a back seat (conventional) and lifestyle of professionals centred on culture. When one of the dimensions of lifestyle (everyday activities) was compared between explored residents in area of central city and in area of suburb was found out the differences in shopping, traffic, time spent in a job and in leisure.

8. LITERATURA

- Bourdieu, P. (2004): *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. London: Routledge.
- Georg, W. (1998): *Soziale Lage und Lebensstil: eine Typologie*. Opladen: Leske + Budrich.
- Librová, E. (1986): *Volný čas obyvatel sídlišť ČSR*. Praha: Výzkumný ústav výstavby a architektury.
- Matějů, P., Vitásková, A. (2001): *Trust and Mutually Beneficial Exchanges: Two Distinct Dimensions of Social Capital in Post – Communist Societies*. Praha: SOÚ AV ČR.
- Musil, J. (1967): *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda.
- Musil, J. (1985): *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda.

- Novák, J. (2004): *Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti*. Magisterská práce. Praha: Přírodovědecká fakulta UK.
- Schneider, N., Spellerberg, A. (1999): *Lebensstile, Wohnbedürfnisse und räumliche mobilität. Opladen: Leske + Budrich*.
- Steinführer, A. (2004): *Wohnstandortentscheidungen und städtische Transformation. Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften*.
- Sýkora, L. (1999): *Proměny vnitřní prostorové struktury postkomunistické Prahy. Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešoviensis XXXII – Folia Geographica č. 3, s. 98 – 103*.
- Sýkora, L. (2001): *Proměny prostorové struktury Prahy v kontextu postkomunistické transformace. In Hampl, M. & kol., Regionální vývoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy*.
- Šamanová, G. (2004): *Trávení volného času. Naše společnost. Praha, CVVM*.
- Wirth, L. (1938): *Urbanism as a Way of Life. American Journal of Sociology XLIV*.

9. PŘÍLOHY

9.1 PROJEKT MAGISTERSKÉ PRÁCE

Bydlí jinde. Pracují ve stejném místě a žijí stejně ?
**(teze magisterské práce z oboru sociologie,
zaměření DYNAMIS)**

Martin Hanák, ISS, FSV UK, 4. ročník

1. Shrnutí současného stavu poznání v problému

Téma životních stylů není v sociologii nové. Snad neobsáhleji se mu věnoval francouzský sociolog P. Bourdieu ve své knize „Distinction“, kde nalezneme závěry a zobecnění podpořená rozsáhlým množstvím empirických dat¹.

Bourdieu je však jedním z mnoha sociologů, kteří se nějakým způsobem životním stylem zabývali a koncipovali jej. Např. podle Librové² jsou pojmy „životní styl“ či „životní sloh“ užší než „životní způsob“ a většinou implikují estetický rozměr, vztah člověka k „věcnému“ či „hmotnému prostředí“, a především určitý vědomý záměr a dokonce program (Librová, H. 1994: 13).

¹ Bourdieu se pokouší prokázat, že mezi pozicí, kterou jedinec zaujímá uvnitř nějakého společenského prostoru, a jeho stylem života ve všech možných projevech (sport, hudba, literatura, přátelé atd.) existuje statisticky významná souvislost. Tato souvislost vyplývá také ze skutečnosti, že životní styl je ukotven v tzv. habitu. A habitus představuje generativní a jednotící princip, který z charakteristických vztahových rysů, vlastních určitému postavení, vytváří jednotný životní styl (přičemž prostor životních stylů se týká symbolických znaků způsobů života), tj. celek, v němž se sjednocuje volba osob, statků i praktických činností (Bourdieu 1998: 16).

² Librová v souvislosti s ekologicky příznivým způsobem života poukazuje na určité rozlišení mezi pojmy „životní způsob“ a „životní styl“.

Tématu životních stylů (nebo alespoň některým z jeho indikátorů) se také během 90. let 20. století a v nedávné době věnoval Sociologický ústav AV ČR ve spolupráci s agenturou Median, částečně sama agentura Median a Centrum pro výzkum veřejného mínění, které však pojem životní styl nepoužívá, ale zkoumá především trávení volného času, českou tradiční kuchyni, apod.

Jak můžeme vidět z předešlých odstavců, životní styl je velmi široký pojem, který se skládá z celé řady indikátorů. Konkrétní vymezení životního stylu pro účely výzkumu je uvedeno v druhé kapitole (bodě).

Žádný z dostupných výzkumů se však nezabývá životním stylem ve spojení s lokalitou bydliště (navíc není možné v této souvislosti dohledat údaje o bydlišti, které by umožnily kategorizovat respondenty podle toho, zda bydlí v centru či na periférii Prahy apod.).

Pokud jde o souvislost mezi místem bydliště a životním stylem, pouze teoreticky Sunega a kol. zmiňují podrobnější výčet faktorů ovlivňujících sklon jednotlivců či domácností ke stěhování: životní cyklus (věk, pohlaví, velikost domácnosti, složení domácnosti), životní dráha (životní události), životní styl (investice, budoucí zisk, nízký nájem, kariéra bydlení, oblast s nízkým/vysokým sociálním statutem, rodina, etnikum, zaměstnání, volný čas), zdroje (materiální, poznání, sociální), lokální trh s byty, příležitosti a omezující podmínky, aktuální obydlí (Sunega a kol. 2002: 11).

Životní styl lze tedy zkoumat na určitém geografickém prostoru, např. u obyvatel nových bytových domů v kompaktním městě (tato možnost je podrobněji rozebrána v kapitole 2.). V posledních letech totiž dochází nejen v Praze k výstavbě bytových domů (kondominií) v prolukách a na volných pozemcích, kde se byty prodávají do vlastnictví. O takovou formu bydlení projevují zájem lidé mladší generace preferující městský život, bydlení v blízkosti pracoviště a kulturních zařízení a odkládají založení rodiny do pozdějšího věku. Nové bydlení je však dostupné pouze pro domácnosti s vysokými příjmy, tj. pro podnikatele, manažery a lépe postavené zaměstnance v zahraničních firmách. Výstavba kondominií není prostorově koncentrována do určitých lokalit, ale je rozptýlena v mnoha částech města. Její prostorový vzorec je především determinován existencí proluk v zástavbě a volných stavebních ploch v kompaktním městě (Sýkora 1999: 101).

Stejně tak můžeme zkoumat i životní styl obyvatel suburbií. Dalším fenoménem k němuž totiž již několik let v Praze dochází, je rezidenční suburbanizace vnějšího města. Rezidenční suburbanizace přispívá ke změně tradičního sociálně-prostorového vzorce Prahy se snižujícím se sociálním statutem obyvatelstva od centra směrem k okrajům. Předměstské zóny totiž migrací získávají především vzdělané a příjmově silné obyvatelstvo (Sýkora 1999: 102).

2. Koncepční a metodické přístupy navrhované pro řešení a jejich rozbor

Po zralé úvaze, přečtení relevantní literatury a četných konzultacích s odborníky jsem se rozhodl, že životní styl si vymezím jako každodenní aktivity, volný čas rezidentů a jimi vyznávané hodnoty. Především tyto proměnné by měly odrážet životní styl.

Možnost zkoumat životní styl ve výše vymezené podobě u obyvatel nových bytových domů (komplexů) nacházejících se v městské části Praha 5 – Smíchov jsem využil ve svém projektu „Životní styl obyvatel kondominií v lokalitě kompaktního města“ v rámci

Výzkumného Kolokvia Dynamis 2005, které je součástí kolokvia „Rozvoj české společnosti v Evropské unii“. Konkrétně šlo o obytné areály Mrázovka, U Trojice a Jindřicha Plachty, které leží v blízkosti středu Prahy 5, který dnes představuje moderní městské centrum s mnoha obchody, službami, zábavou a řadou příležitostí k trávení volného času. Lze předpokládat, že u těchto obyvatel bytových domů hraje vyjma jiných faktorů významnou roli i faktor životního stylu, protože byty v těchto bytových domech jsou dostupné pouze pro lidi s dostatečnými finančními zdroji (viz kapitola 1.). Tito lidé tak mají větší prostor pro volbu, když se rozhodují o výběru svého bydliště a mohou do svého rozhodování zahrnout více faktorů (tedy i životní styl). Tím, že jsem si jako oblast zkoumání zvolil výše zmíněnou lokalitu, byly tedy splněny 3 nutné podmínky vzhledem k výzkumnému cíli³: rezidenti bydlí v centru a žijí městským způsobem života, bydlet v dané lokalitě v nových bytových domech si mohou dovolit pouze příjmově silnější rezidenti a lze proto uvažovat i o nějakém jejich vyhraněnějším životním stylu v souvislosti s místem bydliště, rezidenti v dané lokalitě bydlí krátce a může tedy pro ně být relativně snadnější vybavit si důvody, proč bydlí právě v dané lokalitě.

Součástí výzkumného nástroje pro zkoumání rezidentů žijících ve výše zmíněné lokalitě je strukturovaný dotazník inspirovaný dostupnými výzkumy (dotazníky) a přístupem P. Bourdieu (pojmy: ekonomický, kulturní a sociální kapitál⁴). Jsou zde kromě běžných identifikačních otázek (pohlaví, věk, profese, složení domácnosti, pozice v zaměstnání, ...) i identifikační otázky na vlastnictví předmětů dlouhodobé spotřeby, spotřebitelské chování a výši příjmů (ekonomický kapitál), vlastnictví předmětů kulturní povahy, vzdělání a jeho zdroje, koníčky a zájmy (kulturní kapitál), okruh a počet lidí, s nimiž se respondent zná (sociální kapitál). Dále zde jsou otázky na právní důvod užívání současného i předešlého bytu (bydlení), kde, jak dlouho a v jakém prostředí rezident bydlel bezprostředně před současným bydlením, jak dlouho bydlí rezident na stávající adrese a proč zde bydlí. Další otázka se týká vyznávaných hodnot (životní styl). Druhou částí výzkumného nástroje jsou deníkové záznamy⁵ obyvatel bytových domů (viz přílohy), jejichž podoba a způsob analýzy jsou převzaty z magisterské práce Jakuba Nováka „Časoprostorová mobilita obyvatel a

³ Cílem mého projektu (šetření) v rámci *Výzkumného Kolokvia Dynamis 2005* je zkoumat životní styl, resp. každodenní aktivity jako odraz životního stylu, trávení volného času a vyznávané hodnoty jako součást životního stylu, obyvatel nových bytových domů v části vnitřního města bezprostředně sousedícího s městským centrem (Praha 5 –Smíchov). Vzhledem k tomu, že v dané lokalitě žijí nejen Češi, ale také cizinci, je záměrem srovnat životní styl rezidentů s českou a jinou státní příslušností. Z interpretačních důvodů je rovněž záměrem srovnat výsledky šetření s výsledky výzkumů na národní i evropské úrovni. Navíc mne zajímají i důvody výběru bydliště (bydlení) právě v dané oblasti kompaktního města, zda je mezi těmito důvody i životní styl rezidenta a jak souvisí životní styl rezidenta právě s jeho volbou dané lokality pro bydlení (proč nyní bydlí rezident v dané oblasti).

⁴ Ekonomickým kapitálem Bourdieu rozumí různé formy materiálního bohatství. Konstatuje, že přinejmenším ve společnostech s rozvinutým tržním hospodářstvím je směnitelný za peníze a lze jej institucionalizovat pomocí vlastnického práva (Bourdieu 1992b: 52). Ke skutečné moci může podle něj ekonomický kapitál vést jedině tehdy, je-li spojen s dvěma dalšími druhy kapitálu, s kulturním a sociálním kapitálem. Kulturní kapitál, který je především vzdělanostním kapitálem, považuje Bourdieu za důležitější než sociální kapitál. V případě sociálního kapitálu jde o síť vztahů, která je produktem individuální nebo kolektivní investiční strategie a která dříve nebo později slibuje určitý užitek.

⁵ Deníkový záznam v sobě obsahuje široké spektrum informací, které mohou být použity pro výzkumy zaměřené, jak na specifické aspekty lidského chování (nákupního chování, způsob trávení volného času, způsob dopravy, docházka do zaměstnání), tak i na výzkumu komplexnějšího charakteru (styl života, zapojení jedince do společnosti či organizace společnosti obecně).

strukturované prostředí metropolitní oblasti“ (Novák 2004)⁶. Potřebné údaje o každodenních aktivitách získal Jakub Novák pro svou zmíněnou magisterskou práci terénním šetřením ve třech vybraných lokalitách v jihovýchodním zázemí Prahy (Praha-Kolovraty, Dolní Břežany, Jesenice). Pomocí deníkových záznamů bylo zachyceno 260 dní (deníky vyplňovali všichni členové domácnosti, z nichž každý si vybral pro záznam 2 všední a 1 víkendový den). Ve své magisterské práci srovnám výsledky deníkových záznamů u rezidentů lokalit zkoumaných Jakubem Novákem s výsledky deníkových záznamů u rezidentů výše zmíněné lokality kompaktního města (Praha 5-Smíchov).

V dané lokalitě bude z cca 300 bytů vybráno náhodným výběrem 60, přičemž v každé domácnosti budou dotazníky i deníkové záznamy vyplňovat všichni členové domácnosti starší 12 let.

3. Cíl práce

Cílem práce je kromě popisu životního stylu, resp. každodenních aktivit jako odrazu životního stylu, trávení volného času a vyznávaných hodnot jako součást životního stylu, obyvatel nových bytových domů v části vnitřního města bezprostředně sousedícího s městským centrem (Praha 5 –Smíchov) především komparace každodenních aktivit obyvatel výše zmíněné lokality s každodenními aktivitami obyvatel pražských suburbií.

4. Literatura

- Bourdieu, P. (2004): *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. London, Routledge.
- Bourdieu, P. (1998): *Teorie jednání*. Praha, Karolinum.
- Librová, E. (1986): *Volný čas obyvatel sídlišť ČSR*. Praha: Výzkumný ústav výstavby a architektury.
- Librová, H. (1994): *Pestří a zelení*. Brno, Veronica a Hnutí Duha.
- Librová, H. (2003): *Vlažní a váhaví*. Brno, Doplněk.
- Lux, M. et al. (2002): *Bydlení – věc veřejná*. Praha, Slon.
- Maier, K. (2000): *Ekonomika územního rozvoje*.
- Matějů, P. (1980): *Vývoj sociálně prostorové struktury Prahy v letech 1930-1970 ve světle faktorové analýzy*. Sociologický časopis 1980, č. 6, s. 572-592.
- Musil, J. (1967): *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda.
- Musil, J. (1985): *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda.
- Novák, J. (2004): *Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti*. Magisterská práce. Praha: Přírodovědecká fakulta UK.
- Rendlová, E. (1995): *Vybavení obcí pro volný čas*. Praha, IVVM
- Rendlová E. (1995): *Pražané o vybavení města pro volný čas*. Praha, IVVM.
- Rendlová E. (1997): *Trávení volného času*. Praha, IVVM.
- Spates, J.L., Macionis, J.J. (1982): *Urban Lifestyles*. The Sociology of Cities. New York: St. Martin's Press.
- Steinführer, A. (2004): *Wohnstandortentscheidungen und städtische Transformation*. Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften.

⁶ Magisterská práce J. Nováka se zaměřuje na studium každodenního života nově přichozích obyvatel suburbií. Sleduje každodenní aktivity, jejich trvání a umístění v rámci městského prostoru, jejich provázanost a celkové organizaci dne jedince.

Sunega, P., Čermák, D., Vajdová, Z. (2002): *Dráhy bydlení v ČR 1960 – 2001: Minulá, současná a budoucí stěhování občanů ČR ve výzkumu postojů k bydlení*. Praha, Sociologický ústav AV ČR.

Sýkora, L. (1999): *Proměny vnitřní prostorové struktury postkomunistické Prahy*. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešoviensis XXXII – Folia Geographica* č. 3, s. 98 – 103.

Šamanová, G. (2004): *Trávení volného času. Naše společnost*. Praha, CVVM.

Wirth, L. (1938): *Urbanism as a Way of Life*. *American Journal of Sociology* XLIV.

5. Přílohy (převzato z magisterské práce Jakuba Nováka „Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti“, 2004)

Vysvětlivky k dotazníku

- Způsob vyplňování dotazníku je nejlépe patrný na následujícím příkladu.

Č A S	K ó d	Co přesně děláte?	Kde se nalézáte?	Jste s někým?			
		<i>(příliš prostě upřesnit vaši aktivitu?)</i>	<i>(přesně, v práci - uvěďte přesně, kde přesně na př. Václavovy Příkazy atc.)</i>	sám	s dětmi	s přítel/členové domácnosti	jiná zvláštní osoba
15	↓	zaměstnání	Dudějovická				X
		auto	... Kolovraty	X			
		domácí úkoly, úklid	doma		X		
16	↓	auto, tenisový kroužek	Průhonice		X		
		náкуп potraviny	Hypernova Průhonice	X			
				X			
17	↓	kadeřník		X			
		auto, tenisový kroužek	... Kolovraty		X		
		příprava večeře	doma	X	X		
				X			

- Každá hodina je rozdělena na šest desetiminutových úseků.
- Pole ve sloupci **kód** vybarvěte na základě přiložené legendy. Návštěva lékaře či kadeřníka patří do položky nákup zboží a služeb, sekání trávy do domácích prací, do položky zábava a volný čas nepatří péče o zahrádku i když je pro Vás zábavou, ale spíše návštěva kina, divadla, sledování televize, četba, sport...
- Ve sloupci „**Co přesně děláte?**“ upřesněte svoji aktivitu. Jestliže Vaše aktivita trvá delší dobu použijte větší písmo či šipku.
- Otázka „**Jste s někým?**“ se týká vykonávané aktivity. V případě, že připravujete večeři a Vaše dítě se samostatně připravuje do školy, zaškrtněte políčko **sám**.
- Dotazník je koncipován jako volný. Je tedy na Vašem uvážení, které aktivity a jak podrobně do dotazníku uvedete.
- Stejně postupujte i při schematickém náčrtku Vašeho dne. Příklad je uveden níže. Nebojte se využít vlastních symbolů a značek. Prosím vyznačte i další místa či události, které v průběhu dne hrají důležitou roli, omezují Vás nebo určují Váš denní režim (významný dopravní uzel, odjezd vlaku, prodejní doba obchodu, provoz družiny či školky, dopravní zácpa...) Zdůrazněte události, které mají pevné místo ve Vašem denním režimu. Například odjezd vlaku v 8 hodin či vyzvednutí dítěte ze školy.

☐	spánek
☐	útl. osobní péče
☐	domácí práce, péče o děti
☐	zaměstnání, studium
☐	dovoz
☐	zábava, volný čas
☐	náкуп zboží a služeb
☐	jiná osoba

